

Regeringens proposition

2010/11:26

Alkolås efter rattfylleri

Prop.
2010/11:26

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 21 oktober 2010

Fredrik Reinfeldt

Catharina Elmsäter-Svärd
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett permanent system att som alternativ till körkortsåterkallelse vid rattfylleribrott medge körkortsinnehav med alkolås som villkor. Förslaget syftar till att minska risken för återfall i rattfylleri på grund av alkoholintag och därigenom minska antalet dödade och allvarligt skadade i trafiken. Det nya systemet med alkolås utgår ifrån att det i princip bör vara obligatoriskt för den som har dömts för rattfylleri att använda alkolås för att under det eller de närmaste åren ha rätt att köra motorfordon.

Förslaget innebär att ett beslut om körkortsinnehav villkorat av alkolås ska kunna meddelas efter ansökan i stället för interimistisk eller slutlig återkallelse av körkort på grund av rattfylleri efter alkoholintag. Tiden med alkolåset, villkorstiden, är differentierad. För dem som begår grovt rattfylleri, återfaller i rattfylleribrott inom de senaste fem åren eller har begått ett rattfylleri och har diagnosen alkoholberoende eller missbruk av alkohol gäller en villkorstid som motsvarar två år. För övriga gäller en villkorstid som motsvarar ett år. Om en ansökan inte ges in, eller om den inte kan bifallas, ska körkortet återkallas. När spärrtiden bestäms ska den motsvara lägst den villkorstid som skulle ha bestämts vid ett bifall till ansökan om villkorat körkort, dvs. ett eller två år. Förslaget innebär att spärrtiderna blir längre än vad som för närvarande är fallet när ett körkort återkallas. Endast den typ av alkolås som godkänts av Transportstyrelsen får användas när ett körkortsinnehav förenats med ett villkor om alkolås. För att godkänna en viss typ alkolås krävs också att alkolåset har prövats av en ackrediterad provanstalt. De nya bestämmelserna om teknisk kontroll och godkännande av alkolås föreslås träda i kraft den 1 oktober 2011, och övriga bestämmelser den 1 januari 2012.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i körkortslagen (1998:488).....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse	18
3	Ärendet och dess beredning.....	19
4	Reformbehovet	19
5	Alkolås.....	20
5.1	Ett permanent system med alkolås som villkor.....	20
5.2	Bestämmelserna om alkolås ska framgå av körkortslagen.....	21
5.3	Reglernas tillämpningsområde.....	22
5.3.1	Vem kan få alkolås som villkor?	22
5.3.2	Vilka fordon och förarbehörigheter ska omfattas?	24
5.4	Uppgift om villkor om alkolås på körkortet.....	25
5.5	Villkor om alkolås för fortsatt körkortsinnehav	27
5.5.1	Ansökan om villkor om alkolås	27
5.5.2	Förutsättningar för villkor om alkolås.....	31
5.5.3	Beslut om villkor om alkolås ska gälla under viss tid, villkorstid.....	32
5.6	Villkorstid	34
5.6.1	Differentierad villkorstid.....	34
5.6.2	Villkorstidens längd	37
5.6.3	Efter villkorstiden är körkort förenat med alkolås ogiltigt.....	39
5.7	Nytt körkort utan villkor om alkolås	40
5.8	Misskötsamhet under villkorstid	44
5.9	Ansökan om villkor om alkolås uteblir eller lämnas utan bifall	48
5.10	Krav på alkolås	50
5.10.1	Godkända alkolås	50
5.10.2	Kostnader för körkort med alkolås.....	52
5.11	Övningskörning och förarprov	54
5.12	Överklagande	55
5.13	Bemyndiganden	56
5.14	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser avseende körkortslagen	56
5.15	Försöksverksamheten med villkorlig körkortsåterkallelse förlängs	57
6	Konsekvensanalys	57
6.1	Nytt system för alkolås till rattfyllerister m.m.	57
6.1.1	Inledning	57

	6.1.2	Ekonomiska konsekvenser för statliga myndigheter och samhället.....	58	Prop. 2010/11:26
	6.1.3	Konsekvenser för privatpersoner.....	61	
	6.1.4	Konsekvenser för företagen.....	62	
7		Författningskommentar.....	64	
	7.1	Förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1998:488).....	64	
	7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse	73	
Bilaga 1		Sammanfattning av betänkandet – Alkolås för rattfyllerister och körkortsprov i privat regi (SOU 2008:84).....	74	
Bilaga 2		Alkolåsutredningens lagförslag i betänkandet Alkolås för rattfyllerister och körkortsprov i privat regi (SOU 2008:84).....	79	
Bilaga 3		Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Alkolås för rattfyllerister och körkortsprov i privat regi (SOU 2008:84).....	90	
Bilaga 4		Lagrådsremissens lagförslag.....	91	
Bilaga 5		Lagrådets yttrande.....	105	
		Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 oktober 2010.	111	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2010/11:26

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i körkortslagen (1998:488),
2. lag om ändring i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)

Härigenom föreskrivs i fråga om körkortslagen (1998:488)

dels att 5 kap. 12 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2 §, 3 kap. 4, 13 och 20 §§, 4 kap. 6–8 §§, 5 kap. 1, 2, 5, 6 och 14 §§ samt, 7 kap. 2 och 8 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 13 § ska lyda ”Nytt körkort efter återkallelse eller villkor om alkoholås”,

dels att det i lagen ska införas 15 nya paragrafer, 5 kap. 15 a–27 §§ och 7 kap. 8 a §, samt närmast före 5 kap. 16 och 26 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Fordons- och viktbegreppen i denna lag har samma betydelse som i lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner.

Med alkoholås avses en sådan anordning i ett fordon som hindrar att fordonet startas och körs av förare som har alkohol i utandningsluften.

3 kap.

4 §²

Förrarprovet består för behörigheten AM av ett kunskapsprov och för övriga behörigheter av ett kunskapsprov och ett körprov. Förrarprov får inte avläggas om spårrtid löper.

Förrarprovet består för behörigheten AM av ett kunskapsprov och för övriga behörigheter av ett kunskapsprov och ett körprov. Förrarprov får inte avläggas om spårrtid *eller villkorstid* löper.

Kunskapsprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 1 § första stycket 1 och 3. För behörigheten AM krävs dessutom att sökanden uppfyller kravet i 1 § första stycket 2 och har gått igenom utbildning för moped klass I enligt lagen (2009:121) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar.

Kunskapsprov behöver dock inte avläggas för behörigheten A av den som redan har ett körkort med behörigheten A1.

Körprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 1 § första stycket 1–3.

¹ Senaste lydelse 2001:571.

² Senaste lydelse 2009:189.

Ett körkort gäller inte om

1. det inte har förnyats efter föreläggande,
2. det är återkallat eller omhändertaget enligt 5 kap.,
3. det har ersatts med annat körkort,
4. det har bytts ut mot ett utländskt körkort, *eller*
5. innehavaren dessutom har ett eller flera andra giltiga körkort utfärdade i andra stater inom EES och inte efter uppmaning anger vilket av körkortet som *skall* behållas eller anger att ett annat än det svenska körkortet *skall* behållas.

Ett körkort *skall* också förklaras ogiltigt om körkortshavaren begär det. Ogiltigheten får begränsas till att avse viss behörighet.

4. det har bytts ut mot ett utländskt körkort,
5. innehavaren dessutom har ett eller flera andra giltiga körkort utfärdade i andra stater inom EES och inte efter uppmaning anger vilket av körkortet som *ska* behållas eller anger att ett annat än det svenska körkortet *ska* behållas, *eller*

6. *körkortsinnehavet varit förenat med villkor om alkohol och villkorstiden löpt ut.*

Ett körkort *ska* också förklaras ogiltigt om körkortshavaren begär det. Ogiltigheten får begränsas till att avse viss behörighet.

20 §³

Förarprovet består för förarbevis av ett kunskapsprov. Kunskapsprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 19 § 1 och har gått igenom utbildning för fordonsslaget enligt lagen (2009:121) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar.

Kunskapsprov får inte avläggas innan spärrtid eller giltighetstid för återkallelse tills vidare löpt ut om återkallelse skett enligt 5 kap. 3 § 1, 2, 3 eller 4.

Kunskapsprov får inte avläggas innan spärrtid eller giltighetstid för återkallelse tills vidare löpt ut om återkallelse skett enligt 5 kap. 3 § 1, 2, 3 eller 4. *Detsamma gäller om körkortsinnehavet förenats med villkor om alkohol och villkorstiden inte löpt ut.*

4 kap.

6 §⁴

Uppsikt under övningskörning inom polisväsendet eller Försvarsmakten får utövas endast av den som

1. fyllt 21 år,
2. har behörighet för fordon av det slag körningen avser, och
3. under sammanlagt minst tre av de senaste tio åren har haft sådan behörighet.

Uppsikt enligt första stycket får dock inte utövas av den vars körkort eller förarbevis under de senaste tre åren har varit återkallat enligt

³ Senaste lydelse 2009:189.

⁴ Senaste lydelse 2009:189.

1. 5 kap. 3 § 1, 5 eller 6, eller
2. 5 kap. 3 § 2–4, om den sammanlagda spärrtid som under de senaste tre åren har bestämts enligt 5 kap. 6 § överstiger tre månader.

Uppsikt enligt första stycket får inte heller utövas av den vars körkortsinnehav

1. är förenat med villkor om alkoholås, eller

2. har varit förenat med villkor om alkoholås under de tre senaste åren.

Med återkallelse avses i andra stycket även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

7 §⁵

Uppsikt under övningskörning som avses i 5 § 4 får utövas endast av den som har godkänts som handledare för den som övningskör. Sådant godkännande får meddelas den som

1. fyllt 24 år,
2. har körkort för fordon av det slag körningen avser,
3. under sammanlagt minst fem av de senaste tio åren haft ett sådant körkort, och
4. under de senaste fem åren har genomgått introduktionsutbildning, om det är fråga om övningskörning för förarbehörighet B.

Ett godkännande som handledare får dock inte meddelas den vars körkort under de senaste tre åren har varit återkallat enligt 6 § andra och tredje styckena.

Ett godkännande som handledare får dock inte meddelas den vars körkort under de senaste tre åren har varit återkallat enligt 6 § andra och fjärde styckena. *Ett godkännande som handledare får inte heller meddelas den vars körkortsinnehav är eller under de tre senaste åren har varit förenat med villkor om alkoholås.*

⁵ Senaste lydelse 2010:799.

8 §⁶

Ett godkännande som handledare enligt 7 § upphör att gälla, om handledarens körkort återkallas enligt 5 kap. 3 § eller återkallas tills vidare enligt 5 kap. 5 §.

Ett godkännande som handledare enligt 7 § upphör att gälla, om handledarens körkort återkallas enligt 5 kap. 3 § eller återkallas tills vidare enligt 5 kap. 5 §. *Detsamma gäller om handledarens körkortsinnehav förenas med villkor om alkohol.*

Transportstyrelsen ska på begäran av handledaren eller den som övningskör upphäva ett godkännande som handledare.

5 kap.

1 §

Ett körkortsingripande sker genom återkallelse av körkortet *eller* genom varning.

Ett körkortsingripande sker genom återkallelse av körkortet, genom varning *eller genom att körkortsinnehavet förenas med villkor om alkohol.*

Ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning *skall* när det gäller frågan om brott föreligger grunda sig på en laga-kraftvunnen dom, ett godkänt strafföreläggande, ett godkänt föreläggande om ordningsbot eller ett beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning.

Ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning *ska* när det gäller frågan om brott föreligger grunda sig på en laga-kraftvunnen dom, ett godkänt strafföreläggande, ett godkänt föreläggande om ordningsbot eller ett beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning.

Med svensk dom jämföras vid tillämpningen av denna lag brottmåls-dom eller annat likvärdigt avgörande som har meddelats av en utländsk domstol eller någon annan utländsk myndighet.

2 §⁷

Vad som *sägs* i detta kapitel om körkort gäller också körkortstillstånd, traktorkort och förarbevis. Vad som *sägs* om körkortshavare gäller också innehavare av förarbevis och innehavare av traktorkort.

Vad som *föreskrivs* i detta kapitel om körkort gäller också körkortstillstånd, traktorkort och förarbevis. Vad som *föreskrivs* om körkortshavare gäller också innehavare av förarbevis och innehavare av traktorkort. *Vad som föreskrivs om spärrtid i 6 § andra stycket gäller endast körkort. Vad som föreskrivs om villkor om alkohol för körkortsinnehav i 16–*

⁶ Senaste lydelse 2009:1352.

⁷ Senaste lydelse 2009:189.

Vissa undantag för förarbevis från vad som sägs i första stycket finns i 2 a §.

Vissa ytterligare undantag för förarbevis finns i 2 a §.

I fråga om utfärdande av nytt förarbevis efter återkallelse ska hänvisningen i 14 § första stycket till kraven i 3 kap. 1 § i stället avse 3 kap. 19 §.

5 §

Ett körkort *skall* återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att körkortet kommer att återkallas *villkorligt enligt 12 § på grund av 3 § 1 eller* slutligt på någon av de grunder som avses i 3 § 1–7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning, *skall* beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid enligt 6 §.

Ett körkort *ska* återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att körkortet kommer att återkallas slutligt på någon av de grunder som avses i 3 § 1–7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning, *ska* beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid enligt 6 §.

6 §

Vid körkortsåterkallelse enligt 3 § 1–6 *skall* det bestämmas en tid inom vilken ett nytt körkort inte får utfärdas (spärrtid). Spärrtiden *skall* vara lägst en månad och högst tre år. Om körkortet återkallas enligt 3 § 1 och det är fråga om grovt brott, *skall* spärrtiden bestämmas till lägst ett år.

Vid körkortsåterkallelse enligt 3 § 1–6 *ska* det bestämmas en tid inom vilken ett nytt körkort inte får utfärdas (spärrtid). Spärrtiden *ska* vara lägst en månad och högst tre år. Om körkortet återkallas enligt 3 § 1 och det är fråga om grovt brott, *ska* spärrtiden bestämmas till lägst ett år.

Om körkortet återkallas för den som avses i 16 § första stycket, ska spärrtiden bestämmas till lägst den villkorstid som enligt 20 § skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan enligt 17 § och högst tre år.

I 23 och 25 §§ finns regler om hur spärrtiden ska bestämmas i särskilda fall.

14 §⁸

Efter återkallelse får nytt körkort utfärdas endast om sökanden har körkortstillstånd, har avlagt god-

Efter återkallelse får nytt körkort utfärdas endast om sökanden har körkortstillstånd, har avlagt god-

⁸ Senaste lydelse 2003:216.

känt förarprov och även i övrigt uppfyller kraven i 3 kap. 1 § om inte annat sägs i andra stycket *eller* 15 §.

Har tiden för körkortets ogiltighet efter återkallelse med stöd av 3 § 2–4 bestämts till högst ett år får nytt körkort utan ytterligare prövning utfärdas efter ansökan. Har tiden för körkortets ogiltighet efter återkallelse med stöd av 3 § 1, 5–6 bestämts till högst ett år, eller om körkortet återkallats med stöd av 3 § 7–8, får nytt körkort utfärdas efter ansökan om sökanden har körkortstillstånd.

15 a §

Vid utfärdande av körkort efter återkallelse i fall som avses i 24 § tillämpas inte 14 och 15 §§. I stället ska ett nytt körkort utfärdas utan ansökan vid spärrtidens utgång.

15 b §

När villkorstiden är slut får ett nytt körkort utan villkor om alkoholås utfärdas efter ansökan, om sökanden har körkortstillstånd.

Om det i beslutet om villkor om alkoholås finns krav som ska uppfyllas för utfärdande gäller de kraven i stället för första stycket. Detsamma gäller ett beslut av Transportstyrelsen som fattats efter beslutet om villkor om alkoholås men innan villkorstiden löpt ut.

Villkor om alkoholås för körkortsinnehav

16 §

Bestämmelserna i 17–27 §§ samt 7 kap. 8 a § är tillämpliga i fråga om den som

- 1. är permanent bosatt i Sverige och*
- 2. har ett körkort som*
 - a) är utfärdat i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och*

b) kan återkallas med stöd av 3 § 1 på grund av brott mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring.

Bestämmelserna tillämpas emellertid inte om prøvotid enligt 3 kap. 18 § löpte vid tidpunkten för brottet och körkortet ska återkallas även på annan grund än som anges i första stycket.

Med återkallelse avses i denna paragraf även återkallelse tills vidare enligt 5 §.

17 §

I fråga om körkortshavare som avses i 16 § får det, i stället för körkortsåterkallelse, beslutas att körkortsinnehavet under viss tid (villkorstid) ska vara förenat med villkor om alkoholås. Ett sådant beslut meddelas efter ansökan.

Om körkortsinnehavet har förenats med villkor om alkoholås tills vidare och villkorstiden löper när körkortet kan återkallas slutligt, får beslut om att körkortsinnehavet ska förenas med villkor om alkoholås meddelas utan ansökan.

18 §

En ansökan om beslut om villkor om alkoholås ska innehålla

1. ett läkarintyg enligt särskilt formulär, och

2. en förklaring om att sökanden är villig att uppfylla de särskilda villkor som gäller för körkortsinnehav enligt 22 §.

Ansökan ska ges in till Transportstyrelsen senast inom fyra veckor från det att sökanden getts tillfälle att yttra sig inför ett slutligt beslut om återkallelse.

19 §

En ansökan om beslut om villkor om alkohol får bifallas endast om sökanden med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden bedöms som lämplig för körkortsinnehav med villkor om alkohol. Sådan lämplighet förutsätter att sökanden

1. kan antas komma att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken,

2. inte brukar narkotika som avses i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64), och

3. uppfyller de andra medicinska krav än krav på frånvaro av alkoholmissbruk eller alkoholberoende som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten.

20 §

Om ett beslut om villkor om alkohol fattas, ska sökandens rätt att framföra körkortspliktiga fordon under villkorstiden vara begränsad på det sätt som anges i 22 §. Villkorstiden ska vara ett år, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Villkorstiden ska vara två år, om

1. återkallelse skulle ha skett enligt 3 § 1 på grund av brott mot 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, eller

2. återkallelse annars skulle ha skett enligt 3 § 1 och sökanden

a) under de senaste fem åren före det brott som har föranlett återkallelsen har gjort sig skyldig till annat brott mot 4 eller 4 a § lagen om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring, eller

b) har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk.

Om villkorstiden har bestämts till ett år och körkortshavaren under denna tid visar sig ha diagnosen alkoholberoende eller

alkoholmissbruk, ska villkorstiden förlängas till två år. Om det finns anledning att anta att körkortshavaren har ett sådant beroende eller missbruk, får denne föreläggas att ge in läkarintyg om dessa förhållanden.

Med återkallelse avses i denna paragraf även återkallelse tills vidare enligt 5 §.

21 §

Om ett innehav av körkort ska förenas med villkor om alkohol, ska körkortet förnyas enligt 3 kap. 14 §. I fall som avses i 24 § ska ett nytt körkort utfärdas.

Om körkortet är utfärdat i en annan EES-stat än Sverige, ska det i stället bytas ut enligt 6 kap. 6 §.

När innehavet av ett körkort förenas med villkor om alkohol ska det i körkortet finnas uppgift om detta.

22 §

Den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkohol får

- 1. framföra körkortspliktiga fordon endast i Sverige, och*
- 2. framföra endast sådana körkortspliktiga fordon som är utrustade med ett godkänt alkohol.*

Körkortshavaren ska följa de föreskrifter som meddelas i anslutning till denna lag.

23 §

Om körkortshavaren bryter mot 22 §, och därigenom inte längre bedöms uppfylla kraven på lämplighet enligt 19 § 1, ska beslutet om villkor om alkohol undanröjas. Beslutet ska även undanröjas om körkortshavaren under villkorstiden inte uppfyller de krav på lämplighet som anges i 19 § 2 och 3.

Om beslutet undanröjs, ska körkortet återkallas. En spärrtid ska då bestämmas som motsvarar den återstående villkorstiden.

Med återkallelse avses i andra stycket även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

24 §

Om innehavet av ett körkort ska förenas med villkor om alkohol och körkortet även ska återkallas på annan grund, ska beslutet om villkor om alkohol avse innehavet av det körkort som utfärdas efter återkallelsen.

Om ett körkort återkallas under löpande villkorstid, ska även innehavet av det körkort som utfärdas efter återkallelsen förenas med villkor om alkohol, om inte beslutet om villkor om alkohol ska undanröjas enligt 25 §. Den nya villkorstiden ska då motsvara den tid som återstod av villkorstiden för det förstnämnda körkortet när detta återkallades.

Med återkallelse avses i denna paragraf även återkallelse tills vidare enligt 5 §.

25 §

Om ett körkort ska återkallas under löpande villkorstid och körkortshavaren på grund av det inträffade inte längre bedöms uppfylla kraven på lämplighet enligt 19 §, ska beslutet om villkor om alkohol undanröjas. Körkortet ska då återkallas även på grund av det brott som föranledde beslutet om villkor om alkohol.

Vid återkallelse enligt första stycket får den spärrtid som ska bestämmas inte underskrida den återstående villkorstiden. Den får inte heller underskrida den kortaste spärrtid som gäller vid återkallelse på grund av en sådan

händelse som föranleder att beslutet om villkor om alkoholås undanröjs.

Om prøvotid enligt 3 kap. 18 § löpte vid tidpunkten för den händelse som föranleder fråga om återkallelse, ska beslutet om villkor om alkoholås alltid undanröjas.

Med återkallelse avses i denna paragraf även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

Godkänt alkoholås

26 §

Innan en viss typ av alkoholås får användas ska den genomgå teknisk prövning. Den tekniska prövningen får utföras endast av godkända provorgan. Provorgan ska godkännas genom ackreditering enligt lagen (1992:1119) om teknisk kontroll eller motsvarande förfarande.

27 §

Den typ av alkoholås som används ska vara godkänd. Ett godkännande får återkallas om föreskrifter om godkännande av alkoholås som meddelats i anslutning till denna lag inte iakttagits.

7 kap.

2 §⁹

Transportstyrelsen prövar ärenden om

1. medgivande enligt 2 kap. 11 § andra stycket,
2. förlängd giltighet enligt 3 kap. 12 §,
3. godkännande av handledare,
4. förhandsbesked,
5. villkor för innehav av körkortstillstånd och körkort,

Transportstyrelsen prövar ärenden om

1. medgivande enligt 2 kap. 11 § andra stycket,
2. förlängd giltighet enligt 3 kap. 12 §,
3. godkännande av handledare,
4. förhandsbesked,
5. villkor för innehav av körkortstillstånd och körkort,

⁹ Senaste lydelse 2009:1352.

6. körkortstillstånd,
 7. körkortsingripande, *och*
 8. giltighet eller utbyte av ett utländskt körkort.
 Transportstyrelsen prövar också ärenden enligt
 1. 3 kap. 3 §,
 2. 3 kap. 13 § första stycket 1 och 5 samt andra stycket, och
 3. 3 kap. 16 § 1.
 Transportstyrelsen prövar frågor om utfärdande av körkort.

6. körkortstillstånd,
 7. körkortsingripande,
 8. giltighet eller utbyte av ett utländskt körkort, *och*
 9. *godkännande av alkohol och återkallelse av godkännandet enligt 5 kap. 27 §.*
 Transportstyrelsen prövar också ärenden enligt
 1. 3 kap. 3 §,
 2. 3 kap. 13 § första stycket 1 och 5 samt andra stycket, och
 3. 3 kap. 16 § 1.
 Transportstyrelsen prövar frågor om utfärdande av körkort.

8 §¹⁰

Giltighetstid för återkallelse tills vidare och spärrtid med anledning av återkallelse räknas från den dag *då* beslutet delges körkortshavaren eller från den tidigare dag när körkortshavaren överlämnar körkortet till Transportstyrelsen. Har beslutet föregåtts av ett beslut om omhändertagande av körkortet eller av ett beslut om återkallelse tills vidare, räknas spärrtiden från det först delgivna beslutet. Har giltigheten av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare löpt ut när slutligt beslut om körkortsingripande fattas ska den tid under *vilket* körkortet varit ogiltigt räknas av från spärrtiden.

Giltighetstid för återkallelse tills vidare och spärrtid med anledning av återkallelse räknas från den dag *när* beslutet delges körkortshavaren eller från den tidigare dag när körkortshavaren överlämnar körkortet till Transportstyrelsen. Har beslutet föregåtts av ett beslut om omhändertagande av körkortet, ett beslut om återkallelse tills vidare *eller ett beslut om villkor om alkohol* , räknas spärrtiden från det först delgivna beslutet. Har giltigheten av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare *eller villkorstid vid villkor om alkohol* löpt ut när slutligt beslut om körkortsingripande fattas, ska den tid under vilken körkortet varit ogiltigt *eller körkortsinnehavet varit förenat med villkor om alkohol* räknas av från spärrtiden.

Spärrtiden löper i andra fall från den dag som anges i beslutet.

8 a §

Villkorstid räknas från den dag när beslutet om villkor om alkohol delges körkortshavaren. Har beslutet föregåtts av ett beslut om att körkortsinnehavet ska förenas med villkor om alkohol tills vidare,

¹⁰ Senaste lydelse 2009:1352.

räknas villkorstiden från det först delgivna beslutet. Har ett beslut om att körkortsinnehavet ska förenas med villkor om alkoholås tills vidare fattats och har villkorstiden löpt ut när slutligt beslut om körkortsingripande fattas, ska den tid under vilken körkortsinnehavet först varit förenat med villkor om alkoholås räknas av från villkorstiden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011 i fråga om 5 kap. 26 och 27 §§ och i övrigt den 1 januari 2012.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som senast den 31 december 2011 fått en ansökan om villkorlig körkortsåterkallelse beviljad enligt lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse

Prop. 2010/11:26

Härigenom föreskrivs att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1999 och upphör att gälla den 1 januari 2011. För den som fått ansökan beviljad enligt 6 § och då villkorstiden inte löpt ut innan lagen upphör att gälla, ska dock bestämmelserna fortsätta att tillämpas.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1999 och upphör att gälla den 1 januari 2012. För den som fått ansökan beviljad enligt 6 § och då villkorstiden inte löpt ut innan lagen upphör att gälla, ska dock bestämmelserna fortsätta att tillämpas.

¹ Senaste lydelse av lagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 2008:1410.

Regeringen beslutade den 19 december 2007 (dir. 2007:157) att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utreda möjligheterna för att lämna över provverksamheten för körkort till privata aktörer och föreslå ett system med alkoholås för dem som dömts för rattfylleri. Utredningen antog namnet Alkoholåsutredningen.

Alkoholåsutredningen har lämnat betänkandet Alkoholås för rattfyllerister och körkortsprov i privat regi (SOU 2008:84). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Utredningens lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. Remissvaren och en remissammanställning finns tillgängliga i Näringsdepartementet (dnr N2008/6592/TE). En företeckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. I denna proposition behandlas förslag som avser villkor om alkoholås för personer som har begått rattfylleri.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 15 juli 2010 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*.

Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets förslag. De synpunkter Lagrådet har lämnat behandlas i avsnitt 5.5.1 och 5.10 samt i författningskommentaren. I propositionen har också vissa redaktionella ändringar gjorts.

4 Reformbehovet

Alkoholpåverkade förare utgör en stor riskfaktor i trafiken. Det finns ett klart samband mellan förekomsten av trafikolyckor och rattfylleri. För att minska antalet dödade och allvarligt skadade i trafiken och nå trafiksäkerhetsmålen behöver åtgärderna mot rattfylleri bli effektivare. En stor andel av de förare som döms för rattfylleri är återfallsförbrytare i samma brott. Många av dessa personer har också medicinska problem med alkoholmissbruk och – beroende. Att sätta in effektiva åtgärder för att hindra återfall för denna riskgrupp är därför angeläget.

Den vars körkort ska återkallas på grund av rattfylleribrott till följd av alkoholpåverkan kan enligt pågående försöksverksamhet få sitt körkort villkorligt återkallat, dvs. har rätt att fortsätta framföra körkortspliktiga fordon om detta har ett godkänt alkoholås. För dem som deltagit i försöksverksamheten har resultaten varit goda, både vad gäller långsiktig minskning av alkoholintag, färre återfall i rattfylleribrott och färre sjukdagar och sjukhusvistelser. Relativt få av de förare som dömts för rattfylleri har dock valt att delta i försöksverksamheten, 11 procent av de som dömts har valt att delta. Att så få har valt att delta beror dels på relativt höga kostnader, dels på att villkorstiden med alkoholås upplevts som lång i förhållande till återkallelsetiden för körkortet. I valet mellan

att delta i den tvååriga försöksverksamheten och att få sitt körkort återkallat en kortare tid har fått valt att delta i försöksverksamheten. De som däremot har riskerat en lång spärrtid, och därigenom även riskerat att behöva skaffa sig ett nytt körkort genom nytt godkänt förarprov, har oftare valt att ansöka om villkorlig återkallelse av sitt körkort dvs. villkor om att endast få framföra körkortspliktiga fordon som har godkänt alkoholås. Regeringen bedömer att detta visar på ett behov av att stärka incitamenten till att få alkoholås som villkor för att få köra motorfordon, på så sätt att konsekvenserna blir mer kännbara för de personer som döms för rattfylleri och som väljer att inte ansöka om alkoholås. Nuvarande försökslagstiftning gäller till och med den 31 december 2010.

5 Alkoholås

5.1 Ett permanent system med alkoholås som villkor

Regeringens bedömning: Ett permanent system med möjlighet att uppställa villkor om användande av alkoholås för den som begått rattfylleri bör införas.

Alkoholåsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt eller har inte haft något att invända mot att ett permanent system med alkoholås införas för de personer som dömts för rattfylleri. *Hovrätten för Nedre Norrland* har inte haft något att erinra mot inriktningen av förslaget men ansett att författningsförslaget som behandlar alkoholås behöver omarbetas.

Skälen för regeringens bedömning: Alkoholås som villkor för körkort för den som dömts för rattfylleri har i den försöksverksamhet som pågår visat sig ha positiva effekter både för individerna som deltar och för samhället. Den förväntade effekten med färre trafikolyckor och därigenom färre döda och skadade på grund av rattfylleri har infriats och kan beräknas ge en tydlig vinst för samhället. Därutöver har deltagarna minskat sitt alkoholintag med färre sjukskrivningsdagar och sjukhusvistelser som följd. Den som har dömts för rattfylleri på grund av alkoholförtäring har visat att han eller hon är beredd att framföra fordon alkoholpåverkad. En ökad användning av alkoholås hos personer som är benägna att framföra fordon trots alkoholpåverkan kan förväntas leda till att trafiksäkerheten förbättras. Mot bakgrund härav anser regeringen att det ska införas ett permanent system med möjlighet att uppställa villkor om användande av alkoholås för den som dömts för rattfylleri.

För att systemet ska få effekt krävs dock att en större andel av de dömda förmås att köra med alkoholås än vad som varit fallet under den tid försöksverksamheten med alkoholås bedrivits. Detta kan åstadkommas dels genom att individens kostnader minskas, dels genom att konsekvenserna av att inte ansöka om att få körkort med villkor om alkoholås blir mer kännbara. Det nya systemet med alkoholås ska därför utgå ifrån att det i princip bör vara obligatoriskt för den som dömts för rattfylleri att

använda alkohol för att få köra motorfordon. Att fler körkortshavare använder alkohol efter att ha blivit dömda för rattfylleri kommer att bidra till att minska antalet återfall i rattfylleribrott.

Körkortsutredningen har i sitt slutbetänkande En reformerad körkortslagstiftning (SOU 2008:130) föreslagit att inte bara den som blivit dömd för rattfylleribrott, utan även den som riskerar att få sitt körkort återkallat på grund av alkoholmissbruk, alkoholberoende eller opålitlighet i nykterhetshänseende, utan samband med rattfylleribrott, bör ges möjligheten till fortsatt körkortsinnehav genom att skaffa sig ett alkohol. Regeringen avser att återkomma med förslag i denna del.

För andra droger än alkohol finns i dag inte någon utrustning för att upptäcka och stoppa fortsatt färd, på det sätt som alkohol har utvecklats och kan användas i fordon. Av naturliga skäl är det därför endast vid alkoholförtäring som det kan bli aktuellt att införa ett system med särskilda villkor för fortsatt körkortsinnehav trots att körkortet kan bli föremål för återkallelse enligt 5 kap. körkortslagen (1998:488). När det gäller körkortsingripande på grund av intag av andra droger än alkohol kommer regelverket alltså att vara oförändrat.

5.2 Bestämmelserna om alkohol ska framgå av körkortslagen

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna om alkohol ska införas i körkortslagen (1998:488). Ett beslut om att körkortsinnehavet förenas med villkor om alkohol är ett körkortsingripande.

Alkoholutredningens förslag: Utredningen har föreslagit att bestämmelserna om alkohol ska införas i en ny lag.

Remissinstanser: De flesta remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag. *Hovrätten för Nedre Norrland* och *Länsrätten i Örebro län* anser dock att reglerna om alkohol bör arbetas in i körkortslagen.

Skälen för regeringens förslag: De nya reglerna om alkohol ska tillämpas i situationer när det är frågan om att föraren har kört påverkad av alkohol. Reglerna tar således sikte på en speciell trafiksituation där det förutsätts att föraren konsumerar alkohol. Detta skulle kunna tala för att bestämmelserna om alkohol bör regleras i en egen ny lag.

Hovrätten för Nedre Norrland har påtalat att de regler som föreslås om alkohol har ett nära samband med regleringen i körkortslagen (1998:488) t.ex. bestämmelserna om körkortstillstånd, utfärdande av körkort och återkallelse av körkort. Hovrätten anser att ett införande av en ny lag som behandlar alkohol leder till att regelverket blir svåröverskådligt och onödigt komplicerat. Hovrätten förordar i stället att de nya bestämmelserna om alkohol arbetas in i körkortslagen. Även *Länsrätten i Örebro län* har ansett att de nya reglernas materiella karaktär talar för att de bör föras in i körkortslagen. Regeringen instämmer i att de nya bestämmelserna som ska behandla alkohol kommer att ha ett nära samband med bestämmelser som finns i körkortslagen. Detta gäller särskilt bestämmelserna som avser körkortsingripande i 5 kap. körkortslagen. Men även

bestämmelserna som avser körkortstillstånd, utfärdande av körkort och villkor för körkortsinnehav i 3 kap. körkortslagen har ett samband med de nya bestämmelserna om alkohol. Den nya regleringen om alkohol bör därför inarbetas i körkortslagen.

De nya bestämmelserna om alkohol kommer att ha ett tydligt samband med körkortsingripande som sker genom återkallelse av körkort. Bestämmelserna kommer dock, till skillnad mot vad som gäller vid en återkallelse, att innehålla en valmöjlighet för de körkortshavare vars rätt att framföra fordon är föremål för ett körkortsingripande genom återkallelse. Samtidigt kommer bestämmelserna att medföra en ordentlig skärpning av det ingripande som drabbar personer som inte är lämpade att inneha ett alkohol eller som avstår från att använda möjligheten att framföra fordon med ett alkohol. Även om systemet med alkohol kommer att ha inslag av frivillighet så är det en ny form av körkortsingripande som nu ska införas.

5.3 Reglernas tillämpningsområde

5.3.1 Vem kan få alkohol som villkor?

Regeringens förslag: Ett beslut om att under viss tid förena körkortsinnehavet med villkor om alkohol, i stället för att körkortet återkallas, får fattas i fråga om den som

- är permanent bosatt i Sverige, och
- har ett körkort som
 - a) är utfärdat i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), och
 - b) kan återkallas slutligt eller tills vidare på grund av rattfylleribrott till följd av alkoholförtäring.

Bestämmelserna om alkohol tillämpas inte i fråga om körkortshavare vars körkort är förenat med prøvotid om körkortet ska återkallas även på annan grund än rattfylleribrott.

Alkoholutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den som gjort sig skyldig till rattfylleri har visat sig vara benägen att framföra sitt fordon trots alkoholförtäring. Genom att återkalla körkortet och införa en spärrtid inom vilket ett nytt körkort inte får utfärdas förlorar personen rätten att fortsättningsvis få framföra fordonet. Syftet med detta är självfallet att förhindra förekomsten av påverkade förare i trafiken och värna trafiksäkerheten. De spärrtider som bestäms vid körkortsåterkallelse efter rattfylleri har dock inte visat sig effektiva då det gäller att avhålla från rattfylleri. Enligt uppgifter från Vägverket har endast hälften av dem som dömts för rattfylleri återfått körkortet tre år efter brottet (Vägverkets förslag för ökad trafiknykterhet, 2007, TR65A 2007:26002). Många gånger har den som dömts för rattfylleri även gjort sig skyldig till olovlig körning. Regleringen får inte vara så hård att det motverkar att enskilda försöker

leva upp till de krav som körkortssystemet ställer och i stället kör utan körkort.

Alkolås ska förhindra att en förare som är påverkad av alkohol framför fordon genom att alkolåset dels hindrar att fordonet startar dels vid återkommande återblås kontrollerar att föraren är fortsatt nykter under den tid som han eller hon framför fordonet. Ett krav på alkolås för fortsatt körkortsinnehav i stället för att körkortet återkallas för den som gjort sig skyldig till rattfylleri förhindrar att föraren framöver kör alkoholpåverkad. Möjligheten att framföra fordon med krav på alkolås innebär dessutom att många förare kan behålla sin behörighet att köra vilket, inte minst när behovet av fordonet är stort t.ex. för att kunna sköta sitt arbete, är angeläget.

De nya systemet med alkolås kommer att innebära att föraren måste underkasta sig och sitt alkolås kontroller. De nya bestämmelserna lämpar sig därför inte för alla förare som framför fordon i Sverige. Till att börja med ska möjligheten till fortsatt körkortsinnehav villkorat med alkolås endast omfatta den förare som är permanent bosatt i Sverige och vars körkort har utfärdats i Sverige, jfr 1 kap. 3 § körkortslagen (1998:488). Vidare ska, som Alkolåsutredningen föreslagit, bestämmelserna omfatta den vars körkort är utfärdat i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eftersom sådana körkort vid körkortsingripanden får bytas ut till ett likvärdigt svenskt körkort. För utbyte krävs dock att körkortshavaren är permanent bosatt i Sverige, jfr 6 kap. 6 § körkortslagen.

Alkolås under prøvotid

För ett körkort som utfärdats efter godkänt förarprov gäller en prøvotid om två år från dagen för provet, jfr 3 kap. 18 § körkortslagen. I nuvarande försöksverksamhet får villkorlig körkortsåterkallelse inte beviljas om brottet begåtts under löpande prøvotid. Alkolåsutredningen anser att det nya regelsystemet bör kunna omfatta även personer som begår rattfylleri under prøvotid. *Länsrätten i Örebro län* har ifrågasatt lämpligheten i att låta de nya reglerna omfatta även förare som begår rattfylleribrott under prøvotiden eftersom prøvotiden innebär en form av bedömning av lämpligheten att inneha körkort.

När systemet med alkolås nu permanentas är ett av syftena att förmå förare som kört alkoholpåverkade att ansöka om alkolås. Ett annat syfte med de nya reglerna är, som tidigare nämnts, att kunna behålla människor inom körkortssystemet på ett trafiksäkert sätt. Försöksverksamheten visar också att en förhållandevis stor andel av deltagarna ändrar sitt beteende till det bättre både vad gäller färre återfall i rattfylleribrott och minskat alkoholintag. Särskilt viktigt är det att unga, nyblivna förare får ett effektivt stöd att ändra ett destruktivt förarbeteende genom villkor om alkolås för körkort. Möjligheten till ett fortsatt körkortsinnehav med krav på alkolås bidrar till nykter körning samtidigt som den nyblivne föraren kan delta i samhällslivet och på arbetsmarknaden. Nuvarande regler innebär att en förare vars körkort återkallas under prøvotiden måste avlägga nytt förarprov för att få tillbaka sin behörighet. Det är dock tveksamt om detta innebär att

personen förbättrar sitt beteende bakom ratten, på det sätt som alkohol ger möjligheter till. Att slippa avlägga nytt förarprov är också ett starkt incitament till att vilja ansöka om körkort med villkor alkohol.

Regeringen anser alltså att även nya förare ska ha möjlighet att fortsättningsvis kunna köra med alkohol, under förutsättning att de uppfyller de övriga kriterier som gäller för att en ansökan om villkorat körkorts-innehav ska bifallas. Reglerna gäller dock endast dem som vid tiden för brottet har ett gällande körkort. Det kan som Alkolåsutredningen påpekat inte anses lämpligt att låta dem som begår rattfylleribrott innan de har uppnått förarbehörighet, omfattas av regelsystemet med alkohol.

Det finns dock situationer när villkor om alkohol inte bör komma i fråga för den nyblivna förare vars körkort gäller under en provotid. Det är inte rimligt att de nyblivna förare som samtidigt med att de gjort sig skyldiga till rattfylleri även gjort sig skyldig till andra trafikförseelser som normalt föranleder att körkortet ska återkallas, t.ex. en hastighetsöverträdelse, ska behandlas förmånligare än den nyblivna förare som enbart gjort sig skyldig till en hastighetsöverträdelse. Om en förare under provotid gör sig skyldig till ytterligare trafikförseelser i samband med ett rattfylleri och körkortet ska återkallas även på annan grund, ska bestämmelserna om alkohol inte tillämpas. I dessa fall kommer det att krävas att den enskilde måste avlägga ett nytt förarprov för att få ett körkort.

5.3.2 Vilka fordon och förarbehörigheter ska omfattas?

Regeringens förslag: Alla fordon som kräver körkort för att få framföras ska omfattas av systemet med möjlighet att uppställa villkor om användande av alkohol.

Alkolåsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanser: Flertalet remissinstanser har inte haft något att invända mot eller haft några synpunkter på innehållet i förslaget. *Dräger Safety Sverige AB* och *Sveriges Motorcyklister (SMC)* har ifrågasatt om systemet med alkohol bör omfatta motorcyklar eftersom krav på återblås under färd kan utgöra en trafiksäkerhetsrisk. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* har påpekat att svårigheter torde föreligga med återblås under färd med motorcykel. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har ansett att alkohol på motorcykel kan vara trafikfarligt.

Skälen för regeringens förslag: Försöksverksamheten med villkorlig körkortsåterkallelse med krav på alkohol omfattar bilar, lastbilar och bussar som framförs med eller utan släp dvs. fordon som kräver förarbehörighet B, BE, C, CE, D och DE ingår i försöksverksamheten. Motorcyklar omfattas inte av försöket eftersom det tidigare har ansetts vara olämpligt.

Alkolåsutredningen har föreslagit att de fordon som ingår i försöksverksamheten ska omfattas när systemet med alkohol blir permanent. Alkolåsutredningen har också ansett att motorcyklar bör omfattas eftersom det numera finns alkohol som är avsedda för tvåhjuliga fordon. Enligt Alkolåsutredningen ska även mopeder klass I, för vilka det

numera utfärdas körkort med förarbehörighet AM, omfattas av bestämmelserna om alkolås. Det innebär att samtliga förarbehörigheter som kräver körkort ska omfattas av systemet med alkolås. *Dräger Safety Sverige AB* och *SMC* är positiva till att det nya regelsystemet med alkolås även ska omfatta tvåhjuliga motorfordon men anser att det inte går att kräva att förare av sådana fordon ska göra återblås under färden. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har påpekat att användandet av alkolås på motorcykel kräver en teknisk lösning som inte utgör en trafiksäkerhetsrisk. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* har ifrågasatt lämpligheten med att kräva återblås under färd med motorcykel.

När det gäller vilka typer av fordon som ska omfattas av systemet med alkolås bör utgångspunkten vara de fordonstyper som ingått i dagens försöksverksamhet. Som Alkolåsutredningen påtalat har tekniken gått framåt när det gäller alkolås för tvåhjuliga fordon. Även motorcyklar och mopeder för vilka det numera krävs körkort ska därför omfattas av systemet. När det gäller den närmare utformningen av hur systemet ska tillämpas på dessa fordonsslag så måste det självfallet utformas så att inte trafiksäkerheten äventyras. Dagens krav på återblås under färd bör inte ställas när det är frågan om färd med motorcykel eller mopeder klass I eftersom detta kan vara trafikfarligt eller direkt olämpligt. Återblås under sådan färd medför att fordonet inte kan framföras på ett trafiksäkert sätt. En sådan förare hindras dessutom av sin hjälm att göra återblås på ett säkert sätt. Kontrollen som ska ske av förarens nykterhet måste därför utformas på annat sätt med hänsyn till fordonets karaktär. Om föraren ges möjlighet att framföra fordonet fortsättningsvis med krav på alkolås så ska hans eller hennes körkort förenas med ett särskilt villkor om alkolås.

Regeringen delar Alkolåsutredningens uppfattning att möjligheten att framföra fordon med alkolås inte ska vara begränsat till ett specifikt fordon utan till körkortspliktiga fordon som är utrustade med ett godkänt alkolås. En förutsättning är dock att alkolåset lever upp till de krav som kommer att ställas för att det ska vara möjligt att använda för ett fortsatt körkortsinnehav. Kontrollen av förarens nykterhet under färd bör anpassas till fordonets karaktär så att inte trafiksäkerheten äventyras.

5.4 Uppgift om villkor om alkolås på körkortet

Regeringens förslag: Ett körkort som är utfärdat i Sverige ska förnyas när ett beslut om villkor om alkolås fattas. Har körkortet varit återkallat före eller under tid med villkor om alkolås ska ett nytt körkort i stället utfärdas.

Ett körkort som är utfärdat i en annan EES-stat än Sverige ska bytas ut till ett svenskt körkort när ett beslut om villkor om alkolås fattas.

På körkortet ska uppgift om villkoret om alkolås lämnas.

Alkolåsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot förslaget. *Hovrätten för Nedre Norrland* har efterlyst förtydliganden

avseende förhållandet mellan det tidigare körkortet och det nya körkortet med villkor om alkoholås. Prop. 2010/11:26

Skälen för regeringens förslag: Som framgått i avsnitt 5.2 anser regeringen till skillnad från Alkoholåsutredningen att ett permanent system med alkoholås bör inarbetas i körkortslagen. Det är då naturligt att förekomsten av alkoholås som en förutsättning för fortsatt körkortsinnehav anpassas till hur särskilda villkor för körkortsinnehav är reglerat i övrigt. Av 3 kap. 10 § körkortslagen (1998:488) framgår att det är möjligt att i samband med att ett körkort utfärdas förena körkortsinnehavet med särskilda villkor som är nödvändiga från trafiksäkerhetssynpunkt, t.ex. krav på att föraren måste bära glasögon. Det innebär att redan från första dagen kan en nybliven förarens behörighet vara begränsad av att villkoret efterlevs. Detsamma gäller i de fall ett körkort varit återkallat och föraren får ett nytt körkort utfärdat. Det nya körkortet kan då förenas med villkor för körkortsinnehavet. Av bestämmelsen framgår vidare att särskilda villkor för fortsatt körkortsinnehav kan föreskrivas efter det att ett körkort redan har utfärdats och alltså har giltighet. I dessa fall byts inte körkortet ut utan i stället förnyas körkortet, jfr 3 kap. 14 § körkortslagen. Regeringen anser därför att när det blir aktuellt att föreskriva om villkor om alkoholås för fortsatt körkortsinnehav, ska körkortet förnyas. På det förnyade körkortet ska det nya villkoret om alkoholås framgå.

Det är inte ovanligt att en förare genom sitt beteende kan få sitt körkort återkallat på flera grunder. Det kan t.ex. vara fråga om en körning som visat sig ske under påverkan av alkohol samtidigt som den har inneburit att han eller hon kört mot rött ljus och överskridit högsta tillåtna hastighet. I en sådan situation återkallas körkortet på grund av beteenden under körningen som inte har någon koppling till förarens onykterhet. Ett körkort är ogiltigt om det återkallas, jfr 3 kap. 13 § första stycket 2 körkortslagen.

Om ett körkort återkallas på grund av beteende som skett samtidigt som ett alkoholrelaterat rattfylleribrott och den enskilde i samband med detta ansökt om och trots allt ansetts lämplig för ett körkortsinnehav förenat med villkor om alkoholås får ett nytt körkort med villkoret utfärdas först efter att den giltighetstid eller spärrtid som inte avser rattfylleribrottet löpt ut. Någon ytterligare ansökan behöver inte ske i samband med att det nya körkortet med villkoret utfärdas.

När det gäller körkort som är utfärdade i en annan EES-stat än Sverige, ställer sig saken något annorlunda. Sådana körkort kan av förklarliga skäl inte förnyas eftersom de inte har utfärdats i Sverige. Sådan körkort ska enligt 6 kap. 6 § körkortslagen i stället bytas ut. På det nya svenska körkortet som utfärdas ska uppgiften om villkoret med alkoholås framgå.

5.5.1 Ansökan om villkor om alkoholås

Regeringens förslag: Beslut om att förena körkortsinnehavet med villkor om alkoholås ska fattas efter ansökan.

En ansökan ska innehålla

1. ett läkarintyg enligt särskilt formulär, samt
2. en förklaring om att sökanden är villig att uppfylla de särskilda villkor som gäller för körkortsinnehav med villkor om alkoholås enligt körkortslagen och enligt föreskrifter meddelade i anslutning till körkortslagen.

En ansökan om villkor om alkoholås för körkortsinnehav ska ges in till Transportstyrelsen senast inom fyra veckor från det att sökanden getts tillfälle att yttra sig inför ett slutligt beslut om återkallelse av körkort.

Om ett körkort återkallas slutligt under tid då körkortsinnehavet är villkorat med alkoholås i stället för att körkortet är interimistiskt återkallat, får slutligt beslut om villkor om alkoholås fattas utan ansökan.

Alkoholåsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har föreslagit att till en ansökan om villkor om alkoholås ska även fogas ett avtal om leverans och inmontering av alkoholås. En ansökan ska ges in till beslutande myndighet senast inom två veckor från det att sökanden getts tillfälle att yttra sig inför ett beslut om slutlig återkallelse av körkort.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot förslaget. *Länsstyrelsen i Stockholms län*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Svenska Läkaresällskapet (SLS)* och *Svensk förening för allmänmedicin (SFAM)* har haft synpunkter på den tidsfrist inom vilken en ansökan om villkor om alkoholås för körkortsinnehav får göras. *Hovrätten för Nedre Norrland* har påtalat att det är oklart på vilka grunder fristen för ansökan om villkor om alkoholås har bestämts till två veckor.

Skälen för regeringens förslag: När systemet med alkoholås permanentas och förstärks bör det liksom vid dagens försöksverksamhet krävas en ansökan från den enskilde för att ett beslut om körkortsinnehav villkorat av alkoholås ska kunna meddelas. Ett villkor om krav på alkoholås för fortsatt körkortsinnehav kommer att vara förknippat med betydande åtaganden från den enskildes sida. Han eller hon kommer enbart att få framföra sådana fordon som är utrustade med ett godkänt alkoholås. För det fall sökanden äger fordonet kommer det att krävas att denne hyr eller köper ett alkoholås, får det installerat i sitt fordon och regelbundet kontrollerar utrustningen m.m. Till detta kommer kostnaderna för dessa åtaganden, se avsnitt 5.10.2. Om fordonet inte ägs av sökanden, t.ex. när fordonet tillhandahålls av arbetsgivaren eller ett leasingbolag, ska sökanden se till att fordonet som ska användas har ett godkänt alkoholås. Ett körkortsinnehav villkorat av alkoholås kan antas leda till ett bättre förhållningssätt till alkohol om det bygger på ett initiativ från den enskildes sida.

Till ansökan ska fogas ett särskilt läkarintyg. Genom ett krav på läkarintyg kommer en medicinsk kontroll att ske samt en bedömning göras av

sökandens bruk av alkohol. Villkorstiden med alkolås kommer att påverkas av om sökanden har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk. Det är visserligen inte alltid det går att ställa en sådan diagnos vid ett första läkarbesök. För att en läkare ska ha en chans att kunna göra en mer säker bedömning av om en person har en sådan diagnos, bör en uppföljande provtagning och läkarbesök ske inom ett halvår efter beslut om villkor om alkolås för körkort. Om det under villkorstiden framkommer att körkortshavaren har grava alkoholproblem så kan detta komma att påverka villkorstiden, se vidare avsnitt 5.6.1.

En ansökan bör inte bifallas, om det kan påvisas att sökanden missbrukar narkotika, eftersom alkolåset enbart reagerar på alkohol. För denna grupp kommer bestämmelserna om alkolås inte att vara tillämpliga. Finns misstanke om bruk av narkotika, t.ex. vid ett rattfylleribrott, krävs ett läkarintyg som underlag för att kunna bedöma om sökanden är lämplig för att inneha körkort med villkor om alkolås. Vid läkarundersökningen krävs i dessa fall en toxikologisk provtagning som kan påvisa avsaknaden av narkotika för att sökanden ska kunna anses vara lämplig. Till ansökan ska vidare fogas en förklaring om att sökanden är villig att följa de särskilda villkor som gäller för fortsatt körkortsinnehav villkorat med alkolås. Detta i syfte att så långt möjligt försäkra att sökanden fullföljer sina åtaganden.

Beslut om körkortsinnehav villkorat av alkolås och tillhörande frågor bör lämpligen prövas av den myndighet som handhar körkortsärenden vilket är Transportstyrelsen från och med den 1 januari 2010.

Den närmare utförningen av nämnda handlingar kommer att kräva ytterligare föreskrifter. Närmare föreskrifter om läkarintyg, avtal om leverans och inmontering och sökandens försäkran och åtaganden under villkorstiden bör meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, se avsnitt 5.13.

Alkolåsutredningen har även föreslagit att det till ansökan ska fogas avtal om leverans och inmontering av alkolås, det kan vara fråga om hyra eller köp av godkänt alkolås. Emellertid kommer det många gånger vara så att körkortshavaren använder ett fordon som han eller hon inte äger, t.ex. en försäljare som har tillgång till en tjänstebil. Det ska självfallet vara möjligt för en körkortshavare vars körkort har förenats med ett villkor om alkolås att använda ett fordon som han eller hon inte äger under förutsättning att fordonet är utrustat med ett godkänt alkolås. Det kan därför inte, som Alkolåsutredningen föreslagit, vara ett obligatoriskt krav på att det till en ansökan om alkolås alltid måste fogas ett avtal om leverans och inmontering av alkolås. Om körkortshavaren framför ett fordon som saknar godkänt alkolås så åsidosätter han eller hon det villkor som meddelats ifråga om rätten att få framföra fordonet och bryter därmed mot 3 § andra stycket lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott. Ett sådant beteende kommer även att inverka negativt vid bedömningen om den enskilde är lämpad för fortsatt körkortsinnehav ens med villkor om alkolås.

I de fall det är frågan om den enskildes egna fordon skulle ett krav om att det till ansökan ska fogas avtal om leverans och inmontering av alkolåset framstå som både logiskt och rimligt. De närmare förutsättningarna för detta bör framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Lagrådet har anført att i den föreslagna lagtexten har beslutsmyndigheten angetts som körkortsmyndigheten eller Transportstyrelsen. Lagrådet har vidare anført att för konsekvensens och tydlighetens skull bör endast en benämning används.

I körkortslagen förekommer i dag båda begreppen. Med anledning av vad Lagrådet anført bör den föreslagna lagtexten anpassas så att beslutsmyndigheten anges som Transportstyrelsen. I samband med den översyn som är nära förestående av körkortslagen bör övriga paragrafer som anger beslutsmyndigheten anpassas så att endast en benämning i lagen används.

Frist inom vilken ansökan ska ske

Möjligheten att ansöka om alkoholås som villkor för körkortsinnehav ska som tidigare nämnts omfatta de förare som dömts för rattfylleri till följd av alkoholförtäring. Detta torde, förutom en lagkraftvunnen dom, anses innefatta ett godkänt strafföreläggande, ett godkänt föreläggande om ordningsbot och ett beslut om åtalsunderlåtelse, jfr 5 kap. 1 § andra stycket körkortslagen (1998:488). I dessa fall fattas i dag ett slutligt beslut om återkallelse av körkortet. Ett beslut om villkor om alkoholås som förutsättning för fortsatt körkortsinnehav ska fattas i stället för ett återkallelsebeslut. Ett beslut om återkallelse av körkort föregås många gånger av ett interimistiskt beslut om återkallelse, jfr 5 kap. 5 § körkortslagen. Om körkortet har omhändertagits vid misstanke om ett rattfylleribrott ska Transportstyrelsen pröva frågan om interimistisk återkallelse utan dröjsmål, jfr 7 kap. 5 § körkortslagen. En ansökan om villkor om alkoholås kommer därför många gånger att aktualiseras redan när körkortet är föremål för interimistisk återkallelse.

I dagens försöksverksamhet informeras sökanden om möjligheten att ansöka om villkorlig körkortsåterkallelse i samband med att han eller hon ges tillfälle att yttra sig inför ett beslut om återkallelse av körkortet. Detta förfarande bör tillämpas även i det nya systemet med alkoholås. Ansökningstiden är inte reglerad i dagens försöksverksamhet vilket innebär att möjligheten att ansöka om deltagande står öppen fram till att ett slutligt beslut om återkallelse ska fattas. Ansökningstiden i det nya systemet bör dock regleras i syfte att uppnå förutsebarhet. Beslutet om körkortsinnehav villkorat av alkoholås ska träda i stället för ett beslut om återkallelse. Vid t.ex. ett rattfylleribrott sker som regel en interimistisk återkallelse av körkortet. Den som på detta sätt fått sitt körkort återkallat bör ha möjlighet att redan vid denna tidpunkt ge in en ansökan om körkortsinnehav villkorat av alkoholås för att så snart som möjligt kunna behålla sin förarbehörighet. Det är därför viktigt att den enskilde får information om möjligheten att ansöka så tidigt som möjligt efter körkortets omhändertagande.

Vid tillämpningen av lagen (1998:498) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse har det varit möjligt att få ett beslut om alkoholås beviljat innan ärendet om återkallelse blivit slutligt prövat. Justitieombudsmannen har tidigare ifrågasatt om det funnits tillräckligt med författningsstöd när länsstyrelserna har beslutat om villkorlig körkortsåterkallelse redan i samband med att beslut om interimistisk kör-

kortsåterkallelse fattats. En sådan möjlighet, som innebär att ett interimistiskt beslut om återkallelse kan ersättas, ska enligt JO komma till klart uttryck i författningstexten, jfr JO:s beslut den 17 oktober 2007, dnr 4381-2006. Regeringen anser att det även fortsättningsvis ska vara möjligt att meddela ett beslut om körkortsinnehav villkorat av alkolås i stället för ett interimistiskt beslut om återkallelse. Detta är rimligt eftersom ett beslut om körkortsinnehav villkorat av alkolås ska ersätta de spärrtider som meddelas vid återkallelse och bör fattas så tidigt som möjligt. Möjligheten att ersätta ett redan fattat interimistiskt beslut om återkallelse ska tydliggöras när nya regler om alkolås nu införs. Om körkortet har omhändertagits efter rattfylleribrottet, ska myndigheten pröva frågan om interimistisk återkallelse utan dröjsmål, jfr 7 kap. 5 § körkortslagen. Om myndigheten därför redan har fattat ett interimistiskt återkallelsebeslut när ansökan om alkolås ges in, bör det vara möjligt att ersätta ett sådant beslut med ett beslut om körkortsinnehav som är villkorat av alkolås.

I de fall ett körkortsingripande är aktuellt kommer det många gånger att föregås av ett interimistiskt beslut. Det är därför rimligt att tro att de flesta ansökningar om villkor om alkolås för fortsatt körkortsinnehav kommer att lämnas i anslutning till att det interimistiska beslutet om återkallelse fattas. Det kan dock finnas skäl för den enskilde att avvakta med att ge in en ansökan. Han eller hon kan exempelvis vid misstanke om rattfylleribrott vilja invänta ett lagakraftvunnet avgörande av skuldfrågan. Regeringen anser att det ska finnas en möjlighet att ge in en ansökan fram till att ett slutligt beslut om återkallelse ska fattas. Alkolåsutredningen har föreslagit att en ansökan om villkor om alkolås för körkortsinnehav ska vara möjligt till och med två veckor från det att sökanden givits tillfälle att yttra sig inför ett slutligt beslut om återkallelse.

Hovrätten för Nedre Norrland har frågat på vilka grunder fristen att ansökan om villkor om alkolås för körkortsinnehav har begränsats till två veckor. Vid bedömningen av hur lång ansökningstiden bör vara är det till att börja med angeläget att den är så anpassad att sökanden har möjlighet att sätta sig in i och ta ställning till om han eller hon anser sig lämpad för ett villkor om alkolås. Samtidigt är det rimligt att sökanden tar ställning till om han eller hon vill ansöka om alkolås i någorlunda nära anslutning till att frågan om återkallelse av körkortet har blivit avgjord. Vid bedömning av ansökningstidens längd måste vidare hänsyn tas till den tid det kommer att ta för sökanden att skaffa sig de läkarintyg som kommer att krävas. *SLS* har upplyst att av vårdadministrativa skäl bör ansökningstiden motsvara fyra veckor. *SFAM* har också påtalat att det behövs en tid som motsvarar fyra veckor för att lämna in ett läkarintyg. Även *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser att två veckor är för kort tid för att ett läkarintyget ska kunna ges in. I de fall prövningen av en ansökan om villkor om alkolås för fortsatt körkortsinnehav blir aktuellt först i samband med det slutliga återkallelsebeslutet måste ansökningstiden vara så anpassad att sökanden har en möjlighet att inkomma med denna inom en rimlig tid. Mot bakgrund av vad som framkommit anser regeringen att ansökningstiden lämpligen bör bestämmas till fyra veckor. Det innebär att sökanden har möjlighet att senast inom fyra veckor från det att han eller hon getts

5.5.2 Förutsättningar för villkor om alkohol

Regeringens förslag: Beslut om villkor om alkohol får meddelas endast om sökanden med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden bedöms som lämplig för körkortsinnehav med ett sådant villkor. Lämplighet förutsätter att sökanden

- kan antas komma att respektera trafikreglerna och visa hänsyn och omdöme i trafiken,
- inte brukar narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64), och
- uppfyller de andra medicinska krav än krav på frånvaro av alkoholmissbruk eller alkoholberoende som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten.

Den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkohol får endast framföra det körkortspliktiga fordonet i Sverige och endast om fordonet är utrustat med ett godkänt alkohol.

Alkoholutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen har föreslagit att lämplighet för körkortsinnehav villkorat med alkohol bland annat förutsätter att sökanden inte har något annat drogmissbruk än alkohol.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Redan av 3 kap. 2 § körkortslagen (1998:488) framgår att bara den som med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden är lämplig har möjlighet att få ett körkortstillstånd för att skaffa sig ett körkort. Vid bedömningen av lämpligheten med hänsyn till de personliga förhållandena beaktas särskilt körkortsaspirantens pålitlighet i nykterhetskänslighet och att han eller hon i övrigt kan antas respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken. Dessa omständigheter är alltså av stor betydelse när ett villkor om alkohol för fortsatt körkortsinnehav ska kunna komma i fråga i stället för att körkortet återkallas.

För att en ansökan om villkor om alkohol för fortsatt körkortsinnehav ska vara möjligt ska därför uttryckligen framgå att sökanden måste vara lämplig med hänsyn till sina personliga eller medicinska förhållanden för ett sådant körkortsinnehav.

Lämplighet med hänsyn till de personliga förhållandena ska förutsätta att sökanden kan antas komma att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken. Det kan exempelvis förhålla sig så att sökanden på grund av tidigare omfattande trafikbrottslighet inte bedöms kunna anföras fortsatt körkortsinnehav även om det förenas med villkor om alkohol. Detsamma gäller om sökanden tidigare dömts för grovt rattfylleri vid ett flertal tillfällen eller vid grovt rattfylleri av mera allvarlig beskaffenhet som skett vid ett tillfälle. Ju längre tid som förflutit från tidigare trafikbrottslighet desto mindre betydelse ska denna självfallet ha när sökandens personliga lämplighet bedöms. Med

lämplighet med hänsyn till de medicinska förhållandena avses att sökanden uppfyller de medicinska krav som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten, med undantag för bruk av alkohol.

Enligt dagens försöksverksamhet kan endast förare komma i fråga som gjort sig skyldig till rattfylleribrott på grund av alkoholförtäring. Som tidigare nämnts är syftet med alkolås att förhindra alkoholpåverkade förare i trafiken. Dagens alkolås kan inte avläsa bruk av andra droger. Regeringen delar därför Alkolåsutredningens bedömning att förare som begår trafiknykterhetsbrott på grund av annat drogbruk än alkohol inte kan medges en rätt att fortsättningsvis köra fordon med ett alkolås. Regeringen anser dock att det måste tydliggöras i lagtexten att här är fråga om droger och preparat som klassificerats som narkotika, dvs. läkemedel eller hälsofarliga varor som av regeringen förklarats vara narkotika enligt 8 § narkotikastrafflagen (1968:64). Detsamma ska gälla om föraren varit påverkad både av alkohol och narkotika. För dessa förare kommer återkallelse av körkortet alltså att vara obligatoriskt. Om föraren varit påverkad av både alkohol och andra droger vid färden ska ansökan om alkolås avslås. I dessa situationer kommer spärrtidens längd att påverkas av vilken villkorstid som hade varit aktuell för det fall ett villkor om alkolås hade föreskrivits, se avsnitt 5.9.

När körkortsinnehavet är förenat med ett villkor om alkolås får körkortshavaren endast framföra körkortspliktiga fordon i Sverige och fordonet i fråga måste vara utrustat med ett godkänt alkolås.

5.5.3 Beslut om villkor om alkolås ska gälla under viss tid, villkorstid

Regeringens förslag: Ett beslut om villkor om alkolås ska gälla under viss tid, villkorstid.

Villkorstiden ska räknas från den dag beslutet delgavs körkortshavaren. Har beslutet föregåtts av ett interimistiskt beslut, dvs. ett beslut att körkortsinnehavet ska vara förenat med villkor om alkolås i stället för ett beslut om återkallelse tills vidare, räknas villkorstiden från det först delgivna beslutet. Om villkorstiden har löpt ut när ett slutligt beslut ska fattas, ska den interimistiska villkorstiden i stället räknas av från den slutligt bestämda villkorstiden.

Regeringens bedömning: Ett beslut om villkor om alkolås för körkortsinnehav bör gälla omedelbart, om inte annat anges.

Alkolåsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har dock föreslagit att villkorstid ska räknas från den dag som anges i beslutet om körkortsinnehav villkorat av alkolås.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot förslaget. *Hovrätten för Nedre Norrland* har dock föreslagit att villkorstiden i stället ska räknas från den dag då villkorsbeslutet meddelas.

Regeringens förslag och bedömning: Den som ansöker om att körkortsinnehavet ska vara förenat med villkor om alkolås, och som även anses vara lämplig att inneha ett körkort med ett sådant villkor, bör

kunna fortsätta att framföra sitt fordon så fort ett godkänt alkolås blivit installerat i fordonet. Föraren ska trots sitt rattfylleri ha ansetts lämplig att framföra fordonet under förutsättning att det är utrustat med ett godkänt alkolås. Många gånger är rätten att få fortsätta framföra körkortspliktigt fordon också av stor betydelse för att få tillvaron att fungera, tex. i arbetslivet där det kan förutsätta att arbetstagaren använder fordon i sin yrkesutövning. Som *Arbetsmiljöverket* påpekat kan ett villkor om alkolås för fortsatt körkortsinnehav utgöra ett stöd för en arbetsgivares rehabiliterande insatser i samband med ett alkoholmissbruk hos en arbetstagare som använder körkortspliktigt fordon i sin yrkesutövning. För många utgör vidare möjligheten att få framföra körkortspliktigt fordon en förutsättning för ett fungerande vardagsliv med transporter till arbete, inköpsresor och skjutsning av barn liksom för ett rikt och fungerande fritidsliv.

Ett beslut om villkor om alkolås för fortsatt körkortsinnehav kommer att fattas i stället för ett beslut om återkallelse av körkort. Det innebär att ett beslut om alkolås under viss tid även kommer att ersätta den spärrtid som skulle ha blivit aktuell vid en återkallelse av körkort, jfr 5 kap. 6 § körkortslagen (1998:488).

Som tidigare framförts är det viktigt för en förbättrad trafiksäkerhet att de körkortshavare som vill fortsätta att kunna framföra körkortspliktiga fordon, trots sitt rattfylleribrott, ansöker om och får sitt körkortsinnehav förenat med villkor om alkolås under förutsättning att de i övrigt är lämpliga för ett sådant körkortsinnehav. De villkorstider som bestäms bör bidra till detta. Enligt den utvärdering av försöksverksamheten med alkolås som gjorts av Transportökonomisk Institutut har de som efter återkallelse fått en kort spärrtid, valt att inte delta i försöksverksamheten. De kan antas ha gjort detta val eftersom de återfår rätten att framföra körkortspliktigt fordon efter bara några månader, jämfört med om de valt en villkorstid med alkolås som motsvarar två år och där deltagandet dessutom kostar en ansevärd summa.

Spärrtiden för rattfylleri av normalgraden på grund av alkoholförtäring bestäms enligt praxis till mellan två månader och ett år, med tyngdpunkten i den övre delen av skalan. Vid återkallelse av körkort på grund av grovt rattfylleri är spärrtiden lägst ett år och högst tre år.

I det system som nu föreslås bör villkorstiden bestämmas så att fler förare väljer att ansöka om villkor om alkolås för sitt fortsatta körkortsinnehav än vad som gäller i dagens försöksverksamhet. Villkorstiden bör dessutom korrespondera med den spärrtid som annars skulle bestämmas vid en återkallelse av körkortet, för att ytterligare motivera förare att ansöka om villkor om alkolås.

Alkolåsutredningen har föreslagit att ett beslut om körkortsinnehav förenat med villkor om alkolås ska gälla omedelbart om inget annat anges. Enligt regeringens förslag utgör ett beslut om att körkortsinnehavet ska vara förenat med villkor om alkolås ett beslut enligt körkortslagen. Sådana beslut gäller omedelbart, om inte annat anges, enligt 7 kap. 7 § körkortslagen. Regeringen finner inte anledning till att något annat skulle gälla för beslut om villkor om alkolås. Någon särskild reglering av verkställbarheten av dessa beslut behövs därför inte.

Utredningen har vidare föreslagit att villkorstiden ska börja löpa från den dag som anges i beslutet om villkor om alkolås. *Hovrätten för Nedre Norrland* har ifrågasatt detta förslag och anfört att villkorstiden i stället

lämpligen bör räknas från den dag då beslutet meddelas, i likhet med vad som gäller i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsverksamhet.

Enligt regeringens mening saknas det i detta avseende anledning att behandla villkorstiden annorlunda än giltighetstid för återkallelse tills vidare och spärrtid, jfr 7 kap. 8 § körkortslagen. Villkorstiden ska därför löpa från den dag beslutet om villkor om alkoholås delgavs körkorts-havaren. Har beslutet föregåtts av ett interimistiskt beslut, dvs. ett beslut om villkor om alkoholås i stället för ett beslut om återkallelse tills vidare, ska villkorstiden räknas från det först delgivna beslutet. Om villkorstiden har löpt ut när ett slutligt beslut ska fattas ska den interimistiska villkorstiden under vilken körkortsinnehavet varit förenat med villkor om alkoholås i stället räknas av. En bestämmelse med detta innehåll ska tillföras körkortslagen.

5.6 Villkorstid

5.6.1 Differentierad villkorstid

Regeringens förslag: Längden på den villkorstid som ska gälla för villkor om alkoholås ska vara differentierad.

Alkoholåsutredningen: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag. *Vägverket, Vägtrafikinspektionen, Svenska läkaresällskapet (SLS), Sveriges läkareförbunds Etik- och ansvarsråd (EAR)* och *Sveriges Trafikmedicinska Förening (STMF)* har haft synpunkter på att villkorstiden är uppdelad.

Skälen för regeringens förslag: Ett system med alkoholås ska gälla för personer som dömts för rattfylleri till följd av alkoholförtäring. Den straffrättsliga bedömningen av ett trafiknykterhetsbrott kommer således vara av betydelse för om ett körkortsinnehav ska kunna förenas med ett villkor om alkoholås.

Till att börja med kan konstateras att den körkortshavare som gör sig skyldig till rattfylleri utgör en fara för trafiksäkerheten, vilket indikerar att han eller hon inte är lämplig för körkortsinnehav. En villkorstid med alkoholås som förutsättning för fortsatt körkortsinnehav är att uppfatta som en form av lämplighetsprövning för ett kommande körkortsinnehav utan villkor om alkoholås. Frågan är om det i vissa fall finns skäl att, från trafiksäkerhetssynpunkt, tillämpa mer ingripande regler för körkortshavaren under villkorstiden än i andra. Man kan tänka sig att en mer omfattande lämplighetsprövning bör ske i vissa fall. Om en differentiering ska göras, bör den ske utifrån en bedömning av det trafikfarliga i körkortshavarens beteende. Finns det skäl att tillämpa samma regler för alla som döms för rattfylleri, utifrån resonemanget att samtliga som dömts i princip har mer eller mindre allvarliga alkoholproblem?

Det är sedan länge känt att en stor andel av de förare som har dömts för trafiknykterhetsbrott är alkoholberoende eller i vart fall har mycket avancerade alkoholvanor. Resultaten inom ramen för projektet KAPUBRA (projektet KArtläggning, Prevention, Uppföljning och

Behandling av Rattfyllerister, Karolinska Institutet, Beroendecentrum Stockholm, 2005) visar att ungefär hälften av de personer som var misstänkta för trafiknykterhetsbrott hade alkoholproblem i form av skadliga eller riskabla alkoholvanor som de också kunde antas vara i behov av behandling eller vård för. Av de som var misstänkta för grovt rattfylleri hade cirka 70 procent sådana problem. I Vägverkets utvärderingar av försöksverksamheten med villkorlig körkortsåterkallelse har 59 procent av deltagarna konstaterats vara alkoholberoende eller ha ett alkoholmissbruk. Ytterligare belägg för sambandet mellan trafiknykterhetsbrott och alkoholproblem finns att hämta i andra, internationella, undersökningar. En tillämpning av resultaten av dessa undersökningar på svenska förhållanden måste dock göras med viss försiktighet, bl.a. med hänsyn till att de straffbara gränserna för rattfylleri i andra länder oftast ligger betydligt högre än i Sverige.

Ett trafiknykterhetsbrott kan betyda att vederbörande har alkoholproblem. Sett mot bakgrund av den forskning som finns på området gäller det emellertid inte alla som döms för detta brott. Ett system med alkoholås lämpar sig därför inte att basera sig på ett generellt och kategoriskt antagande att alla som döms för rattfylleri har alkoholproblem. Inte heller bör det utformas så att det träffar alla som har dömts för rattfylleri utan urskillning. Regeringen delar Alkoholåutredningens uppfattning att ett mer nyanserat betraktelsesätt bör ligga till grund vid systemets utformning.

Regeringen anser att möjligheten att meddela varning vid rattfylleribrott ska vara kvar och att systemet med alkoholås inte ska gälla i de fall en varning är aktuell som körkortsingripande, i stället för en återkallelse av körkortet. När det gäller personer som får sitt körkort återkallat bör en differentiering av villkorstiden ske. Vissa kategorier av personer som dömts för rattfylleri bör hänföras till en särskild högriskgrupp, sett från trafiksäkerhetssynpunkt. Villkorstiden med alkoholås bör vara mer ingripande för denna grupp i förhållande till övriga som dömts.

Körkortshavare som döms för trafiknykterhetsbrott där själva brottet har utgjort en stor risk från trafiksäkerhetssynpunkt bör utgöra en första sådan kategori. Brottets svårhetsgrad bör vara utgångspunkt vid denna bedömning. En skiljelinje kan lämpligen dras mellan rattfylleri av normalgraden och grovt rattfylleri. En sådan åtskillnad görs i dagens system med körkortsåterkallelse där spärrtiden vid grovt rattfylleri ska bestämmas till lägst ett år. Beträffande förare som har gjort sig skyldiga till grovt rattfylleri grundat på en alkoholhalt som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften, utgör alkoholhalten ett starkt indicium på allvarligt alkoholberoende. En så hög alkoholhalt i samband med bilkörning visar att föraren har utvecklat en betydande tolerans för alkoholens effekter. När en lågkonsument kommer upp i motsvarande alkoholhalt är denne på grund av tydliga symtom på kraftig berusning normalt inte i stånd att framföra fordon. Även om högkonsumenten klarar av handhavandet av fordonet bättre vid samma alkoholhalt är han eller hon i mer komplicerade situationer där det ställs krav på omdöme och uppfattnings- och koordinationsförmåga en lika stor riskfaktor som lågkonsumenten. Det är klarlagt att olycksrisken ökar i förhållande till nivån på alkoholhalten. Vid rattfylleri som bedöms som grovt har framförandet av fordonet ofta inne-

burit en påtaglig fara för trafiksäkerheten. Sammantaget anser regeringen att de som gjort sig skyldiga till grovt rattfylleri är att hänföra till högriskgruppen.

Vägverket anser att det inte finns skäl att göra en differentiering med hänsyn till påvisad promillehalt eftersom de förare som begår rattfylleribrott enligt verket utgör en högriskgrupp sett från trafiksäkerhets-synpunkt. *Vägtrafikinspektionen* anser att resonemanget om differentieringen behöver nyanseras. *SLS* anser att alla ska omfattas av en villkorstid motsvarande två år för att undvika godtycke. *EAR* och *STMF* är tveksamma till en differentiering av villkorstiden. *Dräger Safety Sverige AB* anser däremot att en uppdelning av villkorstiden är bra och att det blir mer nyanserat vilket gör att acceptansen hos allmänheten ökar eftersom det inte förutsätts att alla sökande är alkoholberoende.

Utgångspunkten ska vara att villkorstidens längd vid ett grovt rattfylleri bör vara längre än vid ett rattfylleri av normalgraden. Det kan emellertid finnas skäl att för vissa kategorier i gruppen med rattfylleri av normalgraden tillämpa mer ingripande bestämmelser. En sådan kategori utgörs av personer som återfallit i rattfylleri till följd av alkoholförtäring. Återfallet, oavsett om fråga är om grovt rattfylleri eller rattfylleri av normalgraden, utgör ett starkt indicium för att körkortshavaren är beredd att återkommande framföra fordon berusad och därmed utsätta sin omgivning och sig själv för allvarlig fara. Den som återfaller i rattfylleri har genom sitt beteende visat sig utgöra en större riskfaktor i trafiken än den som dömts en enstaka gång. Regeringen anser att det är rimligt att den körkortshavare som återfallit i rattfylleribrott inom fem år ska omfattas av högriskgruppen, se avsnitt 5.6.2.

Det kan även genom andra omständigheter framkomma att de som döms för rattfylleri har alkoholproblem i form av ett beroende eller ett missbruk som är att betrakta som sjukdom. Även dessa förare är, av samma skäl som beträffande de som återfallit i rattfylleribrott, att hänföra till högriskgruppen. Med beroende eller missbruk avses det som framgår av Transportstyrelsens föreskrifter om medicinska krav för innehav av körkort m.m. (VVFS 2008:158, 12 kap.). Omständigheter som talar för ett sådant beroende eller missbruk kan vara situationer där det har riktats nykterhetsanmärkningar mot en körkortshavare, t.ex. att han eller hon inom loppet av ett par år upprepade gånger omhändertagits för berusning enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. När det gäller diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk så kan den ha ställts i det läkarintyg som ska ges in vid prövningen av ansökan om villkor om alkohol för körkortsinnehav, eller vid den uppföljande medicinska kontrollen under villkorstiden, se avsnitt 5.5.1.

Ett system med alkohol baserat på att villkoren bestäms i förhållande till klart urskiljbara kategorier är enkelt att tillämpa och förutsebart för den enskilde.

Regeringen föreslår sammanfattningsvis att i det nya systemet med alkohol ska villkorstiden vara differentierad på så sätt att tiden blir längre för körkortshavare som är att hänföra till en högriskgrupp.

Regeringens förslag: Villkorstiden med alkohol ska vara ett år om återkallelse av körkortet skulle ha skett enligt 5 kap. 3 § 1 körkortslagen (1998:488) på grund av rattfylleri av normalgraden.

Villkorstiden ska vara två år om

1. återkallelse av sökandens körkort skulle ha skett enligt 5 kap. 3 § 1 körkortslagen på grund av grovt rattfylleri, eller
2. sökanden under de senaste fem åren före det brott som har föranlett återkallelsen enligt 5 kap. 3 § 1 körkortslagen har gjort sig skyldig till rattfylleri eller grovt rattfylleri enligt 4 eller 4 a § lagen om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring,
3. sökanden har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk.

Om villkorstiden har bestämts till ett år och körkortshavaren under denna tid visar sig ha diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk, ska villkorstiden förlängas till två år. Om det finns anledning att anta att körkortshavaren har ett alkoholberoende eller alkoholmissbruk, får denne föreläggas att ge in läkarintyg om dessa förhållanden.

Alkoholutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag. *Vägverket*, *Transportstyrelsen* och *Dräger Safety Sverige AB*, *Motorförarnas Hälnykterhetsförbund (MHF)*, *Vägförmyndigheten* och *Länsstyrelsen i Stockholms län* har haft synpunkter på hur villkorstiden har utformats. *Hovrätten för Nedre Norrland* har haft synpunkter på den lagtekniska utformningen.

Skälen för regeringens förslag

Villkor under obegränsad tid ?

Vägverket anser att villkorstiden bör vara fem år för den som dömts för rattfylleri. *MHF* anser att alkohol ska vara obligatoriskt till dess personen kan uppvisa nykterhet under åtminstone ett år. Även *Vägförmyndigheten* har påpekat vikten av att föraren kan verifiera sin nykterhet innan villkoret med alkohol upphör.

Det bör redan i detta sammanhang betonas att en körkortshavare ska vara pålitlig i nykterhetskänslighet för att ett villkor om alkohol ska tas bort. De närmare förutsättningarna för detta behandlas i avsnitt 5.7. Som tidigare framgått utgör den tid inom vilken körkortshavaren måste ha ett alkohol i fordonet en del av den lämplighetsprövning som syftar till att reda ut om han eller hon i framtiden är lämpad för att inneha ett körkort utan villkor om alkohol. Ett villkor om alkohol för obegränsad tid och som skulle kunna vara livslångt förhindrar förvisso att föraren framför fordonet påverkad av alkohol men innebär samtidigt att den grundläggande problematiken permanentas och accepteras. Detta är inte syftet. Förutom att förhindra specifika rattfylleribrott, syftar systemet med alkohol till att få personer som utgör en trafikfara på grund av sitt förhållningssätt till alkohol att ändra sitt beteende. Om det inte sker är personen

inte lämplig för innehav av körkort. Dessutom är det fråga om ett beslut som är belastande för den enskilde, även om han eller hon själv anser att villkoret är acceptabelt. Regeringen anser att det inte är rimligt med ett villkor som gäller för obegränsad tid.

Villkorstid vid rattfylleri

När villkorstidens längd ska fastställas bör en jämförelse i första hand göras med dagens regelsystem, vad avser både nuvarande försöksverksamhet och de spärrtider som bestäms vid återkallelse av körkort. I försöksverksamheten gäller en villkorstid om två år. Transportøkonomisk institutts utvärdering visar att de som får en kort spärrtid ofta har valt att inte delta i verksamheten på grund av den i förhållande till spärrtidens längd långa villkorstiden på två år. Spärrtiden för personer vilkas körkort återkallas till följd av rattfylleri av normalgraden bestäms enligt praxis till mellan två månader och ett år, med tyngdpunkten i den övre delen av skalan, vilket framgår av statistik från Transportstyrelsens trafikregister. Regeringen anser som tidigare framgått att en villkorstid för dessa personer bör vara kortare än den som gäller i försöksverksamheten, se avsnitt 5.6.1. En rimlig villkorstid med alkohol i dessa fall är ett år. Någon differentiering inom denna kategori finns inte skäl att göra. En villkorstid om ett år kan vara en lång tid för den som annars enligt dagens regelsystem skulle ha fått en spärrtid om två till fyra månader. Här måste dock beaktas den stora fördel det innebär att ha möjlighet att fortsätta köra motorfordon under villkorstiden.

När det gäller villkorstiden för de personer som omfattas av den s.k. högriskgruppen ska tiden vara längre än ett år. Till denna grupp hänförs till att börja med förare vilkas körkort ska återkallas på grund av grovt rattfylleri. Detsamma gäller de personer som i samband med återkallelse av körkortet på grund av rattfylleri samtidigt har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk. Vid bedömningen av vilken villkorstid som bör gälla för individer inom denna grupp kan en jämförelse göras med den spärrtid som i dag beslutas vid ett grovt rattfylleri. Enligt praxis bestäms denna normalt till mellan ett och två år. Statistik från Transportstyrelsens trafikregister visar att det är mycket ovanligt att en längre spärrtid än två år beslutas. En tvåårig villkorstid för den som tillhör högriskgruppen skulle överensstämma med villkorstiden i den nuvarande försöksverksamheten. Den lämplighetsprövning som sker i dag efter grovt rattfylleri uppgår även den till cirka två år, inklusive observations-tid för tiden efter utfärdat körkortstillstånd. Mot denna bakgrund anser regeringen att villkorstiden i dessa fall ska bestämmas till två år.

En person som har återfallit i rattfylleri har genom sitt beteende visat sig vara benägen att trots sitt alkoholintag åter utsätta sin omgivning för en ökad trafikosäkerhet. Regeringen anser därför att även den som återfallit i rattfylleribrott på grund av alkoholförtäring bör hänföras till högriskgruppen. Alkoholåsutredningen har ansett att ett återfall i rattfylleri inom de fem senaste åren ska beaktas. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att även återfall längre tid tillbaka än fem år bör medföra en tvåårig villkorstid. Regeringen gör följande bedömning. Den som återfaller i rattfylleri har visat sig utgöra en större riskfaktor i trafiken än den som

dömts en enstaka gång. Detta talar för att föraren inte klarar av att leva upp till kravet på nykterhet vid framförandet av fordon. Samtidigt är det angeläget att fånga upp förare som har problem med sina alkoholvanor. Det är dock inte rimligt att ett återfall ska kunna inverka i bedömningen under en obegränsad tid. Människor ändrar över tid både livsstil och beteenden. Regeringen anser därför, i likhet med Alkolåsutredningen, att det är rimligt att den körkortshavare som återfallit i rattfylleribrott inom de fem senaste åren bör omfattas av högriskgruppen och att villkorstiden med alkolås i dessa fall ska motsvara två år.

I detta sammanhang bör påpekas att om sökanden tidigare gjort sig skyldig till rattfylleri på grund av andra droger än alkohol, s.k. drog-rattfylleri, ska föraren inte presumeras tillhöra högriskgruppen. Det nya systemet med alkolås syftar till att förhindra att de förare som har problem med alkohol kör alkoholpåverkade men samtidigt ge denna grupp av förare möjlighet till fortsatt körkortsinnehav. I fall där sökanden tidigare dömts för drograttfylleri, får i stället bedömningen ske utifrån om föraren överhuvudtaget är lämpad för villkor om alkolås, precis som när återfall inte föreligger. Om föraren anses lämpad får villkorstiden således bestämmas med hänsyn till graden av rattfylleri och förarens övriga personliga förutsättningar.

Transportstyrelsen och *Dräger Safety Sverige AB* anser att en förlängning av villkorstiden ska vara möjlig efter två år. Regeringen delar inte denna uppfattning. En villkorstid ska inte kunna förlängas efter två år. Ett villkor om alkolås under längre tid skulle kunna medverka till att den grundläggande alkoholproblematik som föreligger permanentas och accepteras. Detta är inte syftet. Emellertid anser regeringen att i de fall en körkortshavare fått en villkorstid motsvarande ett år och det därefter har visat sig att han eller hon har ett alkoholberoende eller alkoholmissbruk ska en förlängning av villkorstiden kunna vara möjlig till två år i stället för att beslutet med villkor om alkolås undanröjs. Om det finns anledning anta att körkortshavaren har ett beroende eller ett missbruk, får denne föreläggas att ge in läkarintyg om dessa förhållanden.

5.6.3 Efter villkorstiden är körkort förenat med alkolås ogiltigt

Regeringens förslag: Ett körkort ska inte gälla när villkorstiden med alkolås har löpt ut.

Alkolåsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag

Skälen för regeringens förslag: Ett körkort med villkor om alkolås ska inte vara giltigt efter att villkorstiden löpt ut. Detta för att undvika obehörigt utnyttjande av körkortet, om ett framtida körkortsinnehav utan krav på alkolås inte är möjligt att ge efter villkorstidens utgång eller om någon ansökan om ett körkort utan villkor inte ges in. Detta föranleder ett tillägg i 3 kap. 13 § körkortslagen (1998:488).

Ett ogiltigt körkort ska enligt 7 kap. 9 § körkortslagen överlämnas till Transportstyrelsen.

Regeringens förslag: Ett nytt körkort utan villkor om alkoholås ska få utfärdas efter ansökan om sökanden har körkortstillstånd. Om det vid prövningen beslutas om krav som ska uppfyllas för utfärdande gäller dessa krav i stället.

Regeringens bedömning: Ett nytt förarprov behöver inte avläggas för att ett nytt körkort utan villkor om alkoholås ska utfärdas. En utvidgad lämplighetsprövning bör omfatta de personer som har en villkorstid motsvarande två år.

Alkoholåsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag. *Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Vägverket, Trafikmedicinskt Centrum, Karolinska Universitetssjukhuset (TrMC), Svensk förening för allmänmedicin (SFAM), Svensk trafikmedicinsk förening (STMF)* och *Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF)* är kritiska till att den medicinska kontrollen under villkorstiden inte är lika omfattande som i försöksverksamheten med alkoholås. *Justitieombudsmannen (JO)* har påtalat att det kan uppstå ett glapp i behörigheten innan ett nytt körkort utan villkor om alkoholås kan meddelas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ansökan om körkort utan villkor om alkoholås

När ett körkort har återkallats kan en ansökan om utfärdande av nytt körkort göras. Ansökan får inte prövas innan giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid löpt ut, jfr 5 kap. 13 § körkortslagen (1998:488). Efter återkallelse får nytt körkort utfärdas endast om sökanden har körkortstillstånd, har avlagt godkänt förarprov och även i övrigt uppfyller kraven i 3 kap. 1 § körkortslagen, jfr 5 kap. 14 § första stycket körkortslagen. Om spärrtiden efter återkallelse bestämts till högst ett år, vilket är fallet vid flertalet körkortsåterkallelser, krävs emellertid i allmänhet inte något nytt förarprov.

Alkoholåsutredningen har ansett att en ansökan om körkort utan villkor om alkoholås inte bör kunna prövas innan villkorstiden har löpt ut. *JO* har påtalat att det kan uppstå ett glapp i behörigheten om körkortet med alkoholås blir ogiltigt när villkorstiden går ut och en ansökan om nytt körkort inte får prövas innan villkorstiden löpt ut. En ansökan om och prövningen av ett villkorslöst körkort ska enligt regeringens mening ske i sådan tid att det ”glapp” *JO* påtalat inte uppstår. Därför ska prövningen av om ett framtida körkortsinnehav kan vara villkorslöst ske innan villkorstiden löper ut. En körkortshavare ska således inte vara förhindrad att påbörja och även få sitt körkortsärende avslutat i sådan tid så att han eller hon, för det fall ett körkort utan villkor ska utfärdas, har sin förarbehörighet intakt när villkorstiden löper ut.

Flera remissinstanser är kritiska till att de medicinska kontrollerna och uppföljningen av körkortshavaren under villkorstiden inte är lika omfattande som i försöksverksamheten med alkohol. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser ett minskat antal läkarbesök under villkorstiden jämfört med vad som gäller vid försöksverksamheten kommer att leda till försämrade resultat. Personer som har en villkorstid som motsvarar ett år bör kontrolleras. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* befävar att bristen på kontinuerliga kontroller av deltagarna kan leda till en övergång till narkotikamissbruk vilket ett alkohol inte kan avslöja. Länsstyrelsen efterlyser regelbundna läkarbesök med tillhörande kontroller. *Vägverket* är kritiskt till att det inte ska ingå några medicinska kontroller under tiden med alkohol. Verket anser att det bör föreligga en prövning som omfattar minst sex månaders observationstid med läkarkontroller i form av provtagning vid minst fyra tillfällen för att ett nytt villkorslöst körkort ska utfärdas för den som har en villkorstid motsvarande ett år. För högriskgruppen anser verket att prövningen ska innehålla minst fyra läkarkontroller med provtagning och att observationstiden ska vara minst tolv månader. Vidare bör, enligt verket, en uppföljning med läkarintyg och provtagning ske efter villkorstidens utgång för denna grupp. *TrMC* anser att antalet läkarbesök bör vara totalt nio, trots den kostnad som är förenad med fler besök. *SFAM* anser att ytterligare ett läkarbesök med provtagning och motiverande samtal efter att alkohol erhållits ökar potentialen för beteendeförändring. *STMF* anser att en minskning till ett läkarbesök från försöksverksamhetens nio besök kommer att innebära en kostnadsreduktion men samtidigt en allvarig kvalitetsförsämring. *MHF* är kritiskt till att den medicinska uppföljningen under villkorstiden föreslås tas bort.

Vid bedömningen av hur omfattande kontrollen och uppföljningen ska vara är det flera aspekter som måste beaktas. Det är rimligt att utgå från att flera läkarbesök med prover och samtalsterapi kan förväntas ha en positiv inverkan för en beteendeförändring hos den enskilde. Detta framstår som särskilt viktigt i de fall det kan konstateras att den enskilde lider av alkoholproblem som är allvarliga. Samtidigt måste beaktas vad som gäller för det fall en ansökan om villkor om alkohol inte lämnas in. Spärrtiden och den tid under vilket körkortet kommer att vara återkallat skärps väsentligt jämfört med de tider som hittills gällt. Den som inte får sitt körkort förenat med ett villkor om alkohol kommer att få sitt körkort återkallat under lång tid. Att få sitt körkortsinnehav förenat med villkor om alkohol får inte bli så kostsamt att detta blir avgörande för om en ansökan lämnas in eller inte.

Vad ska då krävas av den enskilde för att få behörighet att framföra fordon efter villkorstidens slut? Enligt 3 kap. 2 § körkortslagen får körkortstillstånd endast meddelas för den som med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden kan anses lämplig som förare av ett körkortspliktigt fordon. Den som söker körkortstillstånd är skyldig att genomgå läkarundersökning, blodprovstagning eller annan liknande undersökning som behövs för prövningen, jfr 3 kap. 3 § körkortslagen. Om det vid prövningen finns hinder mot att meddela körkortstillstånd på grund av sökandens personliga förhållanden, ska en spärrtid bestämmas

före vars utgång körkort inte får utfärdas, jfr 3 kap. 9 § körkortslagen. Spärrtiden ska vara lägst en månad och högst tre år. Regeringen anser att det alltid ska ställas ett krav på körkortstillstånd, innebärande bl.a. att en lämplighetsprövning ska ske för att ett nytt villkorslöst körkort ska kunna utfärdas. Däremot ska det inte krävas något nytt förarprov, eftersom behörighet att köra har gällt under villkorstiden. Färdigheten att köra fordonet har således kunnat upprätthållas. Detta bör också gälla de som begått rattfylleri under prøvotiden. Dessa ska enligt dagens regler alltid avlägga förarprov efter återkallelse av körkortet, jfr 5 kap. 15 § första stycket körkortslagen. För att ge dessa ofta unga människor incitament att ansöka om körkortsinnehav villkorat av alkoholås, bör det inte krävas att de avlägger nytt förarprov för att få ett nytt villkorslöst körkort när villkorstiden löpt ut.

Av 3 kap. 1 § tredje stycket körkortsförordningen (1998:980) framgår att en lämplighetsprövning i vissa fall kan vara mer omfattande. En utvidgad lämplighetsprövning gäller om sökanden under de senaste fem åren före ansökan om körkortstillstånd har fällts till ansvar för grovt rattfylleri. Det läkarutlåtande som i dessa fall krävs får ges in tidigast sex månader före det att giltighetstiden för spärrtid löpt ut. Enligt Transportstyrelsens föreskrifter som behandlar innehållet i detta läkarutlåtande, ska det under en observationstid om minst sex månader ske laboratorieundersökningar vid minst fyra tillfällen. Efter att körkortstillstånd meddelats ska prövning av fortsatt innehav ske efter sex månader och därefter efter ytterligare tolv månader. Den totala tid som bedömningen sker under uppgår således till cirka två år, jfr Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort m.m. Denna lämplighetsprövning torde även den behöva genomgå vars körkort är förenat med ett villkor om alkoholås till följd av grovt rattfylleri och som önskar ett fortsatt villkorslöst körkortsinnehav efter villkorstidens slut. Regeringen anser vidare att en mer omfattande lämplighetsprövning även bör omfatta dem som återfallit i rattfylleribrott. För den som har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk finns redan enligt Transportstyrelsens föreskrifter en mer omfattande lämplighetsprövning.

En ansökan om körkortstillstånd ska kunna göras under löpande villkorstid. Samma tidsfrister bör gälla som när spärrtid löper efter återkallelse, dvs. ansökan får ges in tidigast sex månader och slutligt prövas tidigast två månader före det att villkorstiden löpt ut, jfr 3 kap. 2 § körkortsförordningen. Eftersom minst fyra laboratorieundersökningar ska göras under en tid av minst sex månader, kan undersökningarna påbörjas när ungefär ett år löpt av villkorstiden.

Den utvidgade lämplighetsprövningen gäller inte personer som dömts för rattfylleri av normalgraden. Regeringen anser att den lämplighetsprövning som i dag sker av dessa i samband med en ansökan om körkortstillstånd är tillräcklig och normalt även räcker för den som har en villkorstid som motsvarar ett år. Enligt 3 kap. 8 § körkortsförordningen får Transportstyrelsen vid handläggningen av en ansökan om körkortstillstånd begära in yttrande av polismyndighet, Kriminalvården, socialnämnd eller annan myndighet som bedöms kunna lämna upplysningar av betydelse för ärendet. Enligt 10 kap. 3 § körkortslagen får vidare vid behov den enskilde föreläggas att ge in läkarintyg. Kompletterande utredning aktualiseras som regel om det finns en misstanke om en

missbruksproblematik. Regeringen anser att det med denna möjlighet till kompletterande utredning, innefattande inhämtande av läkarintyg, kan göras en tillräckligt omfattande lämplighetsprövning. Här bör även beaktas att användandet av alkohol utgör en form av lämplighetsprövning.

Utfärdande av nytt körkort

När villkorstiden löpt ut gäller inte ett körkort som är förenat med ett villkor om alkohol längre. Körkortet blir ogiltigt, se avsnitt 5.6.3. Som tidigare redovisats innebär ett beslut om att ett körkortsinnehav ska vara förenat med ett villkor om alkohol normalt att körkortet ska förnyas och att det nya villkoret ska framgå på det förnyade körkortet. Det ligger nära till hands att resonera på samma sätt när det blir aktuellt att bevilja personer ett framtida körkortsinnehav utan villkor om alkohol. Villkoret ska utgå precis som är fallet med ett villkor om automatväxel när en körkortshavare som tidigare enbart haft behörighet att framföra fordon med automatväxel skaffat sig behörighet att framföra fordon med manuell växling. Emellertid ter sig situationen något annorlunda när frågan om ett fortsatt körkortsinnehav efter villkorstidens slut ska avgöras. Ett körkortsinnehav med alkohol har, förutom krav på att det körkortspliktiga fordon ska vara utrustat med alkohol, även begränsat behörigheten till körning som sker i Sverige. Sökandens lämplighet kommer att prövas genom krav på körkortstillstånd för att en fortsatt rätt att framföra fordonet ska bli aktuellt. Förfarandet kan jämföras med det som personer som avser att skaffa sig ett körkort på nytt efter en återkallelse eller skaffa sig sin körkortsbehörighet för första gången behöver genomgå. I båda situationerna blir det fråga om att utfärda nya körkort. Regeringen anser liksom utredningen att när kravet på villkor om alkohol för körkortsinnehav ska utgå så ska ett nytt körkort utfärdas. I dessa situationer är det alltså inte fråga om någon förnyelse av körkortet.

Som tidigare framgått behöver sökanden inte avlägga ett nytt förarprov vid ansökan om nytt körkort efter villkorstiden för att visa att hans eller hennes körkortsinnehav ska vara befriat från ett villkor om alkohol. En körkortshavare som skött sig under villkorstiden har ju visat sig kunna upprätthålla sina förarfärdigheter.

Regeringens förslag: Ett beslut om körkortsinnehav med villkor om alkohol ska undanröjas om körkortshavaren bryter mot de särskilda krav som gäller för att få ett sådant villkor och han eller hon samtidigt bedöms vara olämplig för ett körkortsinnehav med villkor. Beslutet ska även undanröjas om körkortshavaren brukar narkotika eller brister i de medicinska förutsättningar, utom frånvaro av alkoholmissbruk eller –beroende, som trafiksäkerheten kräver. Om beslutet undanröjs ska körkortet återkallas. Den giltighetstid tills vidare respektive spärrtid som bestäms ska motsvara den återstående villkorstiden.

Ett beslut om körkortsinnehav med villkor om alkohol ska även undanröjas om körkortet ska återkallas under löpande villkorstid och körkortshavaren på grund av det inträffande bedöms vara olämplig för sådant körkortsinnehav. Körkortet ska då återkallas även på grund av det brott som föranledde beslutet om villkor om alkohol. När giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid bestäms får tiden inte underskrida den återstående villkorstiden. Sådant får inte heller underskrida den kortaste giltighetstid för tillsvidareåterkallelse eller spärrtid som gäller för den nya återkallelsegrundande händelsen. Om provtid löper för en körkortshavare när återkallelse blir aktuellt ska beslutet om villkor om alkohol alltid undanröjas.

Om ett körkort som är förenat med villkor om alkohol ska återkallas under löpande villkorstid men körkortshavaren trots misskötsamhet bedöms som lämplig för villkorat körkortsinnehav, ska ett nytt körkort utfärdas utan ansökan efter spärrtidens utgång. Det nya körkortet ska förenas med villkor om alkohol. Villkorstiden ska motsvara den villkorstid som återstod när körkortet återkallades.

Alkoholutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen har föreslagit att i de fall körkortshavaren trots misskötsamhet under villkorstiden bedöms som lämplig för villkorat körkortsinnehav får villkorstiden inte löpa samtidigt med en spärrtid vid en ny återkallelse eller en giltighetstid för återkallelse tills vidare av körkortet. Under tid då den nya spärrtiden eller giltighetstiden sammanfaller med villkorstiden ska spärrtiden respektive giltighetstiden gälla i stället. Villkorstiden ska förlängas i motsvarande mån.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag. *Vägverket* anser att det ska vara möjligt att förlänga villkorstiden vid misslyckade startförsök.

Skälen för regeringens förslag: I försöksverksamheten med alkohol gäller relativt stränga regler vid misskötsamhet för att få fortsätta att delta. Redan ett enstaka startförsök under alkoholpåverkan eller annan misskötsamhet leder till att en deltagare utesluts ur programmet. Alkoholutredningen har påtalat att omkring hälften av deltagarna utesluts under andra året som en följd av att nykterhet inte har kunnat påvisas eller av upprepade startförsök under alkoholpåverkan. Regeringen anser i likhet med Alkoholutredningen att enstaka startförsök under alkoholpåverkan inte regelmässigt ska leda till att beslutet om körkortsinnehav

med villkor om alkolås automatiskt undanröjs. Alkolåset tjänar ju just som skydd för körning under alkoholpåverkan och har då fyllt sitt syfte. Det finns vidare fall där deltagaren i försöksverksamheten uteslutits efter att ha brutit mot instruktionerna för användande, utan att det har kunnat klarläggas att deltagaren varit alkoholpåverkad. Deltagare förpliktigar sig exempelvis att skölja munnen med rent vatten före blåsning samt att vädra bilen före blåsning om stark lukt av spolarvätska trängt in i kupén. I ett fall påstods i samband med den rättsliga behandlingen att det misslyckade startförsöket berodde på intag av hostmedicin respektive en chokladpralin. Beslutet om villkorlig körkortsåterkallelse undanröjdes ändå eftersom deltagaren inte sköljt munnen med vatten före blåstillfällena (se RÅ 2004 ref 56 och RÅ 2006 not 102).

När nu ett nytt permanent system med alkolås för rattfyllerister införs bör istället gälla att eventuella påvisade misslyckade startförsök ska ingå i det som ska ligga till grund för den lämplighetsbedömning som görs i samband med ansökan om nytt körkort utan villkor om alkolås. Betydelsen av misslyckade startförsök blir då inte lika avgörande som i den pågående försöksverksamheten. Vid lämplighetsprövningen vid ansökan om nytt körkort utan villkor om alkolås, bör misslyckade startförsök leda till rättsverkningar för den enskilde enbart om denne har försökt att starta fordonet med en straffbar mängd alkohol i utandningsluften. Om alkolåset ger positivt utslag för alkohol av annan orsak, ska detta inte föranleda några negativa konsekvenser för den enskilde. En annan sak är att den enskilde bör upplysas om vilka faktorer som påverkar alkolåsets mätfunktion för att undvika att sådana situationer uppstår. I bevishänseende bör det positiva utslaget visserligen utgöra en presumtion för att den som blåst har alkohol i utandningsluften. En sådan presumtion kan dock motbevisas av den enskilde. Sådan motbevisning kan utgöras av det förhållandet att bilen har kunnat startas efter den sedvanliga låsningen som normalt varar några minuter. Detta kan tyda på att fråga varit om antingen kvarvarande alkohol i munnen eller i kupéluften. Hävdar den enskilde att alkolåset gett utslag på grund av att kroppen beroende av sjukdom producerat egna alkoholliknande ämnen, kan ett läkarintyg utgöra sådan bevisning. På samma sätt blir det en bevisfråga om körkortshavaren påstår att någon annan har försökt att starta fordonet under alkoholpåverkan. Den som har ett körkort villkorat av alkolås bör självklart upplysas om att han eller hon är ansvarig för de blåsningar som registreras i alkolåsets minne. En registrering av ett misslyckat startförsök bör därför utgöra en presumtion för att det är körkortshavaren som har utfört försöket.

Misskötsamhet i förhållande till de särskilda kraven vid alkolås

En körkortshavare ska i samband med sin ansökan om att körkortsinnehavet ska förenas med ett villkor om alkolås förklara sig villig att uppfylla de särskilda krav som gäller för ett villkorat körkortsinnehav. Det rör sig om krav på att han eller hon får framföra körkortspliktiga fordon endast i Sverige och som är utrustat med ett alkolås. Vidare ska körkortshavaren följa de föreskrifter om installation, användning och kontroller av alkolås samt andra föreskrifter som gäller. Om körkortshavaren bryter

mot de särskilda krav som gäller, och därigenom bedöms var olämplig för körkortsinnehavet, kan det bli frågan om att undanröja beslutet om alkoholås. En körkortshavare ska anses olämplig om han eller hon inte kan antas komma att respektera trafikreglerna, visa hänsyn, omdöme eller ansvar i trafiken. Detta överensstämmer med vad som gäller när en ansökan prövas första gången. Ett undanröjande bör som regel ske om körkortshavaren vid användningen av alkoholås vid flera tillfällen misskött detta, exempelvis genom underlåtenhet att låta kontrollera alkoholås trots föreläggande därom.

En körkortshavare måste för att vara lämplig även uppfylla de medicinska krav som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten. Om det brister i detta hänseende kan beslutet om villkor med alkoholås undanröjas. Detsamma gäller om körkortshavaren under villkorstiden brukar narkotika. Han eller hon anses då vara olämplig för villkor om alkoholås.

Om beslutet undanröjs ska körkortet återkallas. Den giltighetstid tills vidare respektive spärrtid som bestäms ska motsvara den tid som återstår av villkorstiden.

Förseelse som föranleder återkallelse av körkort

Ett undanröjande kan även bli aktuellt om körkortshavaren på annat sätt under löpande villkorstid bryter mot de krav som i övrigt ställs för att inneha ett körkort genom att t.ex. begå trafikbrott. Även ett körkort som är förenat med villkor om alkoholås kan bli föremål för återkallelse. Liksom i gällande system för körkortsingripande bör vid misskötsamhet en bedömning göras i varje enskilt fall. Om körkortshavaren med hänsyn till det inträffade bedöms som olämplig att inneha ett körkort förenat med villkor om alkoholås så ska beslutet undanröjas.

En körkortshavare ska anses olämplig om han eller hon inte kan antas komma att respektera trafikreglerna, visa hänsyn, omdöme eller ansvar i trafiken. Ett undanröjande bör som regel ske om körkortshavaren begått ett nytt rattfylleribrott eller andra allvarigare trafikförseelser. Om de nya förseelserna föranleder längre giltighetstider eller spärrtider än ett år bör detta som regel föranleda att beslutet om körkortsinnehav villkorat av alkoholås undanröjs. I dessa situationer kan antas att körkortshavaren är olämplig för körkortsinnehav med villkor om alkoholås. Om beslutet undanröjs ska körkortet återkallas. När giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid bestäms får tiden inte underskrida vare sig vad som återstår av villkorstiden eller den kortaste giltighetstid för tillsvidareåterkallelse eller spärrtid som gäller för den nya återkallelsegrundande händelsen.

Ett undanröjande framstår inte som motiverat, om det inträffade är av mindre allvarlig karaktär. Det kan exempelvis röra sig om en mindre allvarlig hastighetsöverträdelse. Alkoholåsutredningen har föreslagit att beslutet om körkortsinnehav villkorat av alkoholås i dessa fall bör upphöra att gälla under den giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid som bestäms med anledning av den nya förseelsen löper. Vidare ska villkorstiden förlängas i motsvarande mån. Regeringen instämmer i att en villkorstid inte ska kunna löpa samtidigt med en spärrtid vid en ny åter-

kallelse eller en ny giltighetstid för återkallelse tills vidare av körkortet. Den nya spärrtiden eller giltighetstiden ska när sådan tid sammanfaller med villkorstiden gälla i stället och villkorstiden ska förlängas i motsvarande mån. Eftersom det här är fråga om ett nytt körkortsingripande bör det dock tydliggöras att ett nytt körkort i dessa fall ska utfärdas efter spärrtidens utgång och att det då ska förenas med villkor om alkohol. Ett sådant körkort ska utfärdas utan att den enskilde ansöker om ett nytt körkort. Bestämmelserna som annars gäller vid utfärdandet av nytt körkort efter återkallelse eller villkorstid ska således inte gälla, jfr 5 kap. 13–15 §§ körkortslagen (1998:988).

Det finns dock situationer när beslutet om villkor med alkohol alltid bör undanröjas. För de nyblivna förare som befinner sig under provtid och under villkorstiden begår ett annat trafikbrott än rattfylleri, vilket leder till återkallelse av körkortet, ska beslutet om körkort med villkor om alkohol alltid undanröjas.

Sekretess m.m.

Vissa uppgifter som Transportstyrelsen får del av i ärenden som avser alkohol kan vara av känslig natur. Det är frågan om uppgifter som rör den enskildes hälsa och som kommer att vara nödvändiga för att Transportstyrelsen ska kunna bedöma om en person är lämplig för ett fortsatt körkortsinnehav som är förenat med ett villkor om alkohol. I samband med ansökan om villkor kommer den enskilde att behöva lämna uppgifter som rör hans eller hennes hälsotillstånd och andra personliga förhållanden. Av intyg och läkarutlåtande kommer att framgå uppgifter som rör den enskildes alkoholkonsumtion och i förekommande fall även diagnoser om alkoholmissbruk eller alkoholberoende. Även därefter, under den löpande villkorstiden och i samband med att den enskilde ansöker om ett villkorslöst körkort kommer det att bli aktuellt med att inkomma med ytterligare intyg eller särskilda läkarutlåtande som rör den enskildes hälsa och som tar sikte på hans eller hennes bruk av alkohol.

Sådana uppgifter som rör den enskildes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden är föremål för sekretess inom hälso- och sjukvården, jfr 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), (OSL). Av 2 kap. 11 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område framgår att hälso- och sjukvårdspersonal är skyldiga att lämna ut uppgifter som Transportstyrelsen behöver vid bedömningen för prövning av någons lämplighet att ha ett körkort. I den mån den enskilde inte själv lämnar in något intyg eller läkarutlåtanden så kan alltså Transportstyrelsen ändå få del av uppgifter om den enskildes hälsotillstånd som är relevanta för det fall uppgifterna finns. När Transportstyrelsen prövar någons lämplighet att ha körkort gäller sekretess för uppgifter som rör den enskildes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs, jfr 29 kap. 5 § OSL. Exempel på vad som kan skyddas med den bestämmelsen är uppgifter om missbruk. I de fall en uppgift om enskilds hälsotillstånd inte ingår i ett ärende om prövning av någons lämplighet att ha körkort kan den omfattas av sekretess enligt den generella

sekretessbestämmelsen till skydd för enskildas hälsa och sexualliv i 21 kap. 1 § OSL, om det måste antas att den enskilde eller någon närstående kommer att lida betydande men om uppgiften röjs. Även denna bestämmelse kan skydda uppgifter om missbruk. Såväl 21 kap. 1 § som 29 kap. 5 § OSL är försedda med ett s.k. kvalificerat rakt skade-rekvisit, vilket innebär att presumtionen för offentlighet är stark.

Av informationen som inhämtas från alkolåset kommer det att vara möjligt att utläsa om föraren har försökt att starta fordonet med alkohol i utandningsluften. Det får bedömas från fall till fall om uppgifterna är sådana att de kan sekretessbeläggas med stöd av nämnda bestämmelser.

Sammanfattningsvis gör regeringen bedömningen att det inte behövs några ytterligare bestämmelser om sekretess när nu ett permanent system med alkolås föreslås

Bestämmelser om registrering av uppgifter om personer och motordrivna fordon finns i vägtrafikregistret, jfr lagen (2001:558) om vägtrafikregister och förordningen (2001:650) om vägtrafikregister. När det nya permanenta system om alkolås införs kommer uppgifter behöva föras in i vägtrafikregistret.

5.9 Ansökan om villkor om alkolås uteblir eller lämnas utan bifall

Regeringens förslag: Om en ansökan om alkolås som villkor för körkortsinnehav inte ges in eller om en sådan ansökan avslås, ska körkortet återkallas. Den tid inom vilken nytt körkort inte får utfärdas, spärrtiden, ska i dessa fall bestämmas till att motsvara lägst den villkorstid som skulle ha bestämts vid bifall till ansökan.

Har ett körkort som ska återkallas slutligt föregåtts av ett beslut om villkor om alkolås i stället för ett interimistiskt beslut om återkallelse, ska sådan tid beaktas vid beräkningen av spärrtidens längd.

Alkolåsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har föreslagit att om en ansökan avslås eller om den enskilde inte ansöker om körkortsinnehav villkorat av alkolås, ska körkortsingripandet bestå av en återkallelse av körkortet. Därvid gäller reglerna om giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid enligt 5 kap. 5 eller 6 § körkortslagen. Giltighetstiden eller spärrtiden får dock i dessa fall inte understiga den villkorstid som enligt 5 § skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag. *Länsrätten i Örebro län* har haft synpunkter på den betydande förlängning av spärrtider som föreslås.

Skälen för regeringens förslag: Systemet med alkolås bygger på att den enskilde ansöker om att det fortsatta körkortsinnehavet under viss tid ska vara förenat med villkor om alkolås. Fråga uppstår vad som ska gälla för den som inte ger in en sådan ansökan. Ett beslut om återkallelse av körkortet ska då fattas. Om ett interimistiskt återkallelsebeslut redan har fattats, kommer detta att bestå. *Länsrätten i Örebro län* anser inte att

Alkolåsutredningen har redovisat skäl som motiverar den betydande förlängning av spärrtider som föreslås, och har efterlyst att lagstiftningen i denna del bör föregås av ytterligare överväganden. Regeringen delar inte denna uppfattning. Det system med alkolås som nu införs ger den som dömts för rattfylleri goda möjligheter till ett fortsatt bruk av körkortspliktiga fordon för att underlätta såväl yrkesliv som privatliv. Långa spärrtider behöver därför inte få en så dramatisk effekt för den enskilde. Den nya ordningen får dock inte innebära att den som inte ansöker om alkolås aldrig skulle kunna få tillbaka sitt körkort. En sådan ordning är inte rimlig. Den tidigare körkortshavaren ska kunna visa sig lämplig för nytt körkortsinnehav på annat sätt, t.ex. genom nytt körkortillstånd eller nytt förarprov. Men för att uppnå syftet med att förmå så många som möjligt att ansluta sig till systemet med alkolås, ska reglerna utformas på så sätt att den enskilde motiveras att ansöka om alkolås. Regeringen anser därför att den spärrtid som bestäms vid återkallelse av körkortet i de fall någon ansökan om alkolås inte ges in ska vara längre än den spärrtid som normalt bestäms i andra fall av körkortsåterkallelser. En lämplig längd är lägst den villkorstid som skulle ha bestämts om en ansökan om körkortsinnehav villkorat av alkolås hade bifallits, dvs. ett eller två år. Att den i vissa fall kan vara längre är beroende av om det föreligger andra omständigheter som ska beaktas, exempelvis andra trafikbrott. Genom att låta samma tidsrymd gälla innan ett nytt körkort kan utfärdas utan att vara förenat med villkor om alkolås, oberoende av om körning sker med alkolås eller inte, uppnås både enkelhet och förutsebarhet i systemet. Den enskilde bör delges en upplysning om detta så snart som möjligt i ärendet om körkortsingripande, i syfte att motivera vederbörande att ansöka om att få sitt körkortsinnehav förenat med villkor om alkolås.

Det bör också beaktas att även andra faktorer kan motivera att en ansökan om alkolås ges in. En viktig sådan faktor är att körkortshavaren ges en fortsatt möjlighet att köra motorfordon under villkorstiden, vilket utgör en betydande förmån jämfört med om körkortet är återkallat.

Mot bakgrund härav ska spärrtiden vid återkallelse av körkort grundat på avslag av en ansökan vara densamma som när en ansökan inte ges in. Om ett körkort som ska återkallas slutligt har föregåtts av ett beslut om villkor om alkolås i stället för ett interimistiskt beslut om återkallelse ska sådan tid beaktas vid beräkningen av spärrtidens längd.

I detta sammanhang bör nämnas att det förekommer att körkortshavaren har begått andra trafikbrott samtidigt med ett rattfylleribrott, exempelvis en hastighetsöverträdelse eller körning mot rött ljus. I försöksverksamheten med villkorlig körkortsåterkallelse leder detta som regel till att sökandens ansökan inte beviljas. De begångna trafikbrotten kan naturligtvis föranleda att sökanden inte bedöms lämplig för att få sitt körkortsinnehav förenat med ett villkor om alkolås. Då bör ansökan avslås. Om fråga däremot är om mindre allvarliga förseelser som i sig inte medför olämplighet, bör ansökan kunna beviljas. På så sätt uppnås syftet att inkludera så många som möjligt i ett system med alkolås. Behörighet att köra med alkolås bör dock i dessa fall gälla först efter att spärrtid eller interimistisk giltighetstid för övriga trafikbrott har löpt ut.

5.10.1 Godkända alkolås

Regeringens förslag: Innan en viss typ av alkolås får användas ska en teknisk prövning ske av alkolåset. De provorgan som prövar alkolåsen och intygar att de överensstämmer med gällande standard ska vara ackrediterade enligt lagen (1992:1119) om teknisk kontroll eller motsvarande förfarande.

Den typ av alkolås som ska användas i alkolåssystemet ska vara godkänd av Transportstyrelsen. Ett godkännande av alkolås får återkallas av Transportstyrelsen om föreskrifter om godkännande av alkolås som meddelats i anslutning till körkortslagen inte iakttagits.

Alkolåsutredningens förslag: Alkolås ska vara godkända av ett ackrediterat organ för att användas i alkolåssystemet. De verkstäder som ska utföra installation, kalibrering och kontroll av alkolåsen ska vara ackrediterade.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Åklagarmyndigheten*, *Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF)* och *SWEDAC*. *Dräger Safety Sverige AB* och *Alkolås i Skandinavien AB* förordar en öppen ackreditering där leverantören godkänner sina verkstäder enligt en fastslagen process samt anser att en ackrediteringsprocedur via SWEDAC skulle fördyra processen så att det blir brist på serviceverkstäder.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det av säkerhetsskäl inte bör vara möjligt att köpa sitt alkolås.

Skälen för regeringens förslag: Systemet med alkolås som villkor permanentas och ändras så att körkort med villkor om alkolås blir huvudalternativet för den som vill köra körkortspliktiga fordon efter rattfylleri. Det är då särskilt betydelsefullt ur rättssäkerhetssynpunkt att de alkolås som används i systemet är tillförlitliga och så långt som möjligt försvårar manipulation. För att systemet ska fungera väl krävs också att inmontering av alkolåsen sker korrekt, att alkolåsen kontrolleras och kalibreras regelbundet och på ett korrekt sätt samt att tömning av uppgifter sker, för vidarebefordran till Transportstyrelsen. För att systemet ska fungera är det också avgörande att det över hela landet finns tillgång till verkstäder som kan installera, kontrollera och tömma alkolås på data.

Alkolåsen bör uppfylla de standardiserade kraven

För att åstadkomma en oberoende prövning av att alkolåsen uppfyller kraven i den gällande europeiska standarden för alkolås (EN 50436-1:2005, som tagits fram av European Committee for Electrotechnical Standardization, CENELEC), bör låsen prövas av ackrediterade provorgan. Provorganen bör ackrediteras av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC, enligt en allmän ISO-standard för provorgan samt för prövning av alkolås. Provorganet utfärdar efter prövning av ett alkolås ett intyg om överensstämmelse med gällande standard.

Alkolåset ska därefter godkännas för att komma i fråga i det nya systemet. I samband härmed får krav även ställas på leverantören för att

användning av alkolåset i villkorssystemet ska godkännas. För ett godkännande ska det bland annat finnas ett fungerande servicenät för installation, kalibrering, kontroll och tömning på data av alkolåsen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om godkännande av alkolås med stöd av 10 kap. 1 § körkortslagen (1998:488), se avsnitt 5.13. Om kraven för godkännande inte längre uppfylls ska godkännandet kunna återkallas. Återkallelse av en viss typ av alkolås kan bli aktuell om alkolåset brister i sin tekniska funktion eller om föreskrifter om alkolås som meddelats inte har iakttagits, t.ex. om leverantören brister i fråga om ett fungerande servicenät. *Lagrådet* har föreslagit att förutsättningarna för återkallelse enligt det remitterade lagförslaget omformuleras så att ett godkännande får återkallas om föreskrifter om villkor om alkolås som meddelats i anslutning till körkortslagen inte iakttagits. Regeringen stöder i princip detta förslag men befarar att anknytningen till ”föreskrifter om villkor om alkolås” kan leda tankarna till sådana föreskrifter som en körkortshavare som beviljats alkolås ska iaktta under villkorstiden. Orden ”villkor om” kan i stället lämpligen bytas ut mot orden ”godkännande av”.

Vad som avses med motsvarande förfarande har efter påpekande från *Lagrådet* utvecklats i författningskommentaren, se avsnitt 7.1.

Transportstyrelsen är den myndighet som bör pröva ärenden om godkännande av alkolås för användning i alkolåssystemet, samt är den myndighet som bör få meddela ytterligare föreskrifter som är nödvändiga för detta. Transportstyrelsen bör också besluta om återkallelse av godkännande av alkolås.

Alkolåsutredningen föreslog att även de verkstäder som ska utföra installation, kalibrering och tömning av alkolås skulle vara ackrediterade. Detta har dock visat sig medföra sådana kostnader för en verkstad att det i vissa områden skulle vara svårt att få tag i intresserade verkstäder, utan att verksamheten på något sätt subventioneras. För att en verkstad ska åta sig denna uppgift är det viktigt att den kan få en lönsamhet i verksamheten. Om de krav som ställs är alltför kostsamma i förhållande till antalet personer som behöver få alkolås och service på grund av att de har körkort med villkor alkolås, kan det leda till att verkstäder avstår från att erbjuda denna tjänst. I och med att de som får ett körkort med villkor om alkolås är beroende av att kunna få tag på en verkstad för alkolås inom rimligt avstånd för att systemet ska fungera, är det viktigt att tillse att verkstäder finns över hela landet. Redan i dagens system har leverantörerna av alkolås påtagit sig ett stort ansvar för att verkstäder med rätt utrustning och utbildning finns att tillgå över landet. Det är därför rimligt att befästa detta system så att leverantören får ansvar för att anvisa verkstäder med rätt utrustning och utbildning, för att få ett alkolås godkänt för användande i alkolåssystemet. Regeringen anser mot denna bakgrund att det inte ska införas någon särskild ackreditering av de verkstäder som används för installation, kalibrering och tömning.

Tekniska regler om handelshinder m.m.

Sedan 1983 finns inom EU ett informationssystem som syftar till att motverka handelshinder orsakade av tekniska föreskrifter.

Bestämmelserna finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster. Enligt direktivet är medlemsstaterna skyldiga att anmäla bl.a. förslag till tekniska föreskrifter på områden som inte är fullt ut harmoniserade inom EU till Europeiska kommissionen. De tekniska regler för prövning och godkännande av alkolås som kan följa av att ett system med alkolås nu permanentas ska enligt regeringens bedömning anmälas till EU-kommissionen. Det bedöms i nuläget främst gälla myndighetsföreskrifter för alkolås som kommer att meddelas med stöd av bemyndigande.

Regeringen föreslår att det ska krävas att den tekniska prövningen av alkolåsen utförs av på vissa sätt godkända provorgan. När det gäller sådana krav på tjänsteverksamhet som omfattar utländska tjänsteleverantörer som vill etablera sig i Sverige, eller som är etablerade i ett annat land inom EU eller EES och som vill tillhandahålla tjänster i Sverige utan att etablera sig här, föreligger också en anmälningsskyldighet till Europeiska kommissionen. Detta regleras i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden. Enligt artikel 2.2 (i) gäller direktivet emellertid inte verksamhet som har samband med utövandet av offentlig makt enligt artikel 45 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (numera artikel 51 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Regeringen bedömer att den provningsverksamhet som beskrivits ovan har ett sådant samband med utövandet av offentlig makt att undantaget är tillämpligt. Någon anmälningsskyldighet enligt tjänstedirektivet för den verksamhet som avses i det nu aktuella förslaget föreligger därför inte.

5.10.2 Kostnader för körkort med alkolås

Regeringens bedömning: Den enskilde bör själv stå för de kostnader för läkarkontroller och alkolås som uppkommer i alkolåssystemet. Någon ansöknings- eller deltagaravgift bör dock inte tas ut av den enskilde för Transportstyrelsens hanteringskostnad. Denna kostnad bör vara anslagsfinansierad.

Alkolåsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsrätten i Örebro län*, *Motormännens riksförbund (M)* och *Svensk Trafikmedicinsk förening* anser att det föreslagna systemet blir för dyrt för den enskilde. *Justitieombudsmannen (JO)* påtalar att det kan vara samhällsekonomiskt lönsamt att subventionera kostnaderna mer än vad utredningen föreslagit. *Åklagarmyndigheten* och *Svenska Läkaresällskapet (SLS)* anser att priset på dagens alkolås kan leda till oönskad social orättvisa. *Sveriges läkarförbunds etik och ansvarsråd (EAR)* anser att kostnaden kan komma att medföra att vissa avstår från att ansöka och att samhället bör stå för större del av kostnaderna. *Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF)* anser att den enskildes kostnader bör kunna minskas genom att fler alkolåsleverantörer bjuds in att konkurrera och genom att läkarbesöken subventioneras som vanliga läkarbesök. *Sveriges Åkeriföretag (SÅ)* anser att kostnaderna är

så höga att förslaget skulle få begränsade effekter. *Länsstyrelserna i Västra Götalands och Västerbottens län* anser dock att körkortshavaren även bör betala de administrativa kostnader som uppstår hos Transportstyrelsen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att kostnaden för hyra av alkolås har underskattats samt att handläggande myndighet får en ökad arbetsbelastning.

Dräger Safety Sverige AB stödjer förslagen om kostnader men har synpunkter på beskrivningen av vad olika alkolås kostar.

Skälen för regeringens bedömning: Kostnaderna för individen ska inte vara avgörande för den som vill ansöka om körkort med villkor om alkolås. Kostnaderna måste framstå som rimliga för den som väljer att använda sig av alkolås i förhållande till att inte använda alkolås och därigenom inte ha rätt att köra. Detta kan ske genom att tillåta att man köper sitt alkolås i stället för som i dag kräva att man hyr det. Den differentierade villkorstiden innebär i sig en minskad kostnad vid hyra av alkolås för den som har en villkorstid som motsvarar ett år. Kostnaderna för medicinska kontroller kan begränsas genom att antalet kontroller begränsas och differentieras. Vidare kan den administrativa avgift som tas ut av deltagarna subventioneras helt av staten.

Kostnaderna för att delta i försöksverksamheten har av många deltagare upplevts som alltför hög. Detta har enligt Trafikøkonomisk Institutts undersökning varit en orsak till att avstå från att delta i alkolåsprogrammet. I det föreslagna systemet sjunker individens kostnader dels genom att kostnaderna för själva alkolåsen kan förväntas minska och genom att det blir möjligt att köpa sitt alkolås, dels genom att antalet medicinska kontroller minskar och dels genom att de administrativa kostnaderna för deltagande föreslås subventioneras av staten. Som framgår av tabellen i avsnitt 6.1.3 blir kostnaderna nästan halverade för den som får en tvåårig villkorsperiod, jämfört med deltagande i dagens försöksverksamhet.

Som en del i att sänka individens kostnader tas alltså den administrativa avgiften, som i dagens system ska erläggas till handläggande myndighet, bort genom att Transportstyrelsens kostnader för denna handläggning anslagsfinansieras. Då det nya systemet införs kommer personer som redan deltar i försöksverksamheten att kunna fullgöra sin villkorsperiod enligt de gamla reglerna. Subventioneringen av avgifterna bör dock gälla både i det nya systemet och för dem som deltar i försöksverksamheten, för att det inte ska framstå som ofördelaktigt att fullfölja sin villkorsperiod i försökssystemet. Även för dem som deltar i försöksverksamheten kommer därför den administrativa avgiften tas bort.

Regeringens förslag: Uppsikt under övningskörning får inte utövas av den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås. Detsamma gäller den vars körkortsinnehav varit förenat med villkor om alkoholås under de tre senaste åren, i stället för att körkortet återkallats på grund av rattfylleri.

Den vars körkortsinnehav är eller har varit förenat med villkor om alkoholås får inte heller godkännas som handledare.

Förarprov får inte avläggas under villkorstiden.

Alkoholåsutredningens förslag: De undantag som gäller vid utövande av uppsikt under övningskörning för den som har eller har haft sitt körkort återkallat ska införas för den som har eller har haft körkortsinnehav villkorat av alkoholås.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Uppsikt under övningskörning får utövas endast av den som har godkänts som handledare för den som övningskör. Särskilda regler gäller för övningskörning i trafikskola och inom polisväsendet eller Försvarsmakten. Ett godkännande som handledare får meddelas den som bl.a. under sammanlagt minst fem av de senaste tio åren har haft körkort för fordon av det slag körningen avser. Godkännande får inte meddelas den vars körkort under de senaste tre åren har varit återkallat enligt 5 kap. 3 § 1, 5 eller 6. Detsamma gäller den vars körkort varit återkallat enligt 5 kap. 3 § 2–4 §§ om den sammanlagda spärrtiden under de tre senaste åren överstiger tre månader. Vidare upphör ett godkännande som handledare om handledarens körkort återkallas, jfr 4 kap. 7 och 8 §§ körkortslagen (1989:488). Liknande bestämmelser finns för den som ska utöva uppsikt under övningskörning inom polisväsendet eller Försvarsmakten, jfr 4 kap. 6 § körkortslagen.

Alkoholåsutredningen har ansett att den som har ett körkort villkorat av alkoholås är lika olämplig att utöva uppsikt under övningskörning som den som har sitt körkort återkallat. Regeringen instämmer i detta och anser liksom Alkoholåsutredningen att de undantag som gäller från rätten att utöva uppsikt vid övningskörning för den som har sitt körkort återkallat ska införas för den som har sitt körkortsinnehav förenat med villkor om alkoholås. Det framstår inte som lämpligt att under villkorstiden utöva uppsikt över blivande körkortshavare.

Alkoholåsutredningen har även föreslagit att den som haft sitt körkort villkorat med alkoholås under de tre senaste åren ska vara förhindrad att utöva uppsikt under övningskörning. Regeringen instämmer i detta. Av nuvarande reglering följer att uppsikt inte får utövas av den vars körkort de tre senaste åren varit återkallat på grund av rattfylleri enligt 5 kap. 3 § 1 körkortslagen eller på grund av opålitlighet i nykterhetshänseende enligt 5 kap. 3 § 5 samma lag. Regeringen anser att den som haft sitt körkortsinnehav förenat med villkor om alkoholås de tre senaste åren, ska vara förhindrad att utöva uppsikt under övningskörning.

När spärrtid löper efter återkallelse får förarprov inte avläggas enligt 3 kap. 4 § körkortslagen. Detsamma gäller beträffande kunskapsprov för

förarbevis, om återkallelse skett till följd av bl.a. ett trafiknykterhetsbrott enligt 3 kap. 20 § körkortslagen. Motsvarande undantag ska införas för den vars körkort är förenat med villkor om alkoholås. Under villkorstiden ska det inte vara möjligt att avlägga förarprov.

Prop. 2010/11:26

5.12 Överklagande

Regeringens bedömning: Följande beslut ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol

- beslut om att avslå en ansökan om att körkortsinnehavet ska vara förenat med villkor om alkoholås,
- beslut om villkorstidens längd,
- beslut om undanröjande av beslut om körkortsinnehav förenat med villkor om alkoholås, och
- beslut om godkännande av alkoholås och återkallelse av ett sådant godkännande.

Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Alkoholåsutredningens förslag: Ett beslut att inte bifalla en ansökan om körkortsinnehav villkorat av alkoholås får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller beslut i frågor om villkorstidens längd. Ett beslut om att undanröja ett beslut om körkortsinnehav villkorat av alkoholås, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom frågan om körkortsingripande avgörs. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen delar Alkoholåsutredningens slutsats att beslut som innebär att ansökningar om körkortsinnehav villkorat av alkoholås som inte bifalls ska vara överklagbara. Detsamma gäller beslut som avser villkorstidens längd. Även beslut om att undanröja tidigare meddelade beslut om att körkortsinnehav ska vara förenat med villkor om alkoholås ska kunna överklagas.

Av 8 kap. 1 § första stycket 1 körkortslagen (1998:488) framgår att beslut om körkortsingripanden får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, jfr 7 kap. 2 § första stycket 7 körkortslagen. Enligt 8 kap. 3 § andra stycket krävs vidare prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Som tidigare redovisats är frågan om körkortsinnehav ska förenas med villkor om alkoholås att betrakta som en ny form av körkortsingripanden. Därför gör regeringen bedömningen att beslut i ärenden om körkortsingripanden som avser villkor om alkoholås får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

När ett beslut om att undanröja ett tidigare beslut om att körkortsinnehavet ska vara förenat med villkor om alkoholås fattas kommer det villkorade körkortet att återkallas, se avsnitt 5.8. Den enskildes körkort kommer därmed att bli ogiltigt, jfr 3 kap. 13 § första stycket 2 körkortslagen. Beslutet om undanröjande och återkallelse av körkortet utgör prövning i ärende om körkortsingripande. Normalt kommer ett över-

klagande att behandla båda dessa beslut eftersom de är intimt kopplade till varandra. Till skillnad mot vad Alkolåsutredningen föreslagit anser inte regeringen att det behövs en särskild bestämmelse när ett beslut om undanröjande får överklagas.

Transportstyrelsen kommer pröva ärenden om godkännande och återkallelse av alkolås. Även sådana beslut kommer att få överklagas till allmän förvaltningsdomstol, jfr 8 kap. 1 första stycket 1 körkortslagen.

5.13 Bemyndiganden

Regeringens bedömning: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om frågor som avser alkolås.

Alkolåsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Förslaget har inte berörts närmare av remissinstanserna.

Skälen för regeringens bedömning: Av 10 kap. 1 § första stycket körkortslagen (1998:488) följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter i de avseenden som anges i körkortslagen. Några nya särskilda bemyndiganden behöver inte införas i lagen för att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter i fråga om alkolås.

5.14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser avseende körkortslagen

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna i körkortslagen (1998:488) som avser godkännande av alkolås och teknisk prövning av alkolås ska träda i kraft den 1 oktober 2011.

Övriga ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2012.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som den som senast den 31 december 2011 fått en ansökan om villkorlig körkortsåterkallelse beviljad enligt lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse.

Alkolåsutredningens förslag: Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2010.

Remissinstanserna: Förslaget har inte närmare berörts av remissinstanserna.

Skälen för regeringens förslag: I det nya alkolåssystemet måste de alkolås som får användas vara tekniskt prövade av ett godkänt provorgan som i sin tur ska godkännas genom ackreditering enligt lagen (1992:1119) om teknisk kontroll eller motsvarande förfarande. Därefter ska Transportstyrelsen pröva om alkolåset får användas i villkorsverksamheten. Dessa bestämmelser bör träda i kraft före övriga bestämmelser. När de strängare spärrtiderna börjar att gälla vid körkorts-

återkallelse på grund av rattfylleri till följd av alkoholförtäring och ansökan om villkor om alkoholås möjliggörs ska det finnas godkända alkoholås.

De föreslagna ändringarna bedöms kunna träda i kraft den 1 oktober 2011 beträffande godkännande och teknisk prövning av alkoholås samt i övrigt den 1 januari 2012.

5.15 Försöksverksamheten med villkorlig körkortsåterkallelse förlängs

Regeringens förslag: Lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse ska fortsätta att gälla till och med den 31 december 2011.

Bestämmelserna gäller även efter den 31 december 2011 för den som senast vid denna tidpunkt har fått en ansökan om villkorlig körkortsåterkallelse beviljad.

Alkoholåsutredningen har inte lämnat något förslag i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande reglering kommer dagens försöksverksamhet med alkoholås att upphöra den 31 december 2010. I samband med att försöksverksamheten förlängdes uttalade regeringen att den skulle fortsätta att gälla fram till dess att frågan om ett permanent system med villkor om alkoholås blivit utredd och ett nytt system eventuellt kunde införas, jfr prop. 2008/09:32 s. 5). Det permanenta systemet med alkoholås och strängare spårrtider vid körkortsåterkallelser till följd av alkoholförtäring kan tidigast träda i kraft den 1 januari 2012. Försöksverksamheten bör därför fortsätta fram till dess att det permanenta systemet med villkor om alkoholås införs. Vidare bör bestämmelserna fortsätta att gälla för dem som före den 1 januari 2012 har fått en ansökan om villkorlig körkortsåterkallelse beviljad.

Mot bakgrund härav ska lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse förlängas till och med den 31 december 2011. Vidare ska lagen även i fortsättningen tillämpas på den som senast vid nämnda datum har fått en ansökan om villkorlig körkortsåterkallelse beviljad.

6 Konsekvensanalys

6.1 Nytt system för alkoholås till rattfyllerister m.m.

6.1.1 Inledning

Genom förslaget permanentas och ändras det system för körkort med alkoholåsvillkor som nu finns i försökslagstiftning. Ändringen syftar till att rattfyllerister regelmässigt ska förmås ansöka om alkoholåsvillkorat körkort för att kunna köra motorfordon. Genom förslaget beräknas antalet personer som ansöker om alkoholåsvillkorat körkort öka avsevärt. För att

förändringarna i systemet ska ha denna effekt är det viktigt att ge individen starka motiv för att ansöka om alkoholsvillkorat körkort. Därför föreslås att kostnaderna för individen sänks och att konsekvenserna av att inte ansöka om alkoholsvillkorat körkort blir mer kännbara.

Det är viktigt att de alkoholåsar som ska användas i villkorssystemet uppfyller höga krav på funktion och tillförlitlighet. Därför införs ett krav på att ett alkoholås ska testas av ett ackrediterat testlaboratorium, som utfärdar intyg om att alkoholåset uppfyller de standardiserade kraven för alkoholåsar för rattfyllerister. Därefter ska alkoholåset godkännas av Transportstyrelsen för användande i villkorsverksamheten. För godkännande ska det bland annat finnas ett fungerande servicenät för installation, kalibrering, kontroll och tömning på data av alkoholåsen.

6.1.2 Ekonomiska konsekvenser för statliga myndigheter och samhället

Transportstyrelsen

Syftet med det nya permanenta alkoholssystemet är att fler personer som riskerar att få sitt körkort återkallat på grund av rattfylleri efter alkoholintag ska ansöka om körkort med villkor alkoholås. De föreslagna ändringarna förväntas innebära att antalet ansökningar om körkort med villkor alkoholås hos Transportstyrelsen ökar. Transportstyrelsen ska också godkänna de alkoholåsar som ska användas i systemet. Vidare ska Transportstyrelsen meddela de föreskrifter som behövs för alkoholssystemet. Särskilt i ett inledningsskede men också fortlöpande kommer det, liksom idag, att krävas en god informationsinsats för att systemet ska fungera optimalt. För att de individer som berörs ska få rätt information om systemet med alkoholsvillkorade körkort är det viktigt att berörda myndigheter kan ge denna och på så sätt motivera de personer som berörs att ansöka om alkoholsvillkorat körkort. Transportstyrelsen ska ansvara för samordningen av denna information och vara pådrivande i att berörda myndigheter arbetar för att ge en god information/utbildning om systemet till sin personal.

Den administrativa hanteringen av varje ärende hos Transportstyrelsen bedöms inte bli lika omfattande som den nu pågående hanteringen i försöksverksamheten. Dels kommer antalet medicinska kontroller att minska, dels kommer vissa individer att få en ettårig villkorstid i det nya systemet. Detta resulterar i en genomsnittligt sett något lägre hanteringskostnad. Även det faktum att Transportstyrelsen tagit över verksamheten från länsstyrelserna den 1 januari 2010 bör innebära ökade möjligheter till effektiviseringar och större enhetlighet i bedömningarna.

Drygt 7 000 körkort återkallas årligen i enlighet med 5 kap. 3 § 1 p körkortslagen. Detta rör sig huvudsakligen om trafiknykterhetsbrott men även till en mindre del om grov vårdslöshet i trafik. Statistik för hur stor andel av dessa som återkallas på grund av grov vårdslöshet i trafik saknas. Eftersom även antalet återkallelser per år är en uppskattning och kan variera mellan olika år så har i detta sammanhang bortsetts från de körkort som återkallats på grund av grov vårdslöshet i trafik. Cirka 25 procent av dem som döms för trafiknykterhetsbrott har dock varit

påverkade av droger, varför ca 75 procent av 7 000, dvs. 5 250 körkort, kan beräknas avse återkallelse på grund av alkoholförtäring. Om det antas att något fler än hälften av dem vars körkort återkallats till följd av rattfylleri på grund av alkoholintag ansöker om körkortsinnehav villkorat av alkoholås, kommer ca 3000 personer att ansöka årligen. Vid en antagen hanteringskostnad på 5 000 kronor per ansökan i genomsnitt, kommer förfarandet att kosta Transportstyrelsen cirka 15 miljoner kronor årligen. Transportstyrelsens hantering av ansökningar om körkort med villkor om alkoholås, samt handläggning under villkorstiden, föreslås subventioneras, så att ingen avgift för handläggningen tas ut av den enskilde. Som en jämförelse kan nämnas att ärenden om körkortsåterkallelse i dag är anslagsfinansierade.

Då det nya systemet införs den 1 januari 2012 kommer nu gällande försöksverksamhet att fortsätta parallellt för de rattfyllerister som redan ingår i försöksverksamheten. Det är viktigt att så många som möjligt av dessa fullföljer sitt alkoholåsprogram. Det är då rimligt att till viss del ändra förutsättningarna för dem, så att inte någon administrativ avgift tas ut. Även villkoren i övrigt för deltagande kan behöva ses över. Subventioneringen föreslås införas för Transportstyrelsens administrativa avgifter den 1 januari 2012 även för de rattfyllerister som deltar i försöksverksamheten.

Transportstyrelsens handläggning av ärenden om godkännande av alkoholås för användning i villkorsverksamhet ska avgiftsfinansieras och innebär därför ingen statsfinansiell kostnad.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Samhällsekonomiskt är det mycket lönsamt att en stor andel av dem som begått rattfylleri använder alkoholås. Utredningar av försöksverksamheten har visat att kostnaderna för sjukvård och sjukskrivning har varit 25 procent lägre för dem som deltagit jämfört med en kontrollgrupp. Detta motsvarar en kostnadsbesparing om 9 610 kronor årligen per deltagare, eller 38 miljoner kronor totalt per år¹.

Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) har undersökt vilken trafiksäkerhetspotential som ligger i att införa krav på alkoholås för dem som dömts för rattfylleri. Den samhällsekonomiska vinsten, beräknad utifrån en reducering av antalet personskadeolyckor, under de första tio åren efter ett införande och förutsatt att alla rattfyllerister kör med alkoholås, uppskattades till drygt 1,7 miljarder kronor. Denna beräkning gjordes under delvis andra förutsättningar än de föreslagna, men torde ändå visa på storleksordningen på de samhällsekonomiska vinsterna om reformen genomförs. En tredjedel av dem som döms för rattfylleri har dömts för samma brott tidigare, unga män är överrepresenterade bland

¹ Besparingarna för sjukvården (främst i sjukförsäkringssystemet) har uppskattats till 38 miljoner kronor per år, om 4 000 rattfyllerister kör med alkoholåsvillkorat körkort varje år. Detta bygger på utvärderingar som Vägverket utfört av försöksverksamheten. Under pågående försöksverksamhet har sjukvårdskostnaderna varit 25 procent lägre för deltagarna jämfört med en kontrollgrupp. Vid antagandet att 3 000 nya personer får alkoholås varje år och att en tredjedel av dessa har en tvåårig villkorstid, kan beräknas att sammantaget ca 4 000 tidigare rattfyllerister varje år kommer att köra med alkoholåsvillkor.

rattfylleristerna och många, särskilt de grova rattfylleristerna, har alkoholproblem. Det är lönsamt för samhället att de förhindras från att köra alkoholpåverkade och från att orsaka allvarliga trafikolyckor under påverkan av alkohol. Många av dem som misstänks för rattfylleri har också kört utan körkortsbehörighet för fordonet. Det är värdefullt om de i någon mån kan behållas i systemet för körkort genom att erbjudas körkort med villkor alkoholås. Särskilt viktigt är det att behålla unga körkortshavare i systemet. En ung körkortshavare som tas för rattfylleri kommer i framtiden att kunna behålla sitt körkort, med alkoholåsvillkor, utan att behöva genomgå nya körkortsprov. Eftersom villkorssystemet blir billigare och villkorstiden i många fall kortare än tidigare, finns goda möjligheter att fler ansöker om villkorat körkort, och därigenom förhindras från återfall i rattfylleri.

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC)

SWEDAC har i dag uppdrag att bedöma och ackreditera bl.a. laboratorier, kontrollorgan och certifieringsorgan. SWEDAC kompetensprövar verksamheter som utför analys, provning, kalibrering, certifiering, kontroll och besiktning och arbetar enligt kraven i internationell ISO-standard. Styrelsen ansvarar också för legal mätteknik och samordning av marknadskontrollen i Sverige. Huvuddelen av de ca 110 anställda arbetar vid huvudförvaltningen i Borås. Enligt förslaget ska SWEDAC ackreditera organ/laboratorier som kan intyga att alkoholås uppfyller kraven i CENELEC:s standard.

SWEDAC:s arbetsuppgifter bedrivs dels i en anslagsfinansierad myndighetsverksamhet och dels i en uppdragsverksamhet som finansieras med avgifter. Uppdragsverksamheten är självfinansierad vilket innebär att avgifterna helt täcker verksamhetens kostnader. Myndighetsverksamheten utgör ca 25 procent och uppdragsverksamheten ca 75 procent av den totala årsomsättningen på ca 114 miljoner kronor. Den föreslagna nya verksamheten att även ackreditera testlaboratorier som kan godkänna alkoholås föreslås vara avgiftsfinansierad. Förslaget innebär därmed inget utökad anslag till SWEDAC då eventuella nyrekryteringar av personal eller kostnad för framtagande av föreskrifter bör kunna täckas genom avgiftsuttag.

Sveriges domstolar

Förslagen kommer troligen att innebära ett ökat antal ansökningar om att få körkort med alkoholåsvillkor. I de fall ansökningarna avslås kan det möjligen innebära något fler överklaganden av detta slags ärenden. De överklaganden som rör avslagsbeslut gällande körkort med villkor om alkoholås och upphävande av beslut om körkort med villkor om alkoholås torde liksom i dag ofta ske i samband med överklagande av beslut om återkallelse av körkort. I de fall ansökningar bifalls ersätter beslutet om alkoholåsvillkorat körkort det beslut om återkallelse av körkortet som annars skulle ha fattats. Detta kan förväntas leda till att antalet överklaganden av körkortsåterkallelser minskar i motsvarande grad. Vid en samlad bedömning förväntas den totala arbetsbelastningen för landets

förvaltningsdomstolar inte ändras annat än marginellt. Under denna förutsättning motiverar förslaget inte någon förändring av domstolarnas anslag. Prop. 2010/11:26

6.1.3 Konsekvenser för privatpersoner

De som främst berörs av ändringarna är de personer som begår rattfylleri. För dessa innebär ändringarna i många fall hårdare regler vid återkallelse kombinerat med en möjlighet att fortsätta köra motorfordon med alkoholås, efter ansökan.

Kostnaderna för villkorstiden minskar jämfört med i dag, dels genom att den enskilde i fortsättningen ska kunna köpa sitt alkoholås, dels genom att antalet medicinska kontroller har minskats och dels genom att staten subventionerar den administrativa avgift som idag tas ut för Transportstyrelsens hantering av dessa ärenden. En jämförelsetabell som visar beräknade kostnader i nuvarande försöksverksamhet, för förslaget två- respektive ettåriga villkorstid samt för att återfå körkortet efter ett grovt rattfylleri visar att kostnaderna nästan halveras för den som får en tvåårig villkorsperiod, jämfört med deltagande i försöksverksamheten.

De kostnader som individen får för sitt körkort med villkor alkoholås torde i allmänhet uppvägas av de fördelar det innebär att kunna köra och därmed delta i samhälls- och familjeliv, vara mer attraktiv på arbetsmarknaden samt genom ett minskat alkoholintag få en bättre hälsa och en chans att få en sundare inställning till alkohol och i vissa fall komma ur sitt beroende. Alkoholåset blir därmed en del av de samverkande insatser som görs från samhällets sida för att minska rattfylleriet genom polisens nykterhetskontroller, påföljdssystem, beroendevård samt det samarbete mot alkohol och droger i trafiken som sker mellan kommuner myndigheter, vilka oftast utgörs av Trafikverket, polismyndigheten, länsstyrelsen, landstinget och kriminalvården (SMADIT).

Tabell: kostnader för den enskilde i nuvarande försöksverksamhet jämfört med förslagets ett- eller tvååriga villkorstid, samt för att återfå körkort efter en återkallelse vid grovt rattfylleri på grund av alkoholintag.

	Nuvarande försöksverksamhet	Förslag: 1 års villkorstid	Förslag: 2 års villkorstid	Återkallelse grovt rattfylleri Nytt körkort
alkolås hyra (köp)	30 000 ²	18 500 ³ (13 700)	27 000 (15 000)	
Inledande läkarkontroll		2 500	2 500	
Läkarkontroller under villkorstid ⁴	22 500	2 500	5 500	5 500 + 2 , 11 000 (uppföljande)
Adm. avgifter inkl. nytt körkort	6 300 340	340	340	1 670 (kk tillst) 920 (omprov) 120 (utfärd.)
totalkostnad (köp)	59 140	23 840 (19 040)	33 090 (23 340)	19 210
Kostnad/mån. (köp)	2 465	1 987 (1 587)	1 378 (973)	

I försöksverksamheten har reglerna för deltagande varit relativt stränga. Enstaka misskötsamhet eller brott mot uppställda villkor för användande har medfört att man inte längre får delta i försöksverksamheten. Förslaget innebär att man i fortsättningen bör göra en samlad bedömning av en persons lämplighet, så att enstaka misslyckade startförsök med alkolås, felaktiga utslag eller andra liknande omständigheter inte är avgörande för fortsatt villkorstid. Detta skulle förbättra rättssäkerheten för den enskilde, vilket är särskilt viktigt då konsekvenserna av att ”kastast ut” från systemet innebär en längre tids återkallelse av körkortet.

Sammantaget beräknas individer som kört rattfulla ha stora fördelar av att kunna köra med alkolås jämfört med att få sitt körkort återkallat.

6.1.4 Konsekvenser för företagen

De krav som tidigare har införts på myndigheter att införa alkolås i sina fordon och den ökande efterfrågan från kommuner och företag på garanterat nyktra transporter innebär att antalet fordon med alkolås för kvalitetssäkring av transporter ökar snabbt. De nya reglerna förväntas också innebära att fler personer än i dag som har begått ett rattfylleri

² Uppskattad genomsnittlig kostnad mot bakgrund av uppgifter från leverantörerna Dräger Safety Sverige AB och Alkolås i Skandinavien AB. I det uppskattade priset ingår installation/demontering samt service och datatömning varannan månad (dvs. 12 gånger).

³ I det uppskattade priset ingår installation/demontering samt service och datatömning. Köp erbjuds inte i dag av nämnda leverantörer.

⁴ Genomsnittlig kostnad för medicinsk kontroll har uppskattats till 2 500 per gång. Kostnaden beräknas på villkorstiden två år. För den utvidgade lämplighetsprovningen uppskattas kostnaden till 5 500 kr för fyra provtagningar. Efter erhållet körkortstillstånd görs dock uppföljande medicinska kontroller efter sex månader, samt efter ytterligare 12 månader, vilket innebär en tillkommande kostnad på 11 000 kr efter de två villkorsåren.

kommer att använda alkolås. För de företag som tillverkar alkolås och för verkstäder som handhar dessa innebär detta en ökande marknad.

För systemets trovärdighet och av rättssäkerhetsskäl är det viktigt att de alkolås som används, i synnerhet vad gäller alkolås till rattfyllerister, är tillförlitliga och att inmontering, kontroll och kalibrering sker på ett korrekt sätt. Enligt regeringens förslag ska SWEDAC fortsättningsvis ackreditera oberoende testlaboratorier, som kan intyga att de alkolås som ska användas i alkolåssystemet uppfyller kraven i CENELEC:s⁵ framtagna standard för alkolås för rattfyllerister. Förutom en allmän ackreditering som testlaboratorium enligt ISO 17025, General requirements for the competence of testing and calibration laboratories, kan laboratorierna behöva en kompletterande ackreditering för testning av alkolås. (För testlaboratorier som sedan tidigare har en allmän ackreditering som prövningsorgan blir kostnaden betydligt lägre, eftersom de då endast behöver ackrediteras för alkolåsprövning.)

Då ett ackrediterat laboratorium har prövat och kan intyga ett alkolås överensstämmelse med CENELEC:s standard för alkolås till rattfyllerister kan tillverkaren/leverantören ansöka om godkännande av låset för användande i villkorssystemet hos Transportstyrelsen. Tillverkarna av alkolås får därmed en kostnad för intyg om kravuppfyllelse och godkännande av alkolås. Systemet förväntas dock garantera att alkolåsen uppfyller vissa krav och att endast de alkolås som uppfyller kraven kan användas i systemet med alkolås som villkor för körkort. Förfarandet torde innebära en marknadsmässig fördel för de alkolås som uppfyller kraven, har prövningsintyg och är godkända.

⁵ EN 50436-1:2005, som tagits fram av European Committee for Electrotechnical Standardization, CENELEC

7.1 Förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)

1 kap.

2 §

Till paragrafen förs in ett nytt *andra stycke* där begreppet alkoholås definieras.

3 kap.

4 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.11.

Ändringen kompletterar regeln om att körkortsprov inte får avläggas medan spärrtid löper. Detsamma gäller under tid med villkor om alkoholås.

13 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.6.3.

Förteckningen över omständigheter som medför att körkortet blir ogiltigt kompletteras med den situationen att körkort varit förenat med villkor om alkoholås och villkorstiden löpt ut, *punkt 6*. Ett nytt körkort utan villkor om alkoholås måste därefter utfärdas för att körkortshavaren ska återfå sin behörighet. Förutsättningarna för att ett sådant körkort ska utfärdas framgår av 5 kap. 15 b §.

20 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.11.

Förbudet mot att avlägga kunskapsprov under spärrtid enligt 5 kap. 6 § och giltighetstid enligt 5 kap. 5 § utsträcks till att även gälla under villkorstid enligt 5 kap. 20 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

4 kap.

6 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.11.

Genom lagändringen föreskrivs att uppsikt under övningskörning enligt denna paragraf inte får utövas av en körkortshavare under löpande villkorstid eller inom tre år från en tidpunkt då körkortsinnehavet varit förenat med villkor om alkoholås.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

7 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.11.

Ändringen motsvarar den i 6 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

8 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.11.

I paragrafen anges att även i det fall att ett körkortsinnehav villkoras med alkoholås i stället för att körkortet återkallas upphör ett godkännande som handledare att gälla.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

5 kap.

1 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

Genom ändringen införs beslut om att förena körkortsinnehavet med villkor om alkoholås som en ny form av körkortsingripande vid sidan av återkallelse och varning.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

2 §

I paragrafens *andra stycke* erinras sedan tidigare om undantag för förarbevis från 5 kapitlets tillämpningsområde. Nu införs i *första stycket* ytterligare en, mer generell, begränsning i tillämpningsområdet. Begränsningen består i att det regelkomplex, inklusive de speciella reglerna om spärrtid, som införs beträffande villkor om alkoholås för körkortsinnehav endast omfattar körkort och dem som har körkort, vilket inte inbegriper körkortshavare som endast har körkortstillstånd, jfr 1 kap. 1 § 4. Begränsningen innebär att regelkomplexet inte kommer att gälla för förarbevis och traktorkort.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

5 §

Paragrafen har redigerats med hänsyn till att begreppet villkorlig återkallelse enligt 12 § utmönstras ur lagen.

6 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.9.

I paragrafen införs ett nytt *andra stycke* som reglerar hur kortaste tillåtna spärrtid ska bestämmas i sådana fall då den som är behörig att ansöka om villkor om alkoholås antingen inte ansöker om alkoholås eller bedöms inte komma i fråga. Spärrtiderna ska minst motsvara den villkorstid som skulle ha bestämts om körkortsinnehavet hade villkorats med alkoholås. Bestämmelsen innebär för denna krets av körkortshavare en skärpning av de aktuella spärrtiderna i förhållande till gällande rätt. De strängare spärrtiderna gäller inte för körkortshavare som inte omfattas av personkretsen i 16 §, t.ex. körkortshavare vars körkort utfärdats i en stat utanför EES. På *Lagrådets* förslag har införts ett förtydligande av att samma längsta spärrtid om tre år gäller enligt andra stycket som enligt de generella reglerna i första stycket.

Om beslutet om villkor om alkoholås ska undanröjas enligt 23 eller 25 § gäller särskilda regler.

14 §

Ändringen innebär att det i paragrafen införs en hänvisning till de särskilda bestämmelserna i 15 a § om nytt körkort efter återkallelse av körkort som förenats med villkor om alkoholås.

15 a §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

I 24 och 25 §§ finns bestämmelser om hur beslut om villkor om alkoholås och återkallelse ska samordnas. I 24 § behandlas dels den situationen att återkallelse ska ske innan ett beslut om villkor om alkoholås verkställs, dels det fallet att ett körkort återkallas under villkorstid utan att det föranleder att villkorsbeslutet undanröjs. I båda fallen ska ett nytt körkort med villkor om alkoholås utfärdas efter återkallelsen. I förevarande paragraf anges att de vanliga reglerna om utfärdande av körkort inte gäller i sådana fall utan att körkortet ska utfärdas automatiskt när spärr- eller giltighetstiden löpt till ända. Någon ny lämplighetsprövning ska alltså inte göras i dessa fall. Avsikten är att återkallelse i dessa fall endast ska fungera som en uppskjutning av, respektive ett avbrott i, villkorstiden. Detta står i motsats till de fall då den återkallelsegrundande förseelsen leder till bedömningen att körkortshavaren inte längre är lämplig för körkortsinnehav med villkor om alkoholås och beslutet därom ska undanröjas.

Som *Lagrådet* uppmärksammat har bestämmelsens tillämpning, till skillnad från vad som föreskrivs i exempelvis 14 § andra stycket, inte gjorts beroende av någon längsta giltighets- eller spärrtid. I detta sammanhang bör dock uppmärksammas att bestämmelsens tillämpning förutsätter att den återkallelsegrundande förseelsen inte medför att beslutet om att förena körkortsinnehavet med alkoholås undanröjs. Som framhållits i avsnitt 5.8 bör förseelser som motiverar längre giltighets- eller spärrtider än ett år som regel leda till undanröjande. Indirekt har därför den beslutade giltighets- eller spärrtiden betydelse när det gäller under vilka villkor körkortshavaren kan återfå sin förarbehörighet.

15 b §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

Enligt 3 kap. 13 § i föreslagen lydelse gäller ett körkort som varit förenat med villkor om alkoholås inte efter det att villkorstiden löpt ut. I *första stycket* anges huvudregeln om vilka förutsättningar som gäller för utfärdande av nytt körkort efter villkorstillslut, nämligen att nytt körkort söks och att sökanden har körkortstillstånd. Enligt *andra stycket* har den behöriga körkortsmyndigheten möjlighet att i det enskilda fallet föreskriva om andra krav som ska vara uppfyllda för att körkort ska utfärdas. Andra stycket har utformats efter mönster av 15 § andra stycket.

Paragrafen har fått sin lydelse efter synpunkter från *Lagrådet*.

16 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.3.1.

Bestämmelsen anger tillämpningsområdet för de nya reglerna om villkor om alkohol som alternativ till återkallelse. Av *första stycket* 1 framgår ett krav på att körkortshavaren är permanent bosatt i Sverige. Av punkt 2 a) och b) framgår som förutsättning för att villkorsreglerna ska bli aktuella att körkortshavaren har ett körkort som är utfärdat i en EES-stat och som kommer ifråga för återkallelse p.g.a. alkoholrattfylleri enligt trafikbrottslagen (1951:649). Sådant rattfylleri kan begås vid förande av motordrivet fordon eller spåravn. Vid återkallelse p.g.a. förande av tåg på järnväg eller tunnelbana under alkoholpåverkan finns inte möjligheten att i stället få körkortet förenat med villkor om alkohol.

Även en körkortshavare som är under prøvotid kan enligt förslaget få sitt körkortsinnehav förenat med alkohol som alternativ till återkallelse. I *andra stycket* anges emellertid att detta inte gäller om körkortet också ska återkallas på grund av annat brott än alkoholrattfylleri, dvs. enligt 5 kap. 3 § 2, 3, 4 eller 6.

Av *tredje stycket* framgår att villkorsreglerna är tillämpliga även vid återkallelse tills vidare enligt 5 §. Givetvis gäller detta endast tills vidare-återkallelse i fall där ett villkorsbeslut även kan komma i fråga i stället för den slutliga återkallelsen.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

17 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.1 och 5.5.3

I *första stycket* anges att villkor om alkohol under viss tid är ett alternativ till återkallelse i den återkallelsesituation som behandlas i föregående paragraf. Ett sådant beslut fattas på ansökan av körkortshavaren. Undantag från kravet på ansökan föreskrivs i *andra stycket* för den situationen att ett körkort ska återkallas p.g.a. rattfylleri till följd av alkoholförtäring och villkorstiden för ett interimistiskt fattat villkorsbeslut om alkohol fortfarande löper vid den slutliga prövningen av återkallelse. Då ska ett slutligt villkorsbeslut i förekommande fall fattas utan att körkortshavaren behöver göra någon ansökan.

Eftersom någon ansökan inte ska prövas i denna situation blir kraven på lämplighet i 19 § inte direkt tillämpliga, vilket hänger samman med att körkortshavaren redan godkänts för villkor om alkohol. Det faller sig dock naturligt att Transportstyrelsen vid den slutliga prövningen kontrollerar att det inte finns anledning att ifrågasätta innehavet av körkort med villkor om alkohol. Om det gör det kan det finnas skäl att inte fatta ett slutligt villkorsbeslut och att undanröja det interimistiska beslutet. Det föreskrivs därför även i detta stycke att Transportstyrelsen får, men inte måste, fatta beslut om villkor om alkohol i stället för om återkallelse.

Om den slutliga prövningen äger rum efter det att den interimistiska giltighetstiden löpt ut gäller huvudregeln i första stycket. I den situationen kan t.ex. körkortshavarens förhållanden ha ändrats varför en sedvanlig prövning av en ansökan framstår som behövlig.

Vad ett beslut om villkor om alkohol innebär utvecklas i 22 §.

Paragrafen har fått sin lydelse efter synpunkter från *Lagrådet*.

18 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.1.

I paragrafen anges vad en ansökan om beslut om villkor om alkohol ska innehålla och inom vilken tid den ska ges in. Ansökningsfristen har knutits till den tidpunkt då körkortshavaren bereds tillfälle att yttra sig inför den slutliga återkallelsen. Detta hindrar givetvis inte att ansökan görs redan tidigare, t.ex. i samband med att körkortshavaren underrättas om att Transportstyrelsen överväger att återkalla körkortet tills vidare.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

19 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.2.

I bestämmelsen anges förutsättningarna för att anses lämplig att inneha körkort med villkor om alkohol. Bestämmelsen har utformats med 3 kap. 2 § som förebild men innehåller inte motsvarande förbud mot opålitlighet i nykterhetskänslighet. Inte heller utgör alkoholberoende eller alkoholmissbruk något medicinskt hinder, vilket annars normalt är fallet, för villkorat körkorts innehav. Däremot gäller ett absolut krav på att körkortshavaren avstår från att bruka ämnen som är klassade som narkotika. Vad gäller andra *psykoaktiva substanser* än alkohol och narkotika, liksom läkemedel som inte är av psykoaktivt slag men som ändå bedöms kunna påverka förmågan att köra motordrivna fordon, finns inget krav på absolut avhållsamhet. Av p. 3 jämförd med Vägverkets föreskrifter (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort m.m. följer dock att missbruk och i vissa fall beroende av sådana substanser utgör medicinskt hinder för att inneha körkort med villkor om alkohol.

Även om alkoholberoende och alkoholmissbruk inte diskvalificerar en körkortshavare från villkorat körkorts innehav påverkar det villkorstidens längd enligt 20 § andra stycket. Om sådant beroende eller missbruk konstateras under villkorstiden, kommer det att leda till att en villkorstid om ett år förlängs till två år enligt 20 § tredje stycket.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

20 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.6.1 och 5.6.2.

I paragrafen behandlas hur den tid under vilken körkortet ska vara förenad med villkor om alkohol ska bestämmas. Som utgångspunkt ska villkorstiden enligt *första stycket* bestämmas till ett år. Villkorstiden ska emellertid bestämmas till två år i några fall. För det första ska enligt *andra stycket* villkorstiden vara två år om fråga är om återkallelse p.g.a. rattfylleri som är grovt. Detsamma gäller för det andra i alla fall av rattfylleri där körkortshavaren antingen genom den aktuella gärningen återfaller i alkoholrattfylleri inom en femårsperiod eller befinns ha diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk.

För det tredje ska enligt *tredje stycket* en ettårig villkorstid förlängas till två år om körkortshavaren under tiden visar sig vara alkoholberoende eller missbruka alkohol. Om det finns anledning att anta att så är fallet får Transportstyrelsen förelägga körkortshavaren att inkomma med läkarintyg om saken.

I *fjärde stycket* regleras att villkorstiderna ska bestämmas på motsvarande sätt vid återkallelse tills vidare enligt 5 §.

I 24 § andra stycket finns särskilda regler om villkorstid. Det rör sig där inte om villkorstid i samband med att villkor om alkohol i stället för körkortsåterkallelse beslutas utan om den speciella situationen att ett villkorat körkort har återkallats innan villkorstiden löpt ut och ett nytt körkort därefter ska förenas med villkor om alkohol.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

21 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.4.

Om körkortsinnehavet ska förenas med villkor om alkohol ska körkortet i regel förnyas eftersom uppgifterna i det har ändrats. I de speciella situationer som anges i 24 §, då körkortsåterkallelse föregår förenandet av körkortsinnehavet med villkor om alkohol respektive avbryter en villkorstid, ska ett nytt körkort i stället utfärdas efter giltighetstidens eller spärrtidens utgång. Den nya villkorsuppgiften ska anges i det nya körkortet. Har körkortet utfärdats i en annan stat är Transportstyrelsen inte behörig att förnya det. Har körkortet utfärdats i en EES-stat ska det i stället bytas ut mot ett svenskt och förses med motsvarande villkorsuppgift.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

22 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.2.

I paragrafen anges de förutsättningar och begränsningar som gäller för körkortsinnehav med villkor om alkohol. De grundläggande begränsningarna är att körkortshavaren endast får framföra körkortspliktiga fordon i Sverige och det endast om fordonen är utrustade med ett godkänt alkohol. I anslutning till det senare kravet kommer regeringen eller någon av dess myndigheter att utfärda bl.a. sådana kompletterande föreskrifter som behövs för att den nykterhetsövervakning som alkoholet möjliggör ska fungera tillfredsställande. Även dessa och andra föreskrifter ska körkortshavaren följa. I *andra stycket* har uttrycket "föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag" på *Lagrådets* inrådan ersatts med "föreskrifter som meddelas i anslutning till denna lag". Bestämmelsen klargör på så sätt att den omfattar föreskrifter som har meddelats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande antingen detta bemyndigande framgår av lag eller inte.

Paragrafen har även i övrigt utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

23 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.8.

I bestämmelsen anges att beslutet om att villkora körkortsinnehavet med alkohol ska undanröjas ifall körkortshavaren inte iakttar de skyldig-

heter som följer av 22 § och som han enligt 18 § ska förklara sig villig att uppfylla. En förutsättning för att beslutet ska undanröjas i sådana fall är emellertid, till skillnad från vad som gäller enligt lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse, att körkorts-havaren genom den aktuella överträdelsen inte längre bedöms lämplig för fortsatt villkorat körkortsinnehav enligt de kriterier som uppställs i 19 § 1.

Ett villkorsbeslut ska också undanröjas om körkortshavaren under villkorstiden inte avhåller sig från att bruka narkotika eller brister i fråga om de medicinska krav som trafiksäkerheten ställer, med undantag för kravet på att inte vara beroende av eller missbruka alkohol. Det kan exempelvis handla om beroende av flyktiga lösningsmedel eller anabola steroider eller om andra sjukdomstillstånd. I dessa fall görs ingen särskild lämplighetsprövning eftersom sådana omständigheter automatiskt medför att kraven på lämplighet enligt 19 § inte är uppfyllda.

Om beslutet undanröjs ska körkortet i stället ovillkorligen återkallas, vilket har förtydligats i förhållande till lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse. Beslutet om återkallelse ersätter beslutet om villkor om alkohol och är ett körkortsingripande till följd av den gärning som föranledde villkorsbeslutet. Återkallelsen ska naturligtvis ske tills vidare om det undanröjda villkorsbeslutet fattades i stället för ett beslut om återkallelse tills vidare. Den spärrtid eller giltighetstid som bestäms ska motsvara den villkorstid som återstår när beslutet om undanröjande delges körkortshavaren.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

24 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.4 och 5.8.

Paragrafen reglerar, tillsammans med 25 §, hur bestämmelserna om villkor om alkohol och körkortsåterkallelse ska samordnas när sådana körkortsingripanden sammanträffar. Reglerna bygger på tanken att en körkortsåterkallelse har företräde framför ett beslut om villkor om alkohol eftersom återkallelsen medför att körkortet blir ogiltigt och ett beslut om villkor om alkohol därmed verkningslöst.

Bestämmelsen i *första stycket* aktualiseras exempelvis när en körkortshavare i samband med ett rattfylleribrott har begått ett annat trafikbrott som föranleder återkallelse och han eller hon ansökt om och ansetts lämplig för att körkortsinnehavet ska förenas med villkor om alkohol. I ett sådant fall ska dock körkortshavarens körkort inte förenas med villkor om alkohol utan återkallas. När ett nytt körkort efter spärrtidens eller giltighetstidens utgång utfärdas, utan ansökan, ska innehavet av detta nya körkort förenas med villkor om alkohol, jfr 15 a §. Villkorstiden ska då bestämmas enligt reglerna i 20 §.

Bestämmelsen i *andra stycket* aktualiseras i de fall villkorstid löper och körkortshavaren begär en förseelse som leder till att körkortet ska återkallas utan att beslutet om villkor om alkohol därför ska undanröjas enligt 25 §. I detta fall är det det villkorade körkortet som blir ogiltigt genom återkallelsen. Villkorstiden upphör då att löpa. Enligt bestämmelsen ska även innehavet av det körkort som utfärdas efter återkallelsen förenas med villkor, jfr 15 a §. Villkorstiden ska emellertid inte bestämmas enligt

reglerna i 20 §. I stället ska villkorstiden bestämmas till att motsvara den villkorstid som kvarstod när det första körkortet återkallades.

Av *tredje stycket* framgår att villkorsreglerna är tillämpliga även vid återkallelse tills vidare enligt 5 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

25 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.8.

Paragrafen kompletterar 24 § andra stycket. Om den händelse som motiverar återkallelse av körkortet under villkorstid är så allvarlig att körkortshavaren därigenom inte längre kan anses lämplig att ha körkort ens med villkor om alkoholås, ska beslutet om sådant villkor undanröjas och körkortet i stället återkallas. Detta svarar mot vad som enligt 23 § gäller vid annan misskötsamhet under villkorstiden. Återkallelsen ska emellertid ske dels på grund av den aktuella händelsen, dels på grund av det rattfylleribrott som föranledde beslutet om villkor om alkoholås. Enligt *andra stycket* ska det i detta fall bestämmas en minsta spärrtid som inte får underskrida vare sig den återstående villkorstiden för rattfylleribrottet eller den spärrtid som gäller för återkallelse på grund av en sådan händelse som utlöste återkallelsen och undanröjandet av villkorsbeslutet. Denna regel om en minimispärrtid skiljer sig från 23 § andra stycket där det anges att en fast spärrtid ska beräknas. I de fallen är det nämligen endast fråga om att omvandla en viss återstående villkorstid till spärrtid.

I *tredje stycket* finns en särregel för dem som står under prøvotid när återkallelse under villkorstid aktualiseras. För dessa körkortshavare ska villkorsbeslutet obligatoriskt undanröjas och återkallelse ske utan någon särskild lämplighetsprövning enligt 19 §. Regeln kompletterar 16 § andra stycket där det anges att sådana körkortshavare inte kan beviljas innehav av körkort med villkor om alkoholås i fall då återkallelse samtidigt ska ske p.g.a. ett rattfylleribrott och på annan grund än ett rattfylleribrott.

Av *fjärde stycket* framgår att paragrafen är tillämplig även vid återkallelse tills vidare enligt 5 § och att giltighetstid för sådan återkallelse jämställs med spärrtid.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Godkänt alkoholås

26 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.10.1.

Av bestämmelsen framgår att den tekniska prövningen av den typ av alkoholås som ska användas endast får utföras av godkända provorgan. Provorgan ska godkännas genom ackreditering enligt lagen (1992:1119) om teknisk kontroll eller motsvarande förfarande. Med motsvarande förfarande avses ett förfarande som äger rum enligt lagstiftningen i ett annat EES-land och som säkerställer att provorganet uppfyller motsvarande standard som ett i Sverige ackrediterat provorgan. Även förfaranden som äger rum i länder utanför EES kan godtas. Det förutsätter dock att förfarandet säkerställer att provorganet uppfyller motsvarande standard som ett i Sverige ackrediterat provorgan.

27 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.10.1.

I bestämmelsen anges att endast viss typ av alkolås som har godkänts får användas. I fråga om godkännande av alkolås får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om de villkor som måste vara uppfyllda för att alkolåset ska godkännas, såsom att det ska finnas ett fungerande servicenät för installation, kalibrering, kontroll och tömning på data av alkolåsen, jfr 10 kap. 1 §. Ett godkännande av alkolås får återkallas om de förutsättningar för godkännande som anges i sådana föreskrifter inte iakttagits.

I paragrafen har uttrycket ”föreskrifter om som meddelats med stöd av 10 kap. 1 § inte iakttagits” ersatts med ”föreskrifter om som meddelats i anslutning till denna lag inte iakttagits”. Se kommentaren till 22 §. När det gäller hänvisningen till vilka föreskrifter som avses avviker paragrafens utformning från synpunkter som har lämnats av *Lagrådet*. Skälen till detta behandlas i avsnitt 5.10.1.

7 kap.

2 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.10.1.

I bestämmelsen anges vilka ärenden som prövas av Transportstyrelsen. Till bestämmelsen har först in en ny *punkt 9* av vilken framgår att Transportstyrelsen prövar ärenden om godkännande av alkolås och återkallelse av godkännandet. I paragrafen har även ändringar av rättelsekaraktär gjorts.

8 §

Paragrafen behandlas i 5.9.

Paragrafen innehåller bestämmelser för beräkning av dels såväl giltighets- som spärrtid, dels spärrtid när det slutliga beslutet om återkallelse har föregåtts av ett beslut om återkallelse tills vidare eller ett beslut om omhändertagande av körkortet. Slutligen innehåller paragrafen en regel om avräkning av giltighetstid från spärrtid för det fall att giltighetstiden för ett beslut om återkallelse tills vidare har löpt ut när slutligt beslut om återkallelse fattas.

Bestämmelserna kompletteras nu med motsvarande regler om beräkning av spärrtid eller avräkning av villkorstid från spärrtid när ett slutligt beslut om återkallelse har föregåtts av ett beslut om villkor om alkolås i stället för av ett beslut om återkallelse tills vidare.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

8 a §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.3.

Paragrafen innehåller bestämmelser för beräkning och avräkning av villkorstid motsvarande bestämmelserna rörande giltighets- och spärrtid i 8 §. En viktig skillnad är dock att giltighetstid för beslut om återkallelse tills vidare eller tid då körkortet varit omhändertaget inte ska räknas in i villkorstiden.

Paragrafen har fått sin lydelse efter synpunkter från *Lagrådet*.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse Prop. 2010/11:26

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 5.15.

Ändringen innebär att lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse som reglerar förutsättningarna för den verksamhet som bedrivs med alkoholås förlängs till och med den 31 december 2011. För den som fått en ansökan beviljad och där villkorstiden inte löpt ut innan lagen upphör att gälla, ska bestämmelserna alltjämt fortsätta att tillämpas.

Sammanfattning av betänkandet – Alkolås för rattfyllerister och körkortsprov i privat regi (SOU 2008:84)

Uppdraget

2008 års alkolåsutredning har haft i uppdrag att föreslå ett system där de som dömts för rattfylleri i princip bara kan ta nytt eller få tillbaka körkort på villkor att de enbart använder fordon med alkolås. Utredningen skulle även se över en begränsning av den enskildes kostnader i ett sådant system. Utredningen har vidare haft i uppdrag att utreda möjligheterna att lämna över hela eller del av provverksamheten för körkort till privata aktörer.

Uppdraget har omfattat att föreslå de författningstexter som övervägandena gett upphov till.

Bakgrund

Alkolås för rattfyllerister

År 1997 beslutade riksdagen att det långsiktiga målet för trafiksäkerheten ska vara att ingen dödas eller skadas allvarligt till följd av olyckor inom vägtransportsystemet, den s.k. nollvisionen. Rattfylleriet är en stor riskfaktor i trafiken och utgör ett av de största hindren mot att uppnå nollvisionen. Alkoholrelaterade olyckor utgör cirka 20 procent av samtliga dödsolyckor i vägtrafiken. Effektiva åtgärder mot rattfylleri är nödvändiga för att kunna nå de högt ställda trafikmålen. Alkolås är ett instrument som mäter alkoholkoncentrationen i utandningsluften. Instrumentet omöjliggör start och körning, om det finns alkohol över en viss inställd nivå i utandningsluften. Alkolås hindrar således förare från att köra under alkoholpåverkan och förhindrar därigenom rattfylleribrott.

Den vars körkort ska återkallas till följd av rattfylleri på grund av alkoholpåverkan kan enligt en pågående försöksverksamhet få körkortet villkorligt återkallat. Detta innebär att personen får rätt att fortsätta köra motorfordon på villkor att alkolås används. Villkorstiden är två år. Förutom att installera alkolås ska de deltagande regelbundet genomgå läkarkontroller och låta kontrollera alkolåset. Försöksverksamheten är avgiftsfinansierad.

Utvärderingar visar att försöksverksamheten har lett till goda resultat för de deltagande. Återfallen i rattfylleri har minskat under försökstiden liksom antalet polisrapporterade trafikolyckor samt behovet av sjukhusvård och sjukskrivning. Emellertid väljer endast 11 procent att delta i försöksverksamheten. Enligt en utvärdering av denna utförd av Transportökonomisk institutt i Oslo bör programmet bli enklare, billigare och mer differentierat för att fler ska välja att delta. Kostnaden för att delta i försöksverksamheten uppgår till cirka 60 000 kr.

I betänkandet föreslås ett nytt system med alkolås för de vilkas körkort ska återkallas till följd av rattfylleri på grund av alkoholpåverkan. Syftet med förslaget är bl.a. att inkludera så många som möjligt i systemet.

För närvarande ansvarar Vägverket för anordnande av kunskaps och körprov för körkort. Antalet prov som genomförs har ökat de senaste åren. Vägverket har periodvis haft problem att möta efterfrågan på prov på ett flertal orter, vilket tidvis har lett till långa väntetider. Köproblematiken kan till stor del antas bero på att körkortsaspiranterna är otillräckligt förberedda inför proven. En privatisering av verksamheten löser i sig inte detta problem. Utredningen har uppfattat sitt uppdrag så att en redovisning ska ske av förutsättningar för och utformning av ett system där körkortsprövsverksamheten helt eller delvis lämnas över till privata aktörer, oberoende av köproblematiken och de åtgärder som vidtas för att komma till rätta med denna. I betänkandet görs denna redovisning.

Systemet med alkolås

Allmänt

Utredningens direktiv anger att systemet med alkolås ska gälla för de som dömts för rattfylleri. Ett villkor om alkolås ska således grunda sig på den straffrättsliga bedömningen av trafiknykterhetsbrottet. Ett sådant brott utgör en fara för trafiksäkerheten och indikerar att körkortshavaren inte är lämplig för körkortsinnehav. En villkorstid med alkolås är enligt utredningen att uppfatta som en form av lämplighetsprövning för ett framtida körkortsinnehav utan villkor om alkolås och bör ses som en trafiksäkerhetsmässig åtgärd.

Enligt utredningen ska ett körkortsinnehav villkorat av alkolås aktualiseras när en återkallelse av körkortet ska ske. Om ett körkortsingripande enbart föranleder varning, ska någon ytterligare åtgärd således inte vidtas. Ett körkortsinnehav villkorat av alkolås ska vidare enligt utredningens förslag träda i stället för en körkortsåterkallelse och inte som ett tillägg till denna. Utredningen har funnit att systemet med alkolås bör vara differentierat på så sätt att mer ingripande regler bör gälla för de som enligt utredningen tillhör en särskild högriskgrupp från trafiksäkerhetssynpunkt. Utredningen har till denna grupp valt att hänföra de som gjort sig skyldiga till grovt rattfylleri, de som återfallit i rattfylleribrott inom de fem senaste åren och de som begått rattfylleri och har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk.

Systemets utformning

Utredningen föreslår att ett beslut om körkortsinnehav villkorat av alkolås ska kunna meddelas i stället för interimistisk eller slutligåterkallelse av körkortet. Beslutet ska gälla under en villkorstid om två år för personer som tillhör högriskgruppen och under en villkorstid om ett år för övriga. Om villkorstiden har bestämts till ett år och körkortshavaren under denna tid påvisas ha diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk, ska tiden förlängas till två år. Under villkorstiden ska körkortshavaren visa att han eller hon uppfyller de krav på lämplighet som gäller för innehav av körkort utan villkor om alkolås. Ett sätt att påvisa sådan

lämplighet är att invändningsfritt köra det fordon som utrustats med alkolås. Därutöver har utredningen ansett att det ska krävas körkortstillstånd för att ett nytt körkort utan villkor om alkolås ska utfärdas. Detta innebär att en lämplighetsprövning ska ske enligt gällande regler i körkortslagstiftningen, vilket även gäller vid ansökan om nytt körkort efter körkortsåterkallelse. En utvidgad lämplighetsprövning gäller om den sökande gjort sig skyldig till grovt rattfylleri, innefattande krav på visst antal läkarkontroller under en observationstid. Utredningen föreslår att den utvidgade lämplighetsprövningen ska omfatta även de som återfallit i rattfylleribrott. De som har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk ska visa att det inte finns hinder för körkortsinnehav enligt föreskrifter meddelade av behörig myndighet, i dag Vägverket. Utredningen har inte funnit skäl att föranstalta om avläggande av förarprov efter villkorstidens utgång, eftersom förarfärdigheterna har kunnat upprätthållas under villkorstiden.

Systemet ska enligt förslaget bygga på en ansökan från den enskilde. Ansökan ska bifallas, om sökanden inte bedöms olämplig för körkortsinnehav villkorat av alkolås på grund av sina personliga eller medicinska förhållanden. I syfte att bedöma lämpligheten hos den sökande föreslår utredningen att ett läkarintyg ska ges in tillsammans med ansökan. Utredningen har inte ansett det nödvändigt att föranstalta om ytterligare läkarkontroller under villkorstiden. Detta utgör en betydande skillnad i förhållande till nuvarande försöksverksamhet.

Om en ansökan inte ges in, ska körkortsingripandet bestå av en återkallelse av körkortet. Spärrtiden ska då bestämmas till lägst den villkorstid som skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan, dvs. ett eller två år. Detta torde motivera den enskilde att ansöka om körkortsinnehav villkorat av alkolås. Detsamma ska gälla vid avslag på en ansökan.

Om körkortshavaren bryter mot uppställda villkor och därigenom bedöms vara olämplig för körkortsinnehav villkorat av alkolås, ska detta beslut undanröjas och körkortet återkallas. Spärrtiden vid återkallelse ska som lägst bestämmas till vad som återstår av villkorstiden.

Samtliga fordonstyper som ingår i de förarbehörigheter för vilka krävs körkort ska enligt utredningens förslag omfattas av systemet med alkolås. Ett villkor om alkolås införs på körkortet som en särskild kod och gäller samtliga de behörigheter körkortshavaren har.

Från rättssäkerhetssynpunkt är det väsentligt att de alkolås som kommer till användning i alkolåssystemet är tillförlitliga. Utredningen föreslår därför att alkolås ska vara godkända av ett ackrediterat organ samt att de verkstäder som ska utföra installation, kalibrering och kontroll av alkolåsen ska vara ackrediterade.

Kostnader

Utredningen föreslår att den enskilde ska stå för kostnader för alkolås och läkarkontroll själv. Kostnaderna redovisas i avsnitt 6.1. Transportstyrelsen, som inrättas per den 1 januari 2009, kommer enligt regeringsbeslut att överta länsstyrelsernas uppgifter inom körkortsområdet den 1 januari 2010. Denna myndighet kommer i enlighet härmed att vara handläggande myndighet i systemet med alkolås. Den samhällseko-

nomiska vinsten av ett genomförande av utredningens förslag beräknas vara betydligt högre än den hanteringskostnad som kommer att uppstå hos Transportstyrelsen. Utredningen har därför bedömt att den enskilde inte ska betala någon ansöknings- eller deltagaravgift.

Prop. 2010/11:26
Bilaga 1

Körkortspröv i privat regi

Förutsättningar

Ett allmänt krav som körkortsaspiranterna har rätt att förvänta sig är att det sker en enhetlig bedömning vid förarproven. Detta för att uppfylla grundläggande krav på rättssäkerhet. Förutom en risk för att bedömningen av aspiranterna kan komma att skilja sig åt mellan olika förarprovare, finns det en risk för att kraven på aspiranterna kan komma att variera mellan olika företag som anordnar denna verksamhet. Att examinera en körkortsaspirant innefattar myndighetsutövning och det bör ställas höga krav på oberoende och kompetens dels hos de enskilda förarprövarna, dels hos de företag som anordnar förarprov. Utredningen har därför ansett att en myndighetsprövning bör ske både av de som ska förrätta förarprov och av de fysiska eller juridiska personer som ska anordna förarprovverksamhet. Utredningen har vidare funnit att tillsynen bör vara omfattande och avse en kontroll av både enskilda förarprovare och av förarprovverksamheten.

Möjliga aktörer på marknaden kan vara befintliga organisationer men också företag som bildas i syfte att anordna förarprov. Exempelvis har Sveriges Trafikskolors Riksförbund visat intresse för att handha sådan verksamhet. Det s.k. tredje körkortsdirektivet, som medlemsstaterna ska börja tillämpa senast den 19 januari 2013, anger bl.a. att en provare vid körprov inte samtidigt får vara yrkesverksam som trafiklärare vid en trafikskola. Utredningen har funnit att detta inte utesluter en möjlighet att ge tillstånd till trafikskolor att anordna förarprovverksamhet. I stället bör en bedömning ske i varje enskilt fall av företagets lämplighet att anordna denna verksamhet. Det är i detta sammanhang viktigt att uppgifterna som utbildare och förarprovare helt kan separeras.

Systemets utformning

Från och med den 1 januari 2009 kommer enligt regeringsbeslut Transportstyrelsen att ta över merparten av Vägverkets verksamhet avseende normgivning, tillståndsgivning och tillsyn. Utredningen föreslår att Transportstyrelsen ska bemyndigas att besluta vilka förarprov som ska kunna anordnas av privata aktörer. Vägverket föreslås ha ett fortsatt ansvar för att anordna förarprov, åtminstone i ett övergångsskede. Enligt utredningens förslag får Transportstyrelsen ge tillstånd att anordna förarprov till fysiska och juridiska personer som med hänsyn till de ekonomiska förhållandena och omständigheterna i övrigt bedöms ha förutsättningar att bedriva god förarprovverksamhet. Styrelsen ska även förordna förarprovare och utöva tillsyn över dessa och över förarprovverksamheten. Kostnaderna för förarprovverksamheten föreslås regleras av marknaden.

Genomförande

Förslagen bör kunna träda i kraft den 1 januari 2010.

Prop. 2010/11:26
Bilaga 1

Alkolåsutredningens lagförslag i betänkandet Alkolås för rattfyllerister och körkortsprov i privat regi (SOU 2008:84)

Prop. 2010/11:26
Bilaga 2

Förslag till lag om alkolås

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Ett beslut om rätt att köra motorfordon med alkolås under viss angiven tid (villkorstid) får enligt bestämmelser i denna lag meddelas i stället för ett beslut om återkallelse av ett körkort på grund av rattfylleri till följd av alkoholförtäring. Körkortsinnehavet ska i dessa fall vara villkorat av alkolås.

Lagen är tillämplig för de som har körkort utfärdade i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, som är permanent bosatta i Sverige och vilkas körkort ska återkallas tills vidare eller slutligt med stöd av 5 kap. 3 § 1 körkortslagen (1998:488) på grund av brott mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring.

Med begreppet permanent bosättning avses detsamma som anges i 1 kap. 3 § körkortslagen (1998:488).

2 § Rätt att köra motorfordon enligt denna lag beviljas efter ansökan. Rätten att köra är begränsad till att gälla inom svenskt territorium och till ett fordon som är utrustat med alkolås. Begränsningarna ska anges på körkortet.

Med alkolås förstås en sådan anordning i ett fordon som hindrar att fordonet startas och körs av förare som har alkohol i utandningsluften.

3 § Till ansökan ska fogas

1. ett läkarintyg enligt särskilt formulär,
2. ett avtal om leverans och inmontering av alkolås samt
3. en förklaring i vilken sökanden förklarar sig villig att följa de särskilda villkor som gäller för körkortsinnehav enligt denna lag och enligt föreskrifter meddelade med stöd av denna.

Ansökan ska ges in till Transportstyrelsen senast inom två veckor från det att sökanden getts tillfälle att yttra sig inför ett slutligt beslut om återkallelse. Om körkortet har återkallats tills vidare enligt 5 kap. 5 § körkortslagen (1998:488) och giltighetstiden har löpt ut, får ansökan inte tas upp till prövning.

4 § Ansökan får inte bifallas, om sökanden med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden bedöms olämplig för körkortsinnehav villkorat av alkolås. Lämplighet förutsätter att sökanden

1. kan antas komma att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken samt
2. inte har något annat drogmisbruk än alkohol och i övrigt uppfyller de medicinska krav som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten.

5 § Bifalls en ansökan gäller en villkorstid om ett år, om återkallelse av körkortet ska ske på grund av brott mot 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Om återkallelse ska ske på grund av brott mot 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott eller om sökanden genom brott mot 4 eller 4 a § samma lag har återfallit i samma brott inom de fem senaste åren, gäller i stället en villkorstid om två år. En tvåårig villkorstid ska även gälla om återkallelse ska ske på grund av brott mot 4 § samma lag och sökanden har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk.

Om villkorstiden har bestämts till ett år och körkortshavaren under denna tid visar sig ha diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk, ska villkorstiden förlängas till två år. Om det finns anledning anta att körkortshavaren har ett sådant beroende eller missbruk, får denne föreläggas att ge in läkarintyg om dessa förhållanden.

Villkorstiden räknas från den dag som anges i beslutet om körkorts-innehav villkorat av alkohol. Den får inte löpa samtidigt med giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid enligt 5 kap. 5 eller 6 § körkortslagen (1998:488). Om sådan tid beslutas under löpande villkorstid, ska beslutet om körkorts-innehav villkorat av alkohol upphöra att gälla under giltighetstiden eller spärrtiden och villkorstiden förlängas i motsvarande mån.

6 § Om ansökan avslås eller om den som avses i 1 § andra stycket inte ansöker om körkorts-innehav villkorat av alkohol, ska körkortsingripandet bestå av en återkallelse av körkortet. Därvid gäller reglerna om giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid enligt 5 kap. 5 eller 6 § körkortslagen (1998:488). Giltighetstiden eller spärrtiden får dock i dessa fall inte understiga den villkorstid som enligt 5 § skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan. Den enskilde ska delges en upplysning om detta så snart som möjligt i ärendet om körkortsingripande.

7 § Den som har ett körkort villkorat av alkohol får under villkorstiden inte köra andra körkortspliktiga fordon än sådana som är utrustade med ett godkänt alkohol och ska följa föreskrifter om installation, användning och kontroller av alkohol samt andra föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag och de krav som i övrigt gäller för innehav av körkort.

8 § Om körkortshavaren bryter mot vad som sägs i 7 §, ska beslutet om körkorts-innehav villkorat av alkohol undanröjas, om körkortshavaren på grund av det inträffade bedöms olämplig för sådant innehav enligt 4 §. Om beslutet undanröjs, ska körkortet återkallas. Den giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid som bestäms enligt 5 kap. 5 eller 6 § körkortslagen (1998:488) får i dessa fall inte understiga vad som återstår av villkorstiden.

9 § Ansökan om utfärdande av körkort utan villkor om alkohol får inte prövas innan villkorstiden har löpt ut. Sådant körkort får utfärdas endast om sökanden har körkortstillstånd.

10 § Transportstyrelsen fattar beslut och prövar övriga frågor enligt denna lag. Beslut gäller omedelbart, om inte annat anges.

Transportstyrelsens beslut att inte bifalla en ansökan om körkortsinnehav villkorat av alkoholås får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller beslut i frågor om villkorstidens längd. Ett beslut om att undanröja ett beslut om körkortsinnehav villkorat av alkoholås, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom frågan om körkortsingripande avgörs.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

11 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om godkännande, användning och kontroll av alkoholås, körkortshavarens skyldigheter enligt denna lag och de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av denna.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse.
 3. Bestämmelserna i den upphävda lagen ska fortsätta att tillämpas för den som fått ansökan beviljad enligt 6 § den upphävda lagen och för vilken villkorstiden inte löpt ut innan lagen upphör att gälla.

Härigenom föreskrivs i fråga om körkortslagen (1998:488)
dels att 3 kap. 1, 4, 13 och 20 §§, 4 kap. 6–8 §§, 5 kap. 2, 5 och 12 §§
samt 8 kap. 2 § ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 3 kap. 4 c–g §§, av
följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremiss¹

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

Körkort får utfärdas för den som

1. har körkortstillstånd,
2. är permanent bosatt i Sverige eller har studerat här i minst sex månader,
3. har fyllt
 - a) 15 år för behörigheten AM,
 - b) 16 år för behörigheten A1,
 - c) 18 år för behörigheterna A, B, C och E,
 - d) 21 år för behörigheten D, och
4. har avlagt godkänt förarprov.

Körkort får dock inte utfärdas för den som har ett körkort som är utfärdat i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Har ett körkort blivit ogiltigt av anledning som avses i 12 § eller 13 § första stycket 1 eller sista stycket får ett nytt körkort utfärdas utan att förarprov avlagts, om den sökande efter det att körkortet blivit ogiltigt har meddelats körkortstillstånd för de behörigheter som upphört att gälla. För utfärdande av körkort efter återkallelse gäller bestämmelserna i 5 kap.

Har ett körkort blivit ogiltigt av anledning som avses i 12 § eller 13 § första stycket 1 eller sista stycket får ett nytt körkort utfärdas utan att förarprov avlagts, om den sökande efter det att körkortet blivit ogiltigt har meddelats körkortstillstånd för de behörigheter som upphört att gälla. För utfärdande av körkort efter återkallelse gäller bestämmelserna i 5 kap. *För utfärdande av körkort efter att villkorstid med alkoholås löpt ut gäller bestämmelserna i lagen (0000:00) om alkoholås.*

4 §³

Förarprovet består för behörigheten AM av ett kunskapsprov och för övriga behörigheter av ett kunskapsprov och ett körprov.

Förarprovet består för behörigheten AM av ett kunskapsprov och för övriga behörigheter av ett kunskapsprov och ett körprov.

¹ Lagrådsremiss om säkra förare på mopeder, snöskotrar och terränghjulingar, Dnr N/2005/5123/TR.

² Senaste lydelse 2003:216.

³ Senaste lydelse 2003:216.

Förrarprov får inte avläggas om spårtrid löper.

Förrarprov får inte avläggas om spårtrid eller villkorstid med alkoholås enligt lagen (0000:00) om alkoholås löper.

Prop. 2010/11:26
Bilaga 2

Kunskapsprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 1 § första stycket 1 och 3 och som, för behörigheten AM, dessutom uppfyller kravet i 1 § första stycket 2 och har gått igenom utbildning för moped klass 1 enligt lagen (0000:00) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar.

Kunskapsprov behöver dock inte avläggas för behörigheten A av den som redan har ett körkort med behörigheten A1.

Körprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 1 § första stycket 1–3.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 c §

Transportstyrelsen får ge tillstånd att anordna förrarprov till fysiska och juridiska personer, som med hänsyn till de ekonomiska förhållandena och omständigheterna i övrigt bedöms ha förutsättningar att bedriva god förrarprovverksamhet. Tillståndet får omfatta att utfärda bevis om avlagda prov och att ta ut avgift för proven.

Transportstyrelsen bestämmer vilka förrarprov som kan omfattas av sådant tillstånd.

4 d §

Transportstyrelsen får återkalla ett tillstånd att anordna förrarprov, om förutsättningarna enligt 4 c § inte längre finns eller om föreskrifter om anordnande av förrarprov som meddelats med stöd av 10 kap. 1 § inte iakttagits. Ett tillstånd får också återkallas på tillståndshavarens begäran.

4 e §

Förrarprov ska förrättas av den som Transportstyrelsen förordnat. Förordnande att förrätta körprov får inte ges till eller innehas av någon som är yrkesverksam som utbildare vid en trafikskola. Innan Transportstyrelsen förordnar en

person som är verksam inom Försvarsmakten eller gymnasieskola, komvux eller fristående skola med motsvarande utbildning ska styrelsen samråda med Försvarsmakten respektive Statens skolinspektion.

Förarprov får avläggas som delprov. Kraven i 1 § första stycket 2–3 och andra stycket ska då avse det slutliga godkännandet.

4 f §

Om Transportstyrelsen finner att den som förordnats att förrätta förarprov inte längre kan anses vara lämplig som förarprövare eller om föreskrifter om förrättande av förarprov som meddelats med stöd av 10 kap. 1 § inte iakttagits, får styrelsen återkalla förordnandet. Ett förordnande får också återkallas på den förordnades begäran.

4 g §

Transportstyrelsen ska utöva tillsyn över enskilda förarprövare och över förarprovverksamheten. Tillsynen ska omfatta att förutsättningarna enligt 4 c–f §§ är uppfyllda och att föreskrifter som meddelats med stöd av 10 kap. 1 § iakttas. Den som anordnar förarprov ska på begäran av Transportstyrelsen lämna tillträde till lokaler samt ge upplysningar och lämna ut handlingar i den utsträckning som behövs för tillsynen.

13 §⁴

Ett körkort gäller inte om

1. det inte har förnyats efter föreläggande,
2. det är återkallat eller omhändertaget enligt 5 kap.,
3. det har ersatts med annat körkort,
4. det har bytts ut mot ett utländskt körkort, eller
4. det har bytts ut mot ett utländskt körkort,

⁴ Senaste lydelse 1998:488.

5. innehavaren dessutom har ett eller flera andra giltiga körkort utfärdade i andra stater inom EES och inte efter uppmaning anger vilket av körkortet som *skall* behållas eller anger att ett annat än det svenska körkortet *skall* behållas.

5. innehavaren dessutom har ett eller flera andra giltiga körkort utfärdade i andra stater inom EES och inte efter uppmaning anger vilket av körkortet som *ska* behållas eller anger att ett annat än det svenska körkortet *ska* behållas, *eller*

6. *körkortsinnehavet varit villkorat av alkohol enligt lagen (0000:00) om alkohol och villkorstiden har löpt ut.*

Ett körkort *skall* också förklaras ogiltigt om körkortshavaren begär det. Ogiltigheten får begränsas till att avse viss behörighet.

Ett körkort *ska* också förklaras ogiltigt om körkortshavaren begär det. Ogiltigheten får begränsas till att avse viss behörighet.

Lydelse enligt lagrådsremiss⁵

Föreslagen lydelse

20 §

Förarprovet består för förarbevis av ett kunskapsprov. Kunskapsprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 19 § 1 och har gått igenom utbildning för fordonsslaget enligt lagen (0000:00) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar.

Kunskapsprov får inte avläggas innan spärrtid eller giltighetstid för återkallelse tills vidare löpt ut om återkallelse skett enligt 5 kap. 3 § 1, 2, 3 eller 4.

Kunskapsprov får inte avläggas innan spärrtid eller giltighetstid för återkallelse tills vidare löpt ut om återkallelse skett enligt 5 kap. 3 § 1, 2, 3 eller 4. *Kunskapsprov får inte heller avläggas innan villkorstid med alkohol löpt ut enligt lagen (0000:00) om alkohol.*

4 kap.

6 §⁶

Uppsikt under övningskörning inom polisväsendet eller Försvarmakten får utövas endast av den som

1. fyllt 21 år,
2. har behörighet för fordon av det slag körningen avser, och
3. under sammanlagt minst tre av de senaste tio åren har haft sådan behörighet.

Uppsikt enligt första stycket får dock inte utövas av den vars körkort eller förarbevis under de senaste tre åren har varit återkallat enligt

1. 5 kap. 3 § 1, 5 eller 6, eller
2. 5 kap. 3 § 2–4, om den sammanlagda spärrtid som under de senaste tre åren har bestämts enligt 5 kap. 6 § överstiger tre månader.

⁵ Se not 1.

⁶ Senaste lydelse 2004:1087.

Uppsikt enligt första stycket får inte heller utövas av den vars körkortsinnehav under de tre senaste åren varit villkorat av alkohol enligt lagen (0000:00) om alkohol.

Med återkallelse avses i andra stycket även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

7 §⁷

Uppsikt under övningskörning som avses i 5 § 4 får utövas endast av den som har godkänts som handledare för den som övningskör. Sådant godkännande får meddelas den som

1. har fyllt 24 år,
2. har körkort för fordon av det slag körningen avser,
3. under sammanlagt minst fem av de senaste tio åren haft ett sådant körkort, och

4. har genomgått introduktionsutbildning tillsammans med den som ska övningsköra, om det är fråga om övningskörning för förarbehörigheten B.

Ett godkännande som handledare får dock inte meddelas den vars körkort under de senaste tre åren har varit återkallat enligt vad som sägs i 6 § andra och tredje styckena.

Ett godkännande som handledare får dock inte meddelas den vars körkort under de senaste tre åren har varit återkallat enligt vad som sägs i 6 § andra och fjärde styckena, eller den vars körkortsinnehav under de tre senaste åren varit villkorat av alkohol enligt lagen (0000:00) om alkohol.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §⁸

Ett godkännande som handledare enligt 7 § upphör att gälla, om handledarens körkort återkallas enligt 5 kap. 3 § eller återkallas tills vidare enligt 5 kap. 5 §.

Länsstyrelsen skall på begäran av handledaren eller den som övningskör upphäva ett godkännande som handledare.

Ett godkännande som handledare enligt 7 § upphör att gälla, om handledarens körkort återkallas enligt 5 kap. 3 § eller återkallas tills vidare enligt 5 kap. 5 § samt om handledarens körkortsinnehav villkoras av alkohol enligt lagen (0000:00) om alkohol.

Transportstyrelsen ska på begäran av handledaren eller den som övningskör upphäva ett godkännande som handledare.

⁷ Senaste lydelse 2004:1087.

⁸ Senaste lydelse 2004:1087.

5 kap.2 §¹⁰

Vad som sägs i detta kapitel

1. om körkort gäller också körkortstillstånd, traktorkort och förarbevis, och

2. om körkortshavare gäller också innehavare av förarbevis och innehavare av traktorkort.

Vad som sägs i 12 § gäller dock enbart körkort.

Vissa undantag för förarbevis från vad som sägs i första stycket finns i 2 a §.

I fråga om utfärdande av nytt förarbevis efter återkallelse ska hänvisningen i 14 § första stycket till kraven i 3 kap. 1 § i stället avse 3 kap. 19 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*5 §¹¹

Ett körkort *skall* återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att *körkortet kommer att återkallas villkorligt enligt 12 § på grund av 3 § 1 eller* slutligt på någon av de grunder som avses i 3 § 1–7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning, *skall* beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid enligt 6 §.

Ett körkort *ska* återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att *körkortsinnehavet kommer att villkoras av alkoholås enligt lagen (0000:00) om alkoholås eller att körkortet kommer att återkallas slutligt på någon av de grunder som avses i 3 § 1–7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning, ska* beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid enligt 6 §.

12 §¹²

En återkallelse enligt 3 § 1 får ske villkorligt om körkortshavaren efter alkoholförtäring har brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott. Närmare bestämmelser om förutsättningar m.m. för att meddela villkorlig återkallelse finns i lagen (1998:489) om försöksverksamhet

Om den som har körkort har brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott på grund av alkoholförtäring, ska lagen (0000:00) om alkoholås tillämpas.

⁹ Se not 1.

¹⁰ Senaste lydelse 1998:488.

¹¹ Senaste lydelse 1998:488.

¹² Senaste lydelse 1998:488.

Lydelse enligt lagrådsremiss¹³

Föreslagen lydelse

8 kap.
2 §¹⁴

Följande beslut av *Vägverket* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol:

1. beslut att vägra utfärda körkort enligt 3 kap. 1 § första stycket 2,

2. beslut att inte bevilja tillstånd att bedriva introduktionsutbildning enligt 4 kap. 9 § eller riskutbildning enligt 4 kap. 12 §, *och*

3. beslut att återkalla tillstånd att bedriva introduktionsutbildning enligt 4 kap. 10 § eller riskutbildning enligt 4 kap. 13 §.

Följande beslut av *Transportstyrelsen* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol:

1. beslut att vägra utfärda körkort enligt 3 kap. 1 § första stycket 2,

2. beslut att inte bevilja tillstånd att bedriva introduktionsutbildning enligt 4 kap. 9 § eller riskutbildning enligt 4 kap. 12 §,

3. beslut att återkalla tillstånd att bedriva introduktionsutbildning enligt 4 kap. 10 § eller riskutbildning enligt 4 kap. 13 §,

4. beslut att inte ge tillstånd att anordna förarprov enligt 3 kap. 4 c §,

5. beslut att återkalla tillstånd att anordna förarprov enligt 3 kap. 4 d §,

6. beslut att inte ge förordnande att förrätta förarprov enligt 3 kap. 4 e §, *och*

7. beslut att återkalla förordnande att förrätta förarprov enligt 3 kap. 4 f §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Vägverkets beslut i ärende om godkännande som handledare får inte överklagas. Detsamma gäller andra beslut än som avses i första stycket i fråga om utfärdande av körkort, traktor kort eller förarbevis eller om förnyelse av körkort eller förarbevis samt beslut i fråga om villkor enligt 7 kap. 3 § andra stycket.

Transportstyrelsens beslut i ärende om godkännande som handledare får inte överklagas. Detsamma gäller andra beslut än som avses i första stycket i fråga om utfärdande av körkort, traktor kort eller förarbevis eller om förnyelse av körkort eller förarbevis samt beslut i fråga om villkor enligt 7 kap. 3 § andra stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹³ Se not 1.

¹⁴ Senaste lydelse 2004:1087.

2. Sådana förordnanden att förrätta förarprov som har meddelats enligt äldre bestämmelser gäller fortfarande. Prop. 2010/11:26
Bilaga 2

Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Alkolås för rattfyllerister och körkorts- prov i privat regi (SOU 2008:84)

Följande remissinstanser har besvarat remissen: Justitieombudsmannen (JO), Hovrätten för Nedre Norrland, Kammarrätten i Stockholm, Skellefteå tingsrätt, Länsrätten i Örebro län, Åklagarmyndigheten, Arbetsmiljöverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Rikspolisstyrelsen (RPS), Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI), Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA), Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Transportstyrelsen, Vägverket, Vägtrafikinspektionen, Karolinska Universitetssjukhuset beroendemottagningen i Huddinge, Umeå Universitetssjukhus (NUS), Svenska Distriktsläkarföreningen (DLF), Svenska Läkaresällskapet (SLS), Svensk förening för allmänmedicin (SFAM), Svensk Trafikmedicinsk förening, Sveriges Läkareförbunds Etik och Ansvarsråd (EAR), Motormännens riksförbund (M), Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF), Sveriges Motorcyklisters Centralorganisation (SMC), Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande (NTF), Föreningen Sveriges Trafikövningsplatser (TÖP), Dräger Safety Sverige AB, Alkolås i Skandinavien AB, Swedac, Svenska Taxiförbundet, Sveriges Åkeriföretag (SÅ), Sveriges Trafikskolors Riksförbund (STR), ST, Trafikförsäkringsföreningen, Facket för Service och kommunikation (SEKO)

Därutöver har dr. Kjell Roos, Länsstyrelsen i Uppsala län, inkommit med synpunkter.

Avstått från att yttra sig om förslagen i betänkandet: Socialstyrelsen
Följande remissinstanser har inte besvarat remissen: Riksrevisionen (RRV), Mobilhetscenter Göteborg, Neurologiskt Handikappades riksförbund, Bil Sweden, Moped- och motorcykelbranschens Riksförbund (McRF), Foxguard, Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut, Snöfordonleverantörernas förening (SNÖFO), Svenska Motorcykel- och snökoterförbundet (SVEMO), Svenska Bussbranschens riksförbund (BR), SACO, Svenska Transportarbetarförbundet, Sveriges Motorcykelhandlars Riksförbund (SMR), Trafikutbildarnas Riksorganisation, Transportgruppen.

Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)

Härigenom föreskrivs i fråga om körkortslagen (1998:488)

dels att 5 kap. 12 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2 §, 3 kap. 4, 13 och 20 §§, 4 kap. 6–8 §§, 5 kap. 1, 2, 5, 6 och 14 §§, 7 kap. 2 och 8 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 13 § ska lyda ”Nytt körkort efter återkallelse eller villkor med alkoholås”,

dels att det i lagen ska införas 15 nya paragrafer, 5 kap. 15 a–27 §§ och 7 kap. 8 a § samt närmast före 5 kap. 16 § och 26 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap2 §¹

Fordons- och viktbegreppen i denna lag har samma betydelse som i lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner.

Med alkoholås avses en anordning i ett fordon som hindrar att fordonet startas och körs av förare som har alkohol i utandningsluften.

3 kap4 §²

Förarprovet består för behörigheten AM av ett kunskapsprov och för övriga behörigheter av ett kunskapsprov och ett körprov. Förarprov får inte avläggas om spärrtid löper.

Förarprovet består för behörigheten AM av ett kunskapsprov och för övriga behörigheter av ett kunskapsprov och ett körprov. Förarprov får inte avläggas om spärrtid *eller villkorstid* löper.

Kunskapsprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 1 § första stycket 1 och 3. För behörigheten AM krävs dessutom att sökanden uppfyller kravet i 1 § första stycket 2 och har gått igenom utbildning för moped klass I enligt lagen (2009:121) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar.

Kunskapsprov behöver dock inte avläggas för behörigheten A av den som redan har ett körkort med behörigheten A1.

¹ Senaste lydelse 2001:571.

² Senaste lydelse 2009:189.

13 §

Ett körkort gäller inte om

1. det inte har förnyats efter föreläggande,
2. det är återkallat eller omhändertaget enligt 5 kap.,
3. det har ersatts med annat körkort,
4. det har bytts ut mot ett utländskt körkort, *eller*
5. innehavaren dessutom har ett eller flera andra giltiga körkort utfärdade i andra stater inom EES och inte efter uppmaning anger vilket av körkortet som *skall* behållas eller anger att ett annat än det svenska körkortet *skall* behållas.

Ett körkort *skall* också förklaras ogiltigt om körkortshavaren begär det. Ogiltigheten får begränsas till att avse viss behörighet.

4. det har bytts ut mot ett utländskt körkort,
5. innehavaren dessutom har ett eller flera andra giltiga körkort utfärdade i andra stater inom EES och inte efter uppmaning anger vilket av körkortet som *ska* behållas eller anger att ett annat än det svenska körkortet *ska* behållas, *eller*

6. *körkortsinnehavet varit förenat med villkor om alkohol och villkorstiden löpt ut.*

Ett körkort *ska* också förklaras ogiltigt om körkortshavaren begär det. Ogiltigheten får begränsas till att avse viss behörighet.

20 §³

Förarprovet består för förarbevis av ett kunskapsprov. Kunskapsprov får avläggas endast av den som uppfyller kraven i 19 § 1 och har gått igenom utbildning för fordonsslaget enligt lagen (2009:121) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar.

Kunskapsprov får inte avläggas innan spärrtid eller giltighetstid för återkallelse tills vidare löpt ut om återkallelse skett enligt 5 kap. 3 § 1, 2, 3 eller 4.

Kunskapsprov får inte avläggas innan spärrtid eller giltighetstid för återkallelse tills vidare löpt ut om återkallelse skett enligt 5 kap. 3 § 1, 2, 3 eller 4. *Detsamma gäller om körkortsinnehavet förenats med villkor om alkohol i stället för att körkortet återkallats och villkorstiden inte löpt ut.*

4 kap.

6 §⁴

Uppsikt under övningskörning inom polisväsendet eller Försvarsmakten får utövas endast av den som

1. fyllt 21 år,
2. har behörighet för fordon av det slag körningen avser, och

³ Senaste lydelse 2009:189.

⁴ Senaste lydelse 2009:189.

3. under sammanlagt minst tre av de senaste tio åren har haft sådan behörighet.

Uppsikt enligt första stycket får dock inte utövas av den vars körkort eller förarbevis under de senaste tre åren har varit återkallat enligt

1. 5 kap. 3 § 1, 5 eller 6, eller

2. 5 kap. 3 § 2–4, om den sammanlagda spärrtid som under de senaste tre åren har bestämts enligt 5 kap. 6 § överstiger tre månader.

Uppsikt enligt första stycket får inte heller utövas av den vars körkortsinnehav

1. är förenat med villkor om alkoholås, eller

2. har varit förenat med villkor om alkoholås under de tre senaste åren, i stället för att körkortet återkallats.

Med återkallelse avses i andra stycket även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

Med återkallelse avses i andra och tredje styckena även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

Lydelse enligt SFS 2010:799

Föreslagen lydelse

7 §⁵

Uppsikt under övningskörning som avses i 5 § 4 får utövas endast av den som har godkänts som handledare för den som övningskör. Sådant godkännande får meddelas den som

1. fyllt 24 år,

2. har körkort för fordon av det slag körningen avser,

3. under sammanlagt minst fem av de senaste tio åren haft ett sådant körkort, och

4. under de senaste fem åren har genomgått introduktionsutbildning, om det är fråga om övningskörning för förarbehörighet B.

Ett godkännande som handledare får dock inte meddelas den vars körkort under de senaste tre åren har varit återkallat enligt 6 § andra och tredje styckena.

Ett godkännande som handledare får dock inte meddelas den vars körkort under de senaste tre åren har varit återkallat enligt 6 § andra och fjärde styckena. Ett godkännande som handledare får inte heller meddelas *den vars körkortsinnehav är eller har varit förenat med villkor om alkoholås enligt 6 § tredje stycket.*

⁵ Senaste lydelse 2009:189.

8 §⁶

Ett godkännande som handledare enligt 7 § upphör att gälla, om handledarens körkort återkallas enligt 5 kap. 3 § eller återkallas tills vidare enligt 5 kap. 5 §.

Ett godkännande som handledare enligt 7 § upphör att gälla, om handledarens körkort återkallas enligt 5 kap. 3 § eller återkallas tills vidare enligt 5 kap. 5 §.
Detsamma gäller om handledarens körkort, i stället för att återkallas, förenas med villkor om alkoholås.

Transportstyrelsen ska på begäran av handledaren eller den som övningskör upphäva ett godkännande som handledare.

5 kap.

1 §

Ett körkortsingripande sker genom återkallelse av körkortet eller genom varning.

Ett körkortsingripande sker genom återkallelse av körkortet, genom varning eller genom villkor om alkoholås.

Ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning ska när det gäller frågan om brott föreligger grunda sig på en laga-kraftvunnen dom, ett godkänt strafföreläggande, ett godkänt föreläggande om ordningsbot eller ett beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning.

Ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning ska när det gäller frågan om brott föreligger grunda sig på en laga-kraftvunnen dom, ett godkänt strafföreläggande, ett godkänt föreläggande om ordningsbot eller ett beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning.

Med svensk dom jämföras vid tillämpningen av denna lag brottmålsdom eller annat likvärdigt avgörande som har meddelats av en utländsk domstol eller någon annan utländsk myndighet.

2 §⁷

Vad som sägs i detta kapitel om körkort gäller också körkortstillstånd, traktorkort och förarbevis. Vad som sägs om körkortshavare gäller också innehavare av förarbevis och innehavare av traktorkort.

Vad som sägs i detta kapitel om körkort gäller också körkortstillstånd, traktorkort och förarbevis. Vad som sägs om körkortshavare gäller också innehavare av förarbevis och innehavare av traktorkort. *Vad som sägs om spärrtid i 6 § andra stycket och om villkor om alkoholås för körkortsinnehav i*

⁶ Senaste lydelse 2009:1352.

⁷ Senaste lydelse 2009:189.

Vissa undantag för förarbevis från vad som sägs i första stycket finns i 2 a §.

Vissa ytterligare undantag för förarbevis finns i 2 a §.

I fråga om utfärdande av nytt förarbevis efter återkallelse ska hänvisningen i 14 § första stycket till kraven i 3 kap. 1 § i stället avse 3 kap. 19 §.

5 §

Ett körkort *skall* återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att körkortet kommer att återkallas *villkorligt enligt 12 § på grund av 3 § 1 eller* slutligt på någon av de grunder som avses i 3 § 1–7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning, skall beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid enligt 6 §.

Ett körkort *ska* återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att körkortet kommer att återkallas slutligt på någon av de grunder som avses i 3 § 1–7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning, ska beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid enligt 6 §.

6 §

Vid körkortsåterkallelse enligt 3 § 1–6 *skall* det bestämmas en tid inom vilken ett nytt körkort inte får utfärdas (spärrtid). Spärrtiden *skall* vara lägst en månad och högst tre år. Om körkortet återkallas enligt 3 § 1 och det är fråga om grovt brott, *skall* spärrtiden bestämmas till lägst ett år.

Vid körkortsåterkallelse enligt 3 § 1–6 *ska* det bestämmas en tid inom vilken ett nytt körkort inte får utfärdas (spärrtid). Spärrtiden *ska* vara lägst en månad och högst tre år. Om körkortet återkallas enligt 3 § 1 och det är fråga om grovt brott, *ska* spärrtiden bestämmas till lägst ett år.

Om körkortet återkallas för den som avses i 16 § första stycket, ska spärrtiden i stället bestämmas till lägst den villkorstid som enligt 20 § skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan enligt 17 §.

I 23 och 25 §§ finns regler om hur spärrtiden ska bestämmas i särskilda fall.

14 §⁸

Efter återkallelse får nytt körkort utfärdas endast om sökanden har körkortstillstånd, har avlagt god-

Efter återkallelse får nytt körkort utfärdas endast om sökanden har körkortstillstånd, har avlagt god-

⁸ Senaste lydelse 2009:2003.

känt förarprov och även i övrigt uppfyller kraven i 3 kap. 1 § om inte annat sägs i andra stycket eller 15 §.

känt förarprov och även i övrigt uppfyller kraven i 3 kap. 1 § om inte annat sägs i andra stycket, 15 eller 15 a §.

Prop. 2010/11:26
Bilaga 4

Har tiden för körkortets ogiltighet efter återkallelse med stöd av 3 § 2–4 bestämts till högst ett år får nytt körkort utan ytterligare prövning utfärdas efter ansökan. Har tiden för körkortets ogiltighet efter återkallelse med stöd av 3 § 1, 5–6 bestämts till högst ett år, eller om körkortet återkallats med stöd av 3 § 7–8, får nytt körkort utfärdas efter ansökan om sökanden har körkortstillstånd.

15 a §

Vid utfärdande av körkort efter återkallelse i fall som avses i 24 § tillämpas inte 14 och 15 §§. I stället ska ett nytt körkort utfärdas utan ansökan vid spärrtidens utgång.

15 b §

När villkorstiden är slut får ett nytt körkort utan villkor om alkoholås utfärdas efter ansökan, om sökanden har körkortstillstånd.

Om det i beslutet om villkor om alkoholås finns krav som ska uppfyllas för utfärdande gäller de kraven i stället för första stycket. Detsamma gäller ett beslut av körkortsmyndighet som fattats efter beslutet om villkor om alkoholås men innan villkorstiden löpt ut.

Villkor om alkoholås för körkortsinnehav

16 §

Bestämmelserna i 17–27 §§ samt 7 kap. 8 a § är tillämpliga i fråga om den som

- 1. har ett körkort utfärdat i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),*
- 2. är permanent bosatt i Sverige, och*

3. har ett körkort som ska återkallas med stöd av 3 § 1 på grund av brott mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring.

Bestämmelserna tillämpas emellertid inte om prøvotid enligt 3 kap. 18 § löpte vid tidpunkten för brottet och körkortet ska återkallas även på annan grund än som anges i första stycket. De tillämpas inte heller vid återkallelse av ett körkort i fall som avses i 23–25 §§.

Med återkallelse avses i denna paragraf även återkallelse tills vidare enligt 5 §.

17 §

I fråga om körkortshavare som avses i 16 § får det, i stället för körkortsåterkallelse, beslutas att körkortsinnehavet under viss tid (villkorstid) ska vara förenat med villkor om alkolås. Ett sådant beslut meddelas efter ansökan.

Om körkortsinnehavet förenats med villkor om alkolås i stället för att återkallas tills vidare och villkorstid löper när körkortet ska återkallas slutligt, får beslut om villkor om alkolås i stället meddelas utan ansökan.

18 §

En ansökan ska innehålla

1. ett läkarintyg enligt särskilt formulär, och

2. en förklaring om att sökanden är villig att uppfylla de särskilda villkor som gäller för körkortsinnehav enligt 22 §.

Ansökan ska ges in till Transportstyrelsen senast inom fyra veckor från det att sökanden gets tillfälle att yttra sig inför ett slutligt beslut om återkallelse.

19 §

Ansökan får bifallas endast om sökanden med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden bedöms som lämplig för körkortsinnehav med villkor om alkoholås. Sådan lämplighet förutsätter att sökanden

1. kan antas komma att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken,

2. inte brukar narkotika som avses i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64), och

3. uppfyller de andra medicinska krav än krav på frånvaro av alkoholmissbruk eller alkoholberoende som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten.

20 §

Om ett beslut om villkor om alkoholås fattas i stället för att körkortet återkallas, ska sökandens rätt att framföra körkortspliktiga fordon under villkorstiden vara begränsad på det sätt som anges i 22 §. Villkorstiden ska vara ett år, om inte annat följer av andra- fjärde styckena.

Villkorstiden ska vara två år, om

1. återkallelse skulle ha skett enligt 3 § 1 på grund av brott mot 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, eller

2. återkallelse annars skulle ha skett enligt 3 § 1 och sökanden

a) under de senaste fem åren före det brott som har föranlett återkallelsen har gjort sig skyldig till annat brott mot 4 eller 4 a § lagen om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring, eller

b) har diagnosen alkoholberoende eller alkoholmissbruk.

Om villkorstiden har bestämts till ett år och körkortshavaren under denna tid visar sig ha diagnosen alkoholberoende eller

alkoholmissbruk, ska villkorstiden förlängas till två år. Om det finns anledning anta att körkortshavaren har ett sådant beroende eller missbruk, får denne föreläggas att ge in läkarintyg om dessa förhållanden.

Med återkallelse avses i denna paragraf även återkallelse tills vidare enligt 5 §.

21 §

Om ett innehav av körkort ska förenas med villkor om alkoholås, ska körkortet förnyas enligt 3 kap. 14 §. Av 24 § följer emellertid att ett nytt körkort i vissa fall ska utfärdas.

Om körkortet är utfärdat i en annan EES-stat än Sverige, ska det i stället bytas ut enligt 6 kap. 6 §.

När innehavet av ett körkort förenas med villkor om alkoholås ska det i körkortet finnas uppgift om detta.

22 §

Den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås får under villkorstiden

1. framföra körkortspliktiga fordon endast i Sverige, och

2. framföra endast sådana körkortspliktiga fordon som är utrustade med ett godkänt alkoholås.

Körkortshavaren ska följa föreskrifter om installation, användning och kontroller av alkoholås samt andra föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag.

23 §

Om körkortshavaren bryter mot 22 §, och därigenom inte längre bedöms uppfylla kraven på lämplighet enligt 19 § 1, ska beslutet om villkor om alkoholås undanröjas. Beslutet ska även undanröjas om körkortshavaren under villkorstiden inte uppfyller de krav på

lämplighet som anges i 19 § 2 och 3.

Prop. 2010/11:26
Bilaga 4

Om beslutet undanröjs, ska körkortet i stället återkallas. Då ska en giltighetstid för återkallelse tills vidare respektive en spärrtid bestämmas som motsvarar den återstående villkorstiden.

24 §

Om innehavet av ett körkort ska förenas med villkor om alkohol och körkortet även ska återkallas på annan grund, ska beslutet om villkor om alkohol avse det körkort som utfärdas efter återkallelsen.

Om ett körkort återkallas under löpande villkorstid, ska även innehavet av det körkort som utfärdas efter återkallelsen förenas med villkor om alkohol, om inte beslutet om villkor om alkohol ska undanröjas enligt 25 §. Den nya villkorstiden ska då motsvara den tid som återstod av villkorstiden för det förstnämnda körkortet när detta återkallades.

Med återkallelse avses i denna paragraf även återkallelse tills vidare enligt 5 §.

25 §

Om ett körkort ska återkallas under löpande villkorstid och körkortshavaren på grund av det inträffade inte längre bedöms uppfylla kraven på lämplighet enligt 19 §, ska beslutet om villkor om alkohol undanröjas. Då ska körkortet återkallas även på grund av det brott som föranledde beslutet om villkor om alkohol.

Vid återkallelse enligt första stycket får den giltighetstid för återkallelse tills vidare eller den spärrtid som ska bestämmas inte underskrida den återstående villkorstiden. Den får inte heller underskrida den kortaste giltighetstid för återkallelse tills vidare eller spärrtid som gäller vid åter-

kallelse på grund av en sådan händelse som föranleder att beslutet om villkor om alkoholås undanröjs.

Om provotid enligt 3 kap. 18 § löpte vid tidpunkten för den händelse som föranleder fråga om återkallelse, ska beslutet om villkor om alkoholås alltid undanröjas.

Godkänt alkoholås

26 §

Innan en viss typ av alkoholås får användas ska den genomgå teknisk prövning. Den tekniska prövningen får utföras endast av godkända provorgan. Provorgan ska godkännas genom ackreditering enligt lagen (1992:1119) om teknisk kontroll eller motsvarande förfarande.

27 §

Den typ av alkoholås som används ska vara godkänd. Ett godkännande får återkallas om förutsättningarna enligt 26 § inte längre finns eller om föreskrifter om alkoholås som meddelats med stöd av 10 kap. 1 § inte iakttagits.

7 kap

2 §⁹

Transportstyrelsen prövar ärenden om

1. medgivande enligt 2 kap. 11 § andra stycket,
2. förlängd giltighet enligt 3 kap. 12 §,
3. godkännande av handledare,
4. förhandsbesked,
5. villkor för innehav av körkortstillstånd och körkort,
6. körkortstillstånd,
7. körkortsingripande, *och*
8. giltighet eller utbyte av ett utländskt körkort.
7. körkortsingripande,
8. giltighet eller utbyte av ett utländskt körkort, *och*
9. godkännande av alkoholås och återkallelse av godkännandet enligt 5 kap. 27 §.

⁹ Senaste lydelse 2009:1352.

Transportstyrelsen prövar också ärenden enligt
1. 3 kap. 3 §,
2. 3 kap. 13 § första stycket 1 och 5 samt andra stycket, och
3. 3 kap. 16 § 1.
Transportstyrelsen prövar frågor om utfärdande av körkort.

Transportstyrelsen prövar också ärenden enligt
1. 3 kap. 3 §,
2. 3 kap. 13 § första stycket 1 och 5 samt andra stycket, och
3. 3 kap. 16 § 1.
Transportstyrelsen prövar frågor om utfärdande av körkort.

Prop. 2010/11:26
Bilaga 4

8 §¹⁰

Giltighetstid för återkallelse tills vidare och spärrtid med anledning av återkallelse räknas från den dag *då* beslutet delges körkortshavaren eller från den tidigare dag när körkortshavaren överlämnar körkortet till Transportstyrelsen. Har beslutet föregåtts av ett beslut om omhändertagande av körkortet eller av ett beslut om återkallelse tills vidare, räknas spärrtiden från det först delgivna beslutet. Har giltigheten av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare löpt ut när slutligt beslut om körkortsingripande fattas ska den tid under *vilket* körkortet varit ogiltigt räknas av från spärrtiden.

Giltighetstid för återkallelse tills vidare och spärrtid med anledning av återkallelse räknas från den dag *när* beslutet delges körkortshavaren eller från den tidigare dag när körkortshavaren överlämnar körkortet till Transportstyrelsen. Har beslutet föregåtts av ett beslut om omhändertagande av körkortet, ett beslut om återkallelse tills vidare *eller ett beslut om villkor om alkoholås*, räknas spärrtiden från det först delgivna beslutet. Har giltigheten av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare *eller villkorstid vid villkor med alkoholås* löpt ut när slutligt beslut om körkortsingripande fattas, ska den tid under vilken körkortet varit ogiltigt *eller förenat med villkor om alkoholås* räknas av från spärrtiden.

Spärrtiden löper i andra fall från den dag som anges i beslutet.

8 a §

Villkorstid räknas från den dag när beslutet om villkor om alkoholås delges körkortshavaren. Har beslutet föregåtts av ett beslut om villkor om alkoholås i stället för att körkortet återkallas tills vidare, räknas villkorstiden från det först delgivna beslutet. Har ett beslut om villkor om alkoholås i stället för att körkortet återkallas tills vidare fattats och har villkorstiden löpt ut när slutligt beslut om körkorts-

¹⁰ Senaste lydelse 2009:1352.

ingripande fattas, ska den tid under vilken körkortsinnehavet först varit förenat med villkor om alkohol räknas av från villkors-tiden.

Prop. 2010/11:26
Bilaga 4

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011 i fråga om 5 kap. 26 och 27 §§ och i övrigt den 1 januari 2012.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som senast den 31 december 2011 fått en ansökan om villkorlig körkortsåterkallelse beviljad enligt lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse.

Härigenom föreskrivs att ikraftträdanden- och övergångsbestämmelserna till lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1999 och upphör att gälla den 1 januari 2011. För den som fått ansökan beviljad enligt 6 § och då villkorstiden inte löpt ut innan lagen upphör att gälla, ska dock bestämmelserna fortsätta att tillämpas.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1999 och upphör att gälla den 1 januari 2012. För den som fått ansökan beviljad enligt 6 § och då villkorstiden inte löpt ut innan lagen upphör att gälla, ska dock bestämmelserna fortsätta att tillämpas.

¹ Senaste lydelse av lagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 2008:1410.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2010-09-20

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin, regeringsrådet Carina Stävberg och justitierådet Ella Nyström.

Alkolås vid rattfylleri

Enligt en lagrådsremiss den 15 juli 2010 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i körkortslagen (1998:488),
2. lag om ändring i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Jonas Ragell och rättssakkunnige Paul Sjögren.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Hittills har möjligheten till villkorlig återkallelse av körkort under en villkorstid varit en försöksverksamhet, som varit reglerad i en särskild lag. I lagrådsremissen föreslås ett permanent sådant system som alternativ till körkortsåterkallelse. Förslaget medför att 15 nya paragrafer ska införas i körkortslagen och att ändringar görs i ytterligare 14 paragrafer. Lagtekniskt föreslås att ”villkor om alkolås” ska bli ett slags körkortsingripande.

Ett i lagförslaget flitigt förekommande uttryck är ”i stället för”. Det används främst för att poängtera att regleringen i en bestämmelse är avsedd att ersätta en annan reglering i lagen. Denna upplysning kan i vissa fall tjäna som ett förtydligande av en bestämmelses tillämpning men kan också framstå som onödig i sammanhanget (se vissa bestämmelser i det följande). I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör en genomgång göras för att klargöra i vilka bestämmelser denna språkliga konstruktion kan utmönstras. Vidare anges beslutsmyndigheten i den föreslagna lagtexten som antingen körkortsmyndigheten eller Transportstyrelsen. För konsekvensens och tydlighetens skull bör endast en benämning användas. Enligt Lagrådets mening borde därvid termen körkortsmyndighet vara att föredra, eftersom rätten att utse behörig myndighet då tillförsäkras regeringen, men å andra sidan innehåller flera bestämmelser i nuvarande körkortslag redan benämningen Transportstyrelsen.

Förslaget till lag om ändring i körkortslagen

3 kap. 20 §

Enligt andra stycket andra meningen får kunskapsprov inte avläggas om körkortsinnehavet förenats med villkor om alkolås ”i stället för att körkortet återkallats” och villkorstiden inte löpt ut. Som påpekats i

inledningen kan detta uttryck i vissa fall tjäna som ett förtydligande av en bestämmelses tillämpning. I denna paragraf är dock upplysningen överflödigt och kan utgå. Lagrådet föreslår att bestämmelsen formuleras om och ges följande lydelse:

Prop. 2010/11:26
Bilaga 5

Detsamma gäller om körkortsinnehavet förenats med villkor om alkohol och villkorstiden inte löpt ut.

4 kap. 6 §

Vad Lagrådet anfört under 3 kap. 20 § gäller även i fråga om 4 kap. 6 § tredje stycket 2. Bestämmelsen föreslås få följande lydelse:

2. har varit förenat med villkor om alkohol under de tre senaste åren.

Om detta förslag godtas bör den i remissen föreslagna ändringen i fjärde stycket inte göras.

4 kap. 7 §

Lagrrådet föreslår att andra styckets sista mening förtydligas och ges följande lydelse:

Ett godkännande som handledare får inte heller meddelas den vars körkortsinnehav är eller under de senaste tre åren har varit förenat med villkor om alkohol.

4 kap. 8 §

Av första stycket framgår att ett godkännande som handledare upphör att gälla om handledarens körkort återkallas. I en ny andra mening föreskrivs att detsamma gäller om handledarens körkort, i stället för att återkallas, förenas med villkor om alkohol. Från juridisk synpunkt bör förenandet av villkor kopplas till körkortsinnehavet och inte till körkortet som sådant. Den tekniken har också, med något undantag, tillämpats i övriga bestämmelser i remissen. Vad Lagrådet anfört under 3 kap. 20 § i fråga om ”i stället för att återkallas” gäller även här. Mot denna bakgrund föreslås att första stycket andra meningen ges följande lydelse:

Detsamma gäller om handledarens körkortsinnehav förenas med villkor om alkohol.

5 kap. 1 §

Formuleringen av det föreslagna tillägget i första stycket bör anpassas till det uttryckssätt som använts i andra paragrafer. Det föreslås att stycket ges följande lydelse:

Ett körkortsingripande sker genom återkallelse av körkortet, genom varning eller genom att körkortsinnehavet förenas med villkor om alkoholås. Prop. 2010/11:26
Bilaga 5

5 kap. 2 §

Innebörden av bestämmelsen i första stycket tredje meningen bör kunna uttryckas tydligare än vad som är fallet i förslaget. Bestämmelsen skulle förslagsvis kunna ges följande lydelse:

Vad som föreskrivs om spärtime i 6 § andra stycket gäller endast körkort. Vad som föreskrivs om villkor om alkoholås för körkortsinnehav i 16–27 §§ gäller endast den som har körkort.

I detta sammanhang bör också ordet ”sägs” i de två första bestämmelserna bytas ut mot ”föreskrivs”.

5 kap. 6 §

I ett nytt andra stycke regleras hur lägsta spärtime ska bestämmas vid återkallelse av körkort för den som fått avslag på en ansökan om körkortsinnehav förenat med villkor om alkoholås och den som varit behörig att göra en sådan ansökan men inte gjort det. Någon bestämmelse om högsta spärtime vid en sådan återkallelse finns däremot inte. Vid föredragningen har framkommit att denna tid, i likhet med vad som gäller vid körkortsåterkallelse enligt första stycket, ska bestämmas till tre år. Detta bör uttryckligen framgå av lagtexten. Lagrådet föreslår att andra stycket ges följande lydelse:

Om körkortet återkallas för den som avses i 16 § första stycket, ska spärtime bestämmas till lägst den villkorstid som enligt 20 § skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan enligt 17 § och högst tre år.

5 kap. 15 a §

I den föreslagna andra bestämmelsen anges inte någon längsta spärtime vid vars utgång ett nytt körkort ska utfärdas utan ansökan. Vid den diskussion som uppstod vid föredragningen framkom att det var fråga om spärtime av kortare slag. Om avsikten är denna borde detta på något sätt framgå av lagtexten eller åtminstone av författningskommentaren.

5 kap. 16 §

Paragrafen innehåller förutsättningarna för att villkor om alkoholås ska kunna beslutas. Förutsättningen enligt första stycket 3 är att körkortet ska återkallas med stöd av 3 § 1 på grund av vissa brott. Enligt Lagrådets mening är uttrycket ”ska återkallas” mindre lämpligt eftersom det av 5 kap. 1 § framgår att villkor om alkoholås föreslås bli ett särskilt körkortsingripande.

Vidare bör det tydligare framgå att det är ett och samma körkort som avses i punkterna 1 och 3 i första stycket.

Mot bakgrund av vad nu sagts föreslår Lagrådet att stycket omformuleras och ges följande lydelse:

Prop. 2010/11:26
Bilaga 5

Bestämmelserna i 17–27 §§ samt 7 kap. 8 a § är tillämpliga i fråga om den som

1. är permanent bosatt i Sverige och
2. har ett körkort som
 - a) är utfärdat i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och
 - b) kan återkallas med stöd av 3 § 1 på grund av brott mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring.

I andra styckets andra mening anges att bestämmelserna om villkor om alkohol inte tillämpas vid återkallelse av ett körkort i fall som avses i 23–25 §§. I 24 § regleras hur villkor om alkohol och körkortsåterkallelse ska samordnas när sådana körkortsingripanden sammanfaller. I 23 och 25 §§ regleras återkallelse efter att beslutet om villkor om alkohol undanröjts på grund av att körkortsinnehavaren inte längre uppfyller kraven på lämplighet. Lagrådet ifrågasätter om det kan bli aktuellt att tillämpa bestämmelserna om villkor om alkohol vid återkallelse av körkort i de fall som avses i 23–25 §§.

5 kap. 17 §

Bestämmelsen i andra stycket bör förtydligas i vissa hänseenden och kan förslagsvis ges följande lydelse:

Om körkortsinnehavet har förenats med villkor om alkohol tills vidare och villkorstiden löper när slutlig körkortsåterkallelse kan beslutas, får beslut om att körkortsinnehavet ska förenas med villkor om alkohol meddelas utan ansökan.

5 kap. 18 §

Vad ansökan ska innebära bör preciseras i paragrafens inledning. Således bör paragrafen inledas med orden:

En ansökan om beslut om villkor om alkohol ska innehålla ...

5 kap. 19 §

De inledande orden bör, i likhet med vad som föreslagits i fråga om 18 §, innehålla en precisering av vad för slags ansökan som avses.

5 kap. 20 §

Första styckets andra mening bör lyda:

Villkorstiden ska vara ett år, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

5 kap. 21 §

Första styckets andra mening bör lyda:

I fall som avses i 24 § ska ett nytt körkort utfärdas.

5 kap. 22 §

I paragrafen anges de förutsättningar och begränsningar som gäller vid framförandet av körkortspliktiga fordon för den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkolås. Att regleringen avser vad som gäller "under villkorstiden" torde vara självklart. Denna upplysning i första stycket första meningen är överflödig och kan utgå. Enligt andra stycket ska körkortshavaren följa vissa föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag. Av författningskommentaren framgår att däri inbegrips även föreskrifter som ska meddelas med stöd av ett bemyndigande av regeringen i en förordning. Orden "föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag" bör i sådant fall bytas ut mot "föreskrifter som meddelas i anslutning till denna lag". Lagrådet föreslår att paragrafen formuleras om och ges följande lydelse:

Den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkolås får

1. framföra körkortspliktiga fordon endast i Sverige, och
2. framföra endast sådana körkortspliktiga fordon som är utrustade med ett godkänt alkolås.

Körkortshavaren ska följa de föreskrifter som meddelas i anslutning till denna lag.

5 kap. 23 §

Det framgår inte av paragrafen att med återkallelse avses även återkallelse tills vidare (jfr förslagets 4 kap. 6 § samt 5 kap. 16, 20 och 24 §§). Det får dock antas att avsikten är denna, och då bör ett tredje stycke som ger uttryck härför tas in i paragrafen. Som en följd härav bör andra stycket justeras.

Andra och tredje styckena skulle kunna ges följande lydelse:

Om beslutet undanröjs, ska körkortet återkallas. En spärrtid ska då bestämmas som motsvarar den återstående villkorstiden.

Med återkallelse avses i andra stycket även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

5 kap. 24 §

Första stycket bör tydliggöras på så sätt att huvudsatsen får följande lydelse:

---, ska beslutet om villkor om alkolås avse innehavet av det körkort som utfärdas efter återkallelsen.

Här bör tilläggas ett fjärde stycke med motsvarande innehåll som i det ovan föreslagna tredje stycket i 5 kap. 23 §. Om ett sådant tillägg görs kan paragrafens andra stycke förenklas något.

5 kap. 26 §

I paragrafen anges bl.a. att provorgan ska godkännas genom ackreditering enligt lagen om teknisk kontroll eller motsvarande förfarande. Det framgår inte av lagrådsremissen vad som avses med ”motsvarande förfarande”. Kan exempelvis ett svenskt privaträttsligt subjekt tillhandahålla ett dylikt förfarande?

5 kap. 27 §

Enligt bestämmelsen får ett godkännande av en viss typ av alkoholås återkallas om förutsättningarna enligt 26 § inte längre finns eller om föreskrifter om alkoholås som meddelats med stöd av 10 kap. 1 § inte iakttagits. Lagrådet ifrågasätter om hänvisningen till 26 § är riktig. Tillämpningen av 27 § gäller godkända typer av alkoholås som redan genomgått en prövning av ett godkänt organ enligt 26 §. Vilka närmare förutsättningar som ska vara uppfyllda för att ett alkoholås ska få användas, t.ex. vad som krävs för att läset ska överensstämma med gällande standard, framgår inte av 26 §. Hänvisningen till paragrafen torde därför vara felaktig och bör utgå. Mot denna bakgrund och med hänvisning till vad som anförts under 22 § i fråga om ”föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag” föreslås att paragrafen ges följande lydelse:

Den typ av alkoholås som används ska vara godkänd. Ett godkännande får återkallas om föreskrifter om villkor om alkoholås som meddelats i anslutning till denna lag inte iakttagits.

7 kap. 8 §

Lagrådet föreslår att första styckets tredje mening ges följande lydelse:

Har giltigheten av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare eller villkorstid vid villkor om alkoholås löpt ut när slutligt beslut om körkortsingripande fattas, ska den tid under vilken körkortet varit ogiltigt eller körkortsinnehavet varit förenat med villkor om alkoholås räknas av från spärrtiden.

Övrigt lagförslag

Förslaget lämnas utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 oktober 2010.

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Bildt, Ask, Olofsson, Larsson, Carlgren, Hägglund, Carlsson, Sabuni, Billström, Adelson Liljeroth, Tolgfors, Björling, Ohlsson, Norman, Attefall, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt.

Föredragande: Statsrådet Elmsäter-Svärd.

Regeringen beslutar proposition 2010/11:26 Alkolås efter rattfylleri.